

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Klemen Risto Bizjak

**UPORABA INTERNETA V PARTICIPATIVNEM
GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTOVANJU**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**USE OF INTERNET IN PARTICIPATORY FOREST MANAGEMENT
PLANNING**

GRADUATION THESIS
University Studies

Ljubljana, 2006

Diplomsko delo je zaključek visokošolskega strokovnega študija gozdarstva. Opravljeno je bilo na oddelku za Gozdarstvo in obnovljive gozdne vire.

Študijska komisija Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire je za mentorja imenovala prof. dr. Andreja Bončino in za recenzenta prof. dr. Janeza Krča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela.

Klemen Risto Bizjak

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Dn
DK GDK 68:945.14+945.2(043.2):
KG participacija/gozdnogospodarsko načrtovanje/svetovni
splet/internet/komunikacija/gozdarstvo/načrti/e-načrtovanje/sodelovanje javnosti
AV BIZJAK, Klemen Risto
SA BONČINA, Andrej (mentor)
KZ SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive
gozdne vire
LI 2006
IN UPORABA INTERNETA V PARTICIPATIVNEM GOZDNOGOSPODARSKEM
NAČRTOVANJU
TD Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP IX, 111 str., 11 pregl., 15 sl., 106 vir.
IJ sl
JI sl/en
AI V delu smo predstavili vpliv družbenih sprememb na proces gozdnogospodarskega
načrtovanja. Za participativno načrtovanje je pomembno informiranje javnosti.
Internet in svetovni splet sta primerni komunikacijski sredstva za informiranje.
Njuna uporaba je v procesu gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji
zapostavljena. V delu smo prikazali pomen interneta za participativno
gozdnogospodarsko načrtovanje. Analizirali smo devet različnih spletnih
predstavitev gozdnogospodarskih načrtov iz Avstrije, Švice, Združenih držav
Amerike in Nemčije. Spletne predstavitve načrtov so namenjene predvsem
informiranju javnosti. Aktivnejše oblike participacije z uporabo spleta smo ugotovili
le pri spletnih predstavitev načrtov iz Združenih držav Amerike. Na osnovi
opravljenih analize smo opredelili smernice za predstavitve gozdnogospodarskih
načrtov na spletu ter jih upoštevali pri izdelavi predloga za Slovenijo. Osnovni smo
osnovno shemo spletne predstavitve načrtov za gozdnogospodarske enote. Spletna
predstavitve mora temeljiti na zastavljenih komunikacijskih ciljih. Podali smo
smernice za izdelavo spletne komunikacijske strategije. Predstavitve načrtov na
spletu je prispevek k razvoju participativnega načrtovanja, ki lahko poveča
zanimanje deležnikov za načrtovanje in poglobi zaupanje v sam proces načrtovanja.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC FDC 68:945.14+945.2(043.2):
CX Forest management planning/public participation/forest
plan/communication/collaboration/public involvement tools/e-planning/the
internet/world wide web/natural resource management/forestry
AU BIZJAK, Klemen Risto
AA BONČINA, Andrej (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB University of Ljubljana, Biotechnical faculty, Department of Forestry and Renewable
Forest Resources
PY 2006
TI USE OF INTERNET IN PARTICIPATORY FOREST MANAGEMENT
PLANNING
DT Graduation Thesis (University studies)
NO IX, 111 p., 11 tab., 15 fig., 106 ref.
LA sl
AL sl/en

AB In thesis we present influence of social changes on the processes of forest management planning. With emerging participatory forest planning, informing the public has gained importance. Internet and World Wide Web represent convenient communication tools for informing the public. Their use in forest management planning in Slovenia has not been recognized broadly. In this perspective, we focused on the use of internet in participatory forest planning. We analyzed nine different web pages with forest plans from Austria, Switzerland, USA and Germany. Results showed that web pages were used mainly for informing. Exception was USA with launching new e-planning initiative, which sets the beginning of active participation trend. Based on results, we set guidelines for introducing forest management plans on the World Wide Web. Guidelines were used in development of a case example for Slovenia. For better understanding, we used a schematic approach. A basic scheme was representing web presentation of forest management plan. Presentation should be based on defined communication goals. For this purpose, we set guidelines for an Internet communication strategy. We conclude that introducing forest management plans to public with use of World Wide Web contributes to the development of participatory forest planning, which could strengthen the interest and trust of stakeholders in the planning process.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key Words Documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
Okrajšave in simboli	IX
1 UVOD	1
2 NAMEN NALOGE	4
3 METODE	4
3.1 Pisni in ustni viri	4
3.2 Spletne strani	4
4 GOZDARSTVO IN PARTICIPACIJSKA PARADIGMA.....	9
4.1 Gozdnogospodarsko načrtovanje in spremembe načrtovalnega pristopa	9
4.1.1 Razvoj načrtovanja z gozdovi v Sloveniji	9
4.1.2 Spremembe okvirnih pogojev načrtovanja	10
4.1.3 Razmere v Sloveniji in vpliv Aarhuške konvencije na kulturo odločanja	12
4.1.4 Vpliv sprememb na filozofijo načrtovanja	14
4.2 Participacija	17
4.2.1 Definicija in teoretske osnove	17
4.2.2 Participativno načrtovanje	19
4.2.3 Oblike, metode in orodja za participacijo	22
5 MEDIJI IN NOVE KOMUNIKACIJSKE POTI NA PODROČJU GOZDARSTVA.....	29
5.1 Komunikacijski proces	29
5.1.1 Teoretične osnove komunikacije	29
5.1.2 Okoljsko in gozdarsko komuniciranje	34
5.2 Razvoj komunikacijskih tehnologij	36
5.2.1 Internet in svetovni splet	36
5.2.2 Računalniško posredovana komunikacija	39
5.3 Od e-demokracije do e-gozdarstva	40
5.3.1 E-demokracija in reševanje konfliktov	40
5.3.2 Integracija znanstvenih dognanj v participativne procese	42
5.3.3 Teledemokracija in novi koncepti	45
6 PRISTOP K UPORABI SPLETA V GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTOVANJU.....	48
6.1 Načrtovanje kot instrument sodelovanja z javnostmi	48
6.1.1 Posebnosti načrtovanja z gozdnimi ekosistemi	48
6.1.2 Gozdarski strokovnjaki kot osnova za uspešno komuniciranje	48
6.2 Oblikovanje strategije za spletno komunikacijo	50
6.2.1 Razvijanje strategij v gozdarstvu in komunikacijska strategija	50
6.2.2 Spletna komunikacijska strategija	52
6.2.3 Spletne strategije in gozdarstvo	55
6.3 Različne funkcije spleta pri sodelovanju javnosti z gozdarstvom	58
6.3.1 Vpliv tehnološkega razvoja na vloge spleta v gozdarstvu	58
6.3.2 Izbrani primeri uporabe spleta v gozdnogospodarskem načrtovanju	59

6.3.3	Nekatere ovire pri uporabi informacijsko komunikacijskih tehnologij	63
7	ŠTUDIJ IZBRANIH PRIMEROV GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV	
	NA SPLETU	65
7.1	Splošni del - Rezultati	65
7.1.1	Splošna ocena in interpretacija razvrstitve kriterijev	65
7.1.2	Ocena posameznih predstavitev	68
7.2	Posebni del – predstavitev izbranih primerov po državah	69
7.2.1	Združene države Amerike	69
7.2.2	Švica	74
7.2.3	Nemčija	76
7.2.4	Avstrija	77
7.3	Smernice za predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na spletu	80
8	PREDLOG ZA PREDSTAVITEV GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTA	
	ENOTE NA SPLETU	86
9	RAZPRAVA IN SKLEPI	99
10	POVZETEK.....	102
11	VIRI.....	104

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Kriteriji za izbor analiziranih predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletu	5
Preglednica 2: Lestvica informatizacije	6
Preglednica 3: Kriteriji za oceno predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na spletu	8
Preglednica 4: Prednosti in pomanjkljivosti različnih oblik participacije	23
Preglednica 5: Klasifikacija participativnih metod	25
Preglednica 6: Primernost posameznih orodij (oblik) za participacijo glede na stopnjo udeležbe	28
Preglednica 7: Značilnosti modelov odnosov z javnostmi	30
Preglednica 8: Eksplicitno izražene zahteve po uporabi spleta v gozdnogospodarskem načrtovanju po gozdnogospodarskih območjih (GGO)	56
Preglednica 9: Izbrane predstavitve gozdnogospodarskih načrtov po državah	65
Preglednica 10: Razvrstitev kriterijev glede na njihovo relativno mero izpolnitve	66
Preglednica 11: Ocena posameznih spletnih predstavitev gozdnogospodarskih načrtov	68

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Ustreznost posvetovalnih orodij glede na stopnjo interesa deležnikov in število ljudi v vsaki interesni skupini.....	26
Slika 2: Piramida udeležbe.....	27
Slika 3: Izpolnjevanje kriterijev po posamezni predstavitvi gozdnogospodarskega načrta.....	66
Slika 4: Spletna stran Chugach National Forest Plan Revision z dostopnimi arhiviranimi dokumenti.....	69
Slika 5: Spletna stran Chugach National Forest Land Resource Management Plan.....	70
Slika 6: Spletna stran Grand Mesa, Uncompahgre and Gunnison National Forest plan revision.....	71
Slika 7: Spletna stran Bighorn National Plan Revision	73
Slika 8: Spletna stran San Juan National Forest Revision Plan	74
Slika 9: Spletna stran Basel Waldentwicklungsplan.....	75
Slika 10: Spletna stran Bern Waldentwicklungsplan	76
Slika 11: Spletna stran Mittelhessen Rhamenplan	77
Slika 12: Spletna stran za regionalni gozdni načrt Štajerske	78
Slika 13: Digitalni Atlas Štajerske - GIS spletna aplikacija	79
Slika 14: Spletna stran za regionalni gozdni načrt Zgornje Avstrije	80
Slika 15: Prikaz organiziranosti spletne predstavitve po ravneh	86

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

GGO - gozdnogospodarsko območje
GGE – gozdnogospodarska enota
GGN – gozdnogospodarski načrt
ZGS – Zavod za gozdove Slovenije
FAO - Food and Agriculture Organization
ECE - Economic Commission for Europe, United Nations
ILO - International Labour Organization
BLM - Bureau of Land Management, USA
USDA FS – Forest Service, United States Department of Agriculture
U.S. EPA - Environmental Protection Agency
IUFRO - International Union of Forest Research Organizations
ESRI - Environmental Systems Research Institute
CVEW – Collaborative Vision Exploration Workbench
PA – Participatory appraisal
PMCA – Participatory multicriteria decision analysis
TCP/IP - Transmission Control Protocol/Internet Protocol
www – world wide web
http - hypertext transfer protocol
URL - Uniform Resource Locator
IRC - Internet Relay Chat
WAP - Wireless Application Protocol
UMTS - Universal Mobile Telecommunications System
SMS - Short Message Service
ArcIMS - ArcInternet Map Server
ArcSDE - ArcSpatial Database Engine
GIS - Geographic Information System
PPT – PowerPoint
PDF – Portable Document Format
RTF – Rich Text Format
M – Mega
WLAN - Wireless Local Area Network

1 UVOD

Gozdnogospodarsko načrtovanje je instrument za uresničevanje osnovnih načel sodobnega gozdarstva – načel sonaravnosti, mnogonamenskosti in trajnosti. Gozdnogospodarsko načrtovanje se mora stalno posodablјati in prilagajati družbenim, gospodarskim in tehnološkim spremembam; le tako je lahko uspešno in učinkovito. Verjetno se zahteve družbe do gozda in nasploh okvirni pogoji gospodarjenja z gozdovi še nikoli niso tako hitro spreminjali, kot se to dogaja v zadnjem obdobju (Bončina, 2003: 267).

Za informacijske družbe, ki so posledica hitrega tehnološkega razvoja, je značilno, da imajo porajanje, procesiranje, obdelava in uporaba informacij pomemben vpliv na vsako posamezno družbeno sfero (Gantar, 2004: 35). Razvoj komunikacijskih tehnologij in informiranja vpliva tudi na področje gozdnogospodarskega načrtovanja. V demokratičnem političnem prostoru, značilnem za po-industrijski svet, dobivata dostop do informacij javnega značaja in posledična obveščenost javnosti večji pomen. Z vstopom Slovenije v EU so se standardi glede obveščanja javnosti o družbeno pomembnih odločitvah in dejanjih povečali. Posameznik je kot lastnik gozda oz. kot del zainteresiranih javnosti upravičen do hitrega, varnega in preprostega dostopa do informacij javnega značaja. Mednarodni pravni dokumenti, ki jih je sprejela tudi Slovenija, so podlaga implementaciji demokratičnih procesov na področju okolja in narave, pod katere spada tudi informiranje (Golobič, 2004: 20).

Preden preidemo k spremembam, povezanimi z gozdnogospodarskim načrtovanjem v Sloveniji, se vprašajmo, kako nove informacijske tehnologije vplivajo na razvoj gozdarstva kot stroke v splošnem. Po Gschwandtlu (2002: 77) se relativni pomen okoljskih in socialnih vlog gozda zaradi informacijskih tehnologij povečuje, saj večina prebivalstva živi v urbaniziranih področjih, tradicionalne vloge pa se posledično zmanjšujejo (Bončina in sod., 2004: 85). Anko (2003: 188) ugotavlja, da lahko na eni strani v večini po-industrijskega sveta zaznavamo slabljenje gozdarstva kot stroke (Report, 2002: 18), po drugi strani pa so javnosti vse bolj osveščene in kritične (Gschwandtl, 2002: 77). Zahteve do gozdov se spreminjajo in postajajo čedalje bolj raznovrstne (Report, 2002: 18). Problemi v komunikaciji med uporabniki in upravljavci gozdnega prostora pa se večajo

(Lammertz, 2002: 105). V spremenjenih družbenih razmerah bo gozdarstvo, ki je sicer po naravi nagnjeno h konzervativnosti (Gašperšič, 1995: 261), moralo zavzeti aktiven pristop k sodelovanju z javnostmi (Bončina, 2003: 304) ter razpoznavnost v družbi povečati, saj je v širši javnosti sedaj premalo opazno (Public participation..., 2000: xi).

Dialog z javnostmi zato postaja ena od prioritet gozdarstva tudi v Sloveniji (Matijašič, 2005: 335; Anko, 2003: 188). Gozdarsko načrtovanje temelji na zasnovi mnogonamenskega, trajnostnega in sonaravnega gospodarjenja, ki je laičnim javnostim manj razumljivo. Vzrok za to je med drugim dejstvo, da javnosti o načrtovanju niso dovolj informirane (Bončina, 2005: 304, 2003: 268). V procesu gozdnogospodarskega načrtovanja sodelujejo namreč le delno (Bončina, 2003: 260). Širša javnost je na splošno premalo seznanjena z vlogo, namenom in zlasti vsebino gozdnogospodarskih načrtov, na kar opozarjajo tudi gozdarski strokovnjaki (Ocena dosedanjega..., 2004: 128), in to kljub temu, da so načrti kot podlaga za gospodarjenje (zakon o gozdovih, 1993) po zakonu o gozdovih javni (Bončina, 2003: 261).

Pomanjkljiva seznanjenost javnosti o namenu, stanju in problemih, usmeritvah in ciljeh gospodarjenja se delno kaže v sorazmerno nizki stopnji izvedljivosti vsebine načrtov (Bončina in sod., 2004: 87). To nakazuje, da jih uporabniki niso popolnoma sprejeli, oziroma da se s predpisanimi odločitvami ne strinjajo v celoti. Posledično so prizadete tudi javne vloge gozdov (Bončina, 2003: 308). Ugodno stanje gozdov pa je v interesu različnih sektorjev. Zato se med drugim zahteva večja informiranost javnosti tudi s strani naravovarstva, čigar prepoznavnost in pomembnost v očeh javnosti rasteta (Gulič in Škvarč, 2005: 6). Hkrati z Naturo 2000 naravovarstvo močno posega v obstoječo zasnovo gozdnogospodarskega načrtovanja, spodbuja posodabljanje (Bončina, 2004: 73), nadgradnjo obstoječih gozdnogospodarskih načrtov (Krajčič in Tomažič, 2005: 298) in procesa načrtovanja. Tako se družbena vloga načrtov veča, s tem pa tudi potreba po informiranju javnosti. Nenazadnje mora biti boljša obveščenost javnosti tudi v strateškem interesu stroke (Bončina, 2005: 305), saj bo le z izmenjavo mnenj povečala zaupanje v proces načrtovanja, s čimer bo gozdarstvo dojeto kot zaupanja vreden partner (Kovač, 2004: 97).

Gozdnogospodarski načrti kot podlaga za gospodarjenje z gozdovi nudijo celovito informacijo o gozdnem prostoru in načrtovanih dejavnostih, Bončina (2003: 267) pa jih prepoznava tudi kot enega ključnih dejavnikov pri sodelovanju z javnostmi. V nalogi nas bo zanimalo, kako slovensko javnost čimbolj učinkovito seznaniti s problematiko in vsebinami gozdnogospodarskih načrtov, saj ima to za večjo uporabnost in veljavnost načrtov znaten pomen. Učinkovitost načrtov bi lahko izboljšali z zasnovo participativnega načrtovanja, pri čemer bi postopno in diferencirano uvajali različne oblike sodelovanja (Bončina, 2004: 74). Bončina (2004a: 15) med drugim predlaga intenziviranje pasivnih oblik, torej seznanjanja in obveščanja. Slednje so v okviru pravice javnosti do informiranosti o vsebini načrtov zajete tudi v Zakonu o gozdovih (zakon o gozdovih, 1993), stvarno pa so pomembne tako v vseh fazah načrtovanja, kakor tudi kot osnova (Kovač, 2004a: 51) in spodbuda za večje zanimanje javnosti za aktivnejše oblike sodelovanja (Bončina, 2004a: 15, 2003: 307).

Na kakšen način omogočiti torej čim širši javnosti dostop do vsebin gozdnogospodarskih načrtov, ki so javnega značaja? Ena izmed pomembnejših možnosti sodobnega informiranja, ki je v Sloveniji na področju gozdarstva še neizkoriščena (Bončina, 2004: 74) je uporaba novih medijev, predvsem spleta (Kovač, 2004a: 54; Golobič, 2004: 24; Report, 2002: 21; Public participation..., 2000: 34; Sheppard in sod., 2004: 1179; Vandiver in sod., 2000; Kangas in Store, 2003: 90; Bončina, 2005: 308; Towards..., 2003; Mustajoki in sod., 2005). Zato se bomo v nalogi omejili na možnost uporabe sodobnih komunikacijskih sredstev v okviru participativnega gozdnogospodarskega načrtovanja. Zanima nas možnost uporabe spleta kot enega izmed načinov komuniciranja z javnostmi, zaradi česar bomo kot primere rabe spleta v participativne namene analizirali predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na različnih tujih spletnih straneh. Nakazali bomo nekatere glavne razlike med njimi in predlagali, na kakšen način bi bilo na spletu najprimerneje prikazati gozdnogospodarske načrte, ki naj bi informirali javnosti in jih spodbujali k sodelovanju.

2 NAMEN NALOGE

V nalogi bomo utemeljili pomen obveščanja in komuniciranja za področje gozdarstva s poudarkom na gozdnogospodarskem načrtovanju. Pojasnili bomo, kakšen je pomen predstavljanja vsebin gozdnogospodarskih načrtov. Predstavili in ovrednotili bomo tuje predstavitve načrtov na spletu in pripravili predlog za Slovenijo.

3 METODE

Naloga temelji na pregledu virov z različnih področij, ki so ustrezali obravnavani tematiki in so zajeti v teoretičnem delu naloge. Ta je predstavljal osnovno izhodišče za analizo primerov prikaza tujih gozdnogospodarskih načrtov na spletu, ki je bila podlaga za oblikovanje smernic in izoblikovanje predloga predstavitve gozdnogospodarskega načrta na spletu za Slovenijo.

3.1 PISNI IN USTNI VIRI

V teoretičnem delu naloge smo se pri povzemanju ugotovitev drugih avtorjev oprli na metodo deskripcije oziroma opisovanja ter na metodo kompilacije. Pri pregledu virov smo uporabili obstoječo tujo in domačo literaturo, dostopne relevantne vire na spletu ter nekatere ustne vire. Omejili smo se glede na jezik, v katerem je bil vir dostopen in je avtorju naloge razumljiv. Tako smo uporabili vire v angleščini, nemščini in slovenščini.

3.2 SPLETNE STRANI

V delu naloge, kjer smo izvedli študijo primerov prikaza tujih gozdnogospodarskih načrtov na spletu, smo uporabili metodo analize in komparacije. Slednja je zasnovana statično, saj smo ocenjevali stanje - predstavitev načrtov v določenem obdobju, in sicer v decembru leta 2005. S študijo smo želeli predvsem primerjati in oceniti pristope k predstavitvi načrtov na spletu ter pojasniti glavne razlike med njimi.

Pri tem smo najprej določili kriterije, s katerimi smo ocenili strani, ki vsebujejo prikaze načrtov. S kriteriji smo omejili analizo spletnih strani na primere, ki so za slovenske razmere primerljivi in bolj uporabni ter so avtorju raziskave jezikovno razumljivi. Pristop k izdelavi kriterijev za izbor posamezne predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na spletu je temeljil na praktičnosti uporabe in razumljivosti ter jasnosti posameznega kriterija. Pri določanju kriterijev smo uporabili sintezno in analitično metodo (Preglednica 1).

Preglednica 1: Kriteriji za izbor analiziranih predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletu

Kriterij	Merilo	Opis	Pomen kriterija
Plačljivost dostopa	Da / Ne	Ali je dostop do vsebin brezplačen?	1
Prost dostop	Da / Ne	Ali je omogočen prost dostop (brez gesla ali prijave) do vsebin ?	2
Nacionalni jezik spletne strani	Angleščina ali Nemščina	Ali je spletna stran dostopna v avtorju razumljivem jeziku?	3
Podobnost družbenih razmer	Da / Ne	Je dežela, za katero je načrt predstavljen, del po-industrijskega sveta?	4
Primerljivost naravnih razmer	Da / Ne	Ali so naravne razmere vsaj okvirno podobne razmeram v Sloveniji (drevesna sestava, periodika letnih časov)?	4
Inovativnost pri prikazu vsebin	Da / Ne	Ali so tuje rešitve lahko zgled za Slovenijo?	4

Na podlagi kriterijev (Preglednica 1) smo izbrali primere predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletnih straneh za podrobnejšo analizo. Pri tem sta imela za izbor predstavitev največji pomen kriterija plačljivost dostopa in prost dostop. Sklepali smo, da bo število izbranih primerov po zastavljenih kriterijih presegalo okvir naše študije in s tem diplomskega dela. Zato smo se odločili, da bomo analizirali določeno število primerov (9), ki so prejeli najvišje ocene.

V analizi smo zajeli le primere iz tujine, zato moramo upoštevati njihove specifične razmere. Sklepali smo, da so predstavitve prilagojene razmeram in ciljem gozdarstva in

posebnostim posamezne družbe. Ker jih ne poznamo dovolj natančno, bi težje ocenjevali primernost različnih načinov predstavitev na spletu. Zato nas je bolj zanimalo, kakšno obliko participacije sploh omogoča komunikacija, ki jo ponuja splet. Izhajali smo iz teoretične predpostavke, po kateri nadzor javnosti na lestvici participacije predstavlja najvišjo, idealizirano stopnjo participacije (Arnstein, 1969, cit. po Golobič, 2004: 20; Public participation..., 2000: 103). Ocenjevanje predstavitev je bilo zatorej delno subjektivno, saj ni upoštevalo posebnosti različnih okolij, katerim so predstavitve namenjene. Ocena je določena glede na mero izkoriščanja različnih možnosti, ki jih za informiranje ter komunikacijo in s tem različne stopnje participacije trenutno ponuja splet.

V pomoč nam je bila t.i. lestvica informatizacije, ki razlikuje več stopenj tehnološke implementacije (Bellamy in Raab, 1999, cit. po Oblak, 2003: 94). Pod pojmom tehnologija razumemo predvsem splet in uporabo možnosti, ki jih ta za predstavitve načrtov ponuja. Lestvica je sestavljena iz štirih stopenj (Preglednica 2).

Preglednica 2: Lestvica informatizacije

Stopnja tehnološke implementacije	Opis
1	Tehnologije se uporabljajo predvsem tako, da izboljšujejo delovanje samih institucij.
2	Informacije se posredujejo širši javnosti, tehnologije nastopajo kot orodje, ki omogoča dostop do različnih virov informacij.
3	Raba interaktivnih potencialov tehnologij in vpeljevanje elementa sodelovanja med posamezno institucijo in uporabniki.
4	Omogočanje sodelovanja na kolektivni ravni.

Za posamezne predstavitve gozdnogospodarskega načrta smo podali oceno glede na izpolnjevanje postavljenih kriterijev ter opozorili na pozitivne in negativne lastnosti posamezne predstavitve. Kriterije (Preglednica 3) smo določili s pomočjo hevrističnega pristopa. Ta ne pozna splošnih obrazcev (Gašperšič, 1995: 177). Prednost hevristične metode ocenjevanja pred ostalimi je, da lahko v model vključimo popolnoma vse, kar nas zanima (Analiza spletnih..., 2002: 121). Ocena predstavitve bo izražena kot višja (1),

srednja (2), nizka (3). Izkazovala bo omogočeno stopnjo komunikacije in sodelovanja širše javnosti pri procesu načrtovanja, ki jo predstavitev nudi.

V sklepnem delu študije smo predstavili in poskusili pojasniti glavne razlike predstavitev ter svetovati, kaj bi pri oblikovanju predstavitev načrtov v Sloveniji lahko bilo uporabno. Na podlagi ugotovitev opravljene analize primerov ter teoretičnih spoznanj smo izdelali okviren predlog za spletno predstavitev načrta gozdnogospodarske enote. V njem smo shematsko predstavili spletne strani, ki predstavljajo spletno predstavitev posameznega načrta gozdnogospodarske enote. Izbrane vsebine smo prikazali kot možno postavitev oziroma zasnovo spletnih strani.

Preglednica 3: Kriteriji za oceno predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na spletu

Št.	Kriterij
1	Ali je omogočena pasivna in aktivna participacija ?
2	Ali je načrt objavljen v celoti ?
3	Ali obstajajo povzetki načrta, razumljivi laičnim javnostim?
4	Ali obstaja možnost postavljanja vprašanj v zvezi z vsebino načrta?
5	Ali obstaja možnost iskanja vsebin v besedilnem delu načrta?
6	Ali obstaja možnost iskanja vsebin, predstavljenih na grafičnih prikazih?
7	Ali obstaja neposredna povezanost (hipertekstualna ali druga) besedila in grafičnih prikazov (GIS, vizualizacija, multimedijske predstavitve) v predstavitvi načrta?
8	Ali obstaja kronološko urejen arhiv vseh dokumentov, uporabljenih pri obnovi oz. izdelavi načrtov ?
9	Ima predstavitev načrta samostojno izhodiščno spletno stran?
10	Če pride do sprememb oziroma dopolnitev veljavnega načrta, ali je omogočen njihov prikaz in časovna opredeljenost v obstoječi predstavitvi načrta?
11	Ali obstajajo neposredne povezave iz vsebin predstavitve načrta do drugih spletnih strani, ki so z njo povezane?
12	Ali je omogočena razlaga strokovnih pojmov (terminološki slovar) ?
13	Ali je omogočen prikaz stanja in ukrepov po parcelah?
14	Ali je omogočeno kopiranje načrta in ostalih dokumentov?
15	Ali obstaja možnost tiskanja besedilnega in grafičnega dela?
16	Ali je celotna predstavitev načrta omogočena v različnih nacionalnih jezikih?
17	Ali je predstavitev prilagojena tudi ljudem s posebnimi potrebami?
18	So za predstavitev načrtov uporabljeni različni mediji na internetu (video, avdio ...)?
19	Če je načrt pred obnovo ali v času obnove; ali obstaja povezava na predstavitvi starega načrta, ki vodi do posebne strani, ki je namenjena seznanjanju o obnovi načrta?
20	Če je načrt v procesu obnove; ali je omogočen interaktivni spletni forum in povezava do njega?
21	Če je načrt v procesu obnove; ali je omogočeno neposredno vpisovanje komentarjev v del načrta (grafični in besedilni), na katerega se komentar nanaša?
22	Če je načrt v procesu obnove; ali je omogočen vpogled javnosti v vse komentarje ?

Izpolnjevanje kriterijev: DA - kriterij je izpolnjen, NE - kriterij ni izpolnjen.

4 GOZDARSTVO IN PARTICIPACIJSKA PARADIGMA

4.1 GOZDNOGOSPODARSKO NAČRTOVANJE IN SPREMEMBE NAČRTOVALNEGA PRISTOPA

4.1.1 Razvoj načrtovanja z gozdovi v Sloveniji

Urejanje gozdov ima v Sloveniji dolgo tradicijo. Že leta 1771, v času Jožefa II, je Franc Flamek izdelal prvi načrt za Trnovski gozd (Gašperšič, 1995: 14, Bončina, 2004a: 8). Kot so sami začetki načrtnega urejanja izhajali iz potreb po obnovitvi tedaj močno uničenih gozdov v Srednji Evropi (Gašperšič, 1995: 8), tako se je načrtovanje skladno z družbenimi in gospodarskimi spremembami in potrebami ter s samim razvojem gozdarske znanosti in stroke razvilo v enega ključnih instrumentov za zagotavljanje in uresničevanje temeljnih sodobnih gozdarskih načel (Bončina, 2003: 258, 2004a: 8). Gašperšič (1995: 28) ga definira tudi kot pripomoček za urejanje vedno bolj zapletenih in občutljivih razmerij med naravo gozda in družbo (družbenim razvojem).

Uresničevanje načel, kot so sonaravnost, trajnost in mnogonamenskost, na katerih je slovensko gozdarstvo zasnovano, je zaradi njihove splošnosti in deklarativnosti težavno (Bončina in sod., 2004: 299). Gozdarji morajo pri tem upoštevati zasebne in javne interese, jih medsebojno usklajevati in hkrati prilagajati ekološkim razmeram ter jih uresničevati skladno z razvojnimi značilnostmi gozdnih ekosistemov (Winkler, 1992, Gašperšič, 1995, Bončina, 2000, cit. po Bončina, 2003: 258). Interesi kot tudi odnos do gozda pa se spreminjajo. Tako so gozd v času von Carlowitza (1713), ki je prvič uporabil izraz trajnost, še dojemali kot »podložnika«, trajnost pa v smislu trajnih donosov lesa (Gašperšič, 1995: 134-138). Danes so interesi javnosti do gozda raznoteri, zahteve družbe pa večplastne (Bončina, 2003: 301).

Zavedanje, da gozd predstavlja naravno bogastvo ter ima kot obnovljiva naravna dobrina večnamensko vlogo, se kaže v Ustavi Republike Slovenije. Ta namreč določa, da so z zakonom določeni pogoji, pod katerimi je dovoljeno izkoriščati gozdove (Perko, 2004: 20). Potreba po načrtnem ravnanju z gozdovi se v Programu razvoja gozdov in Zakonu o

gozdovih kaže v obliki predpisane izdelave gozdnogospodarskih načrtov za celotno območje Slovenije ne glede na lastništvo (Perko, 2004: 20). Ti so eden od rezultatov načrtovalnega procesa (Bončina, 2003: 260) in podlaga za gospodarjenje z gozdovi (zakon o gozdovih, 1993). Veljajo določeno obdobje, v Sloveniji 10 let. Pripravlja jih Zavod za gozdove Slovenije. To je javni zavod, ki je nosilec in izvajalec javne gozdarske službe v vseh gozdovih na območju Republike Slovenije.

4.1.2 Spremembe okvirnih pogojev načrtovanja

Za razumevanje problematike, povezane s temo naloge, je pomembno, da spoznamo pod kakšnimi vplivi se spreminja filozofija načrtovanja in kakšne so možne spremembe v pristopu k načrtovanju, samemu procesu načrtovanja ter predvsem načrtih.

Bončina (2004: 68) navaja, da je načrtovanje in izvedba načrtovanega lahko močno odvisna od okvirnih pogojev. Mednje lahko uvrstimo zakonske podlage gospodarjenja z gozdovi, socioekonomske razmere gozdnih posestnikov, organizacijsko zasnovo gozdarstva, tržne razmere, socialne in družbene razmere. Slednje se v družbenem okolju spreminjajo čedalje hitreje in so hkrati raznovrstnejše (Bončina, 2004a :8). Posledično se spreminjajo tudi zahteve do gozda, saj se je v postmoderni družbi struktura družbenih potreb spremenila (Bills, 2002: 84). Vpogled v spremembe je najbolje viden na primerih izkušenj drugih razvitih zahodnoevropskih držav, kjer je tradicija demokratičnega odločanja daljša in spremembe hitrejšje. Da te v veliki meri vplivajo na gozdarstvo, potrjuje tudi direktor Forestry Commissiona iz Anglije (Bills, 2002: 84).

Gozdarstvo v postmoderni družbi

»Gozdarstvo je danes bolj kompleksno (in kvalitetna partnerstva so bolj pomembna) kot kdajkoli, predvsem zaradi sprememb v družbi. Današnji svet je poplavljen z informacijami. Da imajo stvari smisel, tako v službenem kot privatnem življenju, moramo informacije uporabljati selektivno in jih stalno dopolnjevati in ažurirati. Čeprav lahko izbiramo tako med virom informacij kot temo, na katero se informacija nanaša, smo do prejetih informacij vedno bolj kritični, skeptični ter nezaupljivi ne glede na njihov vir. Najbolj zaupamo naši bližnji skupnosti in nam samim. Naš pogled na svet je vedno manj odvisen od naših osebnih izkušenj, vedno bolj pa nanj vplivajo izkušnje in mnenja drugih, ki jih preudarno izberemo iz oceana informacij, v katerega smo potopljivi. Besede, jezik in

podobe te izkušnje in ideje nosijo do nas. Premnogokrat je blišč predstavitve tisti, ki prevlada nad vsebino ali kvaliteto ideje.

Z izbiro informacij se postavimo v specifične vloge. To dejstvo izkoriščajo v sodobnem oglaševanju, kjer je vrednost izdelka bolj odvisna od njegove predstavitve, podobe, na kateri potem gradimo predstavo o sebi, kot pa od njegove uporabnosti.

To je potrošništvo, ki je prodorna in gonilna sila v vseh pogledih postmodernega življenja. V postmodernistični perspektivi se gozd in gozdno krajino ne dojema več kot prostor produkcije, temveč prostor potrošnje. Njuna resničnost se ne kaže več skozi fizično podobo, temveč podobo, ustvarjeno preko socialnih poti, predvsem govora in razprav. Danes gozd in tudi krajino definirajo možnosti, ki jih predstavljata za potrošnjo. Te so široka paleta dobrin in storitev, povezanih z njima. Preko njih pa lahko definiramo uporabnike in tudi skrbnike oziroma upravljalce tega prostora. In če se v gozdarstvu kje pojavijo konflikti, potem je to večinoma povezano s pravicami do rabe in uživanja učinkov gozdov. Gre za vprašanje, kdo bo užival ugodne učinke gozdov in kakšne so njihove lastnosti.« (Bills, 2002: 84)

Zaradi oddaljenosti Anglije, v smislu tradicije gospodarjenja z gozdovi, bi bilo sklepanje, da so spremembe in vzročno posledice le lokalnega značaja, neutemeljeno. Za potrditev sprememb v širšem evropskem prostoru bomo navedli primer Nemčije kot države z dolgo in bogato gozdarsko tradicijo. Ta se je na zaznane spremembe odzvala z vrhunskim gozdarskim srečanjem, na katerem so bili prisotni vsi ključni akterji, povezani z gozdom in gozdarstvom, ki so predstavljali interese 40 milijonov ljudi oziroma kar polovice prebivalstva. Kot glavni razlog za srečanje so navedli politično krizo gozdarstva. Razlogi zanj so predvsem (Lammertz, 2002: 105):

- Ekonomsko stanje gozdnogospodarskih podjetij se slabša.
- Družba in interesne skupine imajo vedno več zahtev do gozdov in gozdnih lastnikov.
- Delež ljudi, ki ne vidi razlogov za gospodarjenje z gozdovi, je velik in se večja.
- Javnosti in politiki izgubljajo razumevanje, da so prihodki iz gozda lastnikom osnova za zagotavljanje ostalih funkcij in dobrin, ki jih zahteva nemška družba.
- Gozdarstvu se s strani politike namenja premalo pozornosti.
- Obstajajo komunikacijski problemi med uporabniki in upravljalci gozdov.

Da se v Evropi rojeva novo pojmovanje gozdarstva (Anko, 2003: 190), je zaznati iz omenjenih primerov. Vsako rojstvo je posledica dejanj v preteklosti, pomeni pa tudi razvoj

novega, lahko bi rekli rasti. Ključnega pomena pri razvoju so prav procesi v družbenem okolju, saj vplivajo tudi na okvirne pogoje načrtovanja. Ker slednji niso v dometu načrtovanja, se mora gozdnogospodarsko načrtovanje nanje stalno prilagajati (Bončina, 2003: 259). Prilagajanje pa pomeni, da se v specifičnih in novih razmerah najdemo ter uspemo (Gašperšič, 1995: 67). V mnogih deželah so se na intenzivne spremembe v družbenem okolju (Bončina, 2003: 259) odzvali s spremembo zasnov gozdarskega načrtovanja, ki se kaže v uvajanju participativnih postopkov ter prilagojenih vsebinah in oblikah načrtov (Buchy in Hoverman, 2000: 16).

4.1.3 Razmere v Sloveniji in vpliv Aarhuške konvencije na kulturo odločanja

Slovenija je na družbenem področju v zadnjih desetletjih doživela verjetno intenzivnejše in večje spremembe kot druge države v po-industrijskem svetu. Z integracijo v mednarodne strukture in procese se je pridružila globalnemu toku sprememb. Te so vidne tudi preko sprememb zakonodaje, ki so danes predvsem posledica usklajevanja z evropskimi predpisi in uveljavljanja sprejetih mednarodnih dokumentov (Danev, 2005: 1). Z razglasitvijo neodvisnosti se je zavezala demokratični ureditvi in si utrla pot k članstvu v Evropski Uniji. Sprejela je koncept strankarske demokracije, ki pa ni popoln. Bazira na izključni vlogi političnih strank, to pomeni, da sistemsko izključuje predstavnike stroke in javnosti iz komunikacijskih forumov, kjer se odloča o skupnih zadevah. Ti so tam zaželeni le, če jih povabijo. Tako imajo do procesov odločanja dostop le elite. Na tem konceptu je v Evropi nastala večina institucij, ki pa se danes soočajo s kompleksnimi problemi sodobne družbe, ki jih ne morejo več rešiti same. Na to je opozarjal že nemški sociolog Ulrich Beck (2001), ki je zahteval dograditev strankarskih demokracij prav zaradi razkoraka med stopnjo gospodarskega razvoja v industrijskih gospodarstvih, ki probleme generirajo, in institucijami, ki naj bi jih rešile (Lukšič, 2001).

Na omenjenih in drugih spoznanjih temelji *Aarhuška konvencija* (2004). Ta daje podlago za institucionalno prenovu postopkov odločanja, ki temeljijo zgolj na formalno legalni državni avtoriteti, in tako omogoča demokratično prenovu odločanja o posegih v okolje (Klemenc, 2002: 26). Konvencija vsebuje koncept participativne demokracije. V sodobni družbi je ta v tesni povezavi z možnostmi komunikacije in odločanja, ki jih ponujajo

novejše računalniške tehnologije. Zato nekateri takšne oblike participativne demokracije imenujejo e-demokracija, teledemokracija, neposredna demokracija in podobno. V svoji osnovi ta s strankarsko demokracijo ni konkurenčen, temveč jo dopolnjuje na tistih področjih, kjer se ta pokaže nemočna. Eno takšnih je ohranjanje pogojev kvalitete bivanja in življenja v industrijsko razvitih državah (Lukšič, 2001). Pod te lahko prištevamo ohranjanje raznovrstne in bogate narave, za kar so podlaga funkcionalni oz. stabilni gozdni ekosistemi (Mlinšek, 2004: 103).

Zahteve Aarhuške konvencije po spremenjenem razmerju med stroko, javnostmi in politiko izhajajo predvsem iz drugačnega razumevanja družbe in politike, kot je značilno za strankarsko demokracijo. Izgublja se vloga države kot edinega prerazdeljevalca pravic in virov med socialnimi skupinami. To nadomesti neposredna javnost, ki vključuje tiste člane, ki so sposobni in pripravljeni usmerjati svoje ravnanje po pravilih kolektivno racionalne in odgovorne samoobveze. S tem se zmanjšajo pristojnosti države, da edina postavlja in izvaja sprejete norme. Tako je neposredna javnost tista, ki oblikuje glavne vsebine, država pa le minimalno posega v ta proces tako, da s svojimi mehanizmi reguliranja postavlja le orientacijske točke. Zato morajo breme oblikovanja skupno najboljšega prevzeti posamezniki. Ti, povezani v družbene asociacije in združenja, se morajo pri tem samoobvladovati, uveljavljati svojo praktično zmožnost presoje in upoštevati kulturne tradicije. Značilno za ta združenja je, da imajo čut za solidarnost in odgovornost ter da so pripravljena svoje delovanje usmerjati po načelu samoobveze. Mednje bi lahko prišteli tudi združenja lastnikov gozdnih posesti, nevladne organizacije in druge interesne skupnosti, ki vplivajo na gozdarstvo. Za učinkovito odpiranje procesa odločanja bo zato pomembno, da bodo načini informiranja in vključevanja teh skupin v procese odločanja prirejeni lokalnemu okolju (Klemenc, 2002: 26). Država se mora za učinkovito reševanje praktičnih problemov in za večjo legitimnost postopkov in odločitev povezati z državljani. Za uresničitev tega ima na razpolago tako finančna kot pravna sredstva. To ne pomeni, da država pri oblikovanju politik ne opušča opiranja na znanstveno strokovna spoznanja, temveč le, da znanost in stroka nimata več izključne veljave in monopola nad racionalnostjo pri sprejemanju odločitev. To pa zahteva drugačno kulturo dialoga, kulturo dvosmernega komuniciranja, utemeljeno na konceptu

dekonflikcije, ki išče rešitve na osnovi napora (Lukšič, 2001). Pogoj za to je sprememba v naši zavesti in načinu razmišljanja.

Ker so nosilci izvajanja organi javne oblasti, je poleg pravnega pomemben tudi institucionalni vidik Aarhuške konvencije. Ta se navezuje na sociološkega, to je delo z ljudmi, ki so v institucijah zaposleni. Gre predvsem za spremembe navad. Ker pa je »navada železna srajca«, sklepamo, da bo to dolgotrajen proces uvajanja novih kultur delovanja, tako z vidika javnosti oziroma interesnih skupin kot tudi uradnikov (Anderlič, 2001). Slednji so soočeni s spremembami v javnem sektorju v večini evropskih držav. Te so posledica procesov, povezanih z ekonomijo obsega in so prisotne v podjetjih na trgu, kot tudi v javnem sektorju. Oboji se zato soočajo s podobnimi izzivi. Tako so vse razvite ekonomije priče združitvam, prenosu izvajanja posameznih poslovnih funkcij na posamezne zunanje pogodbene izvajalce, ukinjanju določenih storitev javnih služb, prodaji družbene lastnine, prestrukturiranju, specializaciji in drugim procesom. Med posledicami je tudi oddaljitev oblasti od vsakdanjih potreb družbe. Nasprotno temu in morda ravno zato pa je zaznati povečan poudarek na participaciji (Bills, 2002: 85). Tudi v Sloveniji, kjer je želja po participaciji že dolgo prisotna (Kučan, 2001).

Vpliv Aarhuške konvencije na javni sektor in s tem delno tudi na gozdarstvo bo verjetno še večji, ko bo sprejeta zakonodaja na evropski ravni, ki predvideva dostop državljanov do okoljskih informacij in pravne pomoči in je zdaj še v postopku sprejemanja (EU..., 2005). To bi se naj zgodilo po letu 2006, izvajanje pa bo v veliki meri odvisno od vsake države posebej (Taylor, 2005: 168).

4.1.4 Vpliv sprememb na filozofijo načrtovanja

4.1.4.1 Novi pristopi k načrtovanju za mnogonamensko gospodarjenje

Posledično vse te spremembe vplivajo tudi na filozofijo načrtovanja v Sloveniji. Načrtovanje se bo moralo prilagoditi razmeram časa in bolj usmeriti k različnim uporabnikom. Posodabljanje je stalnica, saj stalnih optimalnih modelov načrtovanja ni

(Bončina, 2004: 74). Načrtovalni pristop, ki po Bončini (2004a: 10) tudi v Sloveniji vsebuje mnoge elemente klasičnega načrtovalnega pristopa in temelji na racionalizmu, se bo moral spremeniti. Ta že zaradi hitre dinamike razvoja, ki ne dopušča več klasičnega pristopa k reševanju konfliktov, ni več primeren. Do objektivnega prav tudi zato ni več mogoče, niti ni potrebno priti. Pluralni sistem vrednost, ki je posledica postmoderne legitimacije pluralnosti interesov, ne potrebuje iskanja objektivne pravilnosti na podlagi dejstev, ki ustrezajo skupnim vrednostnim izhodiščem (Golobič, 2004: 26).

Cilji novega modificiranega koncepta načrtovanja so med drugim tudi prekinitev prakse avtoritativnega in znanstvenega načrtovanja in pričetek načrtovanja za človeka (Michell-Banks, 1997, cit. po Kovač, 2004: 96) ter oblikovanje ekonomsko upravičenega sistema načrtovanja, ki bo izpolnjeval zahteve gozdarstva in drugih sektorjev (Kovač, 2004: 96). Zato se morajo spreminjati vsebine, pristopi in postopki v načrtovanju (Bončina, 2004a: 8). Načrtovanje naj zato ne gradi avtorske vloge in naj ne postaja instrument predpisovanja, temveč naj se prilagaja razmeram (Bončina, 2005: 305). Načrtovalni postopek naj ne bo rigid, saj je pri nas še vedno velik poudarek na formalizirani pripravi in izdelavi načrta kot izdelka, zapostavlja pa se fazo odločanja o prihodnji rabi in gospodarjenju, slednja sta v veliki meri odvisna tudi od lastnikov oziroma javnosti (Bončina, 2004a: 10).

Že same značilnosti gozdarskega načrtovanja zahtevajo, naj se to spreminja in posledično postaja bolj instrument komuniciranja, sodelovanja z lastniki, javnostmi ter naj upošteva različne interese, če želi, da bo uresničevalo zasnovo mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi (Bončina, 2005: 305; 2004a: 9). Zato je aktivno sodelovanje javnosti potrebno prav pri določanju namembnosti gozdov, saj je od zahtev družbe odvisno, kakšna ta bo. Pri tem je pomembno zaupanje v načrtovalce in načrtovalni postopek, saj je uspešnost realizacije načrtovanja odvisna tudi od tega (Bončina, 2005: 301). Javnostim je zato potrebno načrtovanje bolj odpreti in z njimi sodelovati v večji meri. Mnogonamensko gospodarjenje bo le tako postalo bolj prepoznavno (Bončina, 2005: 305). Možnosti, ki jih ponujajo sedanje razmere in pogoji, morajo načrtovalci izkoristiti ter si tako pridobiti zaupanje javnosti in znotraj tega predvsem lastnikov gozdov (Kovač, 2004b: 209). Ena izmed njih je izdelava primernih gozdnogospodarskih načrtov.

4.1.4.2 Nove vloge gozdnogospodarskih načrtov

Uporabnost načrtov naj presojajo različni uporabniki (Bončina, 2003: 260) in ne le stroka. Za dober načrt ni pomembno, da prikazuje vsebine vseh načrtovalnih faz, bolj je pomembno, da izpostavi vsebine, pomembne za prihodnje ravnanje z gozdovi (Bončina, 2004a: 10). Pod te vedno bolj spada tudi zagotavljanje pogojev za ohranjanje zavarovanih območij ter območij Nature 2000, ki pokrivajo velik del gozdov v Sloveniji. Prav tako moramo graditi na prepoznavnosti načrtov kot podlage, pripomočka za gospodarjenje, ne pa kot preveč podrobno in normativno zasnovanega dokumenta, ki predstavlja obvezo (Bončina, 2004a: 11; 2004: 73). Javnostim morajo biti načrti poznani in uporabni, s čimer se lahko poveča pripravljenost za delo ter njihova sprejemljivost in izvedljivost (Bončina, 2004a: 10). Sedaj, ko javnosti ne sodelujejo pri nastanku načrta od začetka, je to težje, saj načrte izdeluje predvsem nosilec načrtovanja. Ta razpolaga s tehničnimi informacijami, potrebnimi za strokovno izdelavo načrta. Pogosto pa so tudi v samih gozdnogospodarskih načrtih informacije, ki so prikazane preveč tehnično, da bi jih razumel kdorkoli drug kot gozdarji (Winterman in sod., 2002: 271; Sheppard, 2005: 1517). To velja tudi za Slovenijo (Papler-Lampe in sod., 2004: 105). Poleg razumljivosti je pomembna tudi dostopnost do vsebin. Te so v Sloveniji doslej dostopne samo v knjižni obliki. Zato se zastavlja vprašanje pomena dostopa in prikaza, če načrti v takšni izvorni obliki niso najbolj primerni za posredovanje javnostim (Sheppard, 2005: 1524; Bončina, 2004a: 13). V ta namen različni avtorji za širšo javnost predlagajo posebno verzijo načrta, ki bi bila razumljiva in jasna (Bončina, 2004a: 13; Winkler, 2003: 9,13). V Združenih državah Amerike so uvedli tudi posebne upravljalvske načrte za lastnike, katerih namen je približati gozd ljudem na predvsem razumljiv in enostaven način, ob tem pa mora lastnik podati jasne cilje in načrt tudi razumeti (Russel in Stain, 2002: 31). Takšni načrti so namenjeni manjšim lastnikom, ki imajo pozitiven odnos do gozda, čeprav ga morda ne poznajo. V Sloveniji se je podobno izoblikoval predlog načrta za gozdno posest, ki ima velik poudarek na uporabnosti za lastnike, vendar se postavlja vprašanje velikostnega razreda posesti, za katero je takšno načrtovanje še racionalno (Papler-Lampe in sod., 2004: 107). Ker je v Sloveniji velika razdrobljenost posesti in povprečna posest znaša okoli 3 hektarje, gozdnih posestnikov pa kar 314.000, gozdovi večini od njih ne predstavljajo pomembnega vira dohodkov (Perko, 2004: 30). Mori (2004: 35) opozarja, da bo v prihodnosti potrebno lastnikom potrpežljivo

in na razumljiv način razlagati načrte za njihove posesti. Pri tem se moramo zavedati, da danes večina prebivalstva kot tudi lastnikov gozdnih parcel živi v večjih urbanih centrih. Zato je dostopnost do načrtov, ki naj ustrezajo tudi potrebam laičnih javnosti, potrebno omogočiti na različne načine. Bončina (2004a: 13; 2005: 308) predlaga predstavitev načrtov na spletu, potrjujejo pa ga primeri iz tujih držav.

4.2 PARTICIPACIJA

4.2.1 Definicija in teoretske osnove

Ker obravnavamo participacijo v gozdarstvu, bomo podali nekaj definicij, ki se pojavljajo v gozdarski strokovni literaturi. Shepard in Achiam (2004: 1174), ki se sklicujeta na poročilo komisije FAO/ECE/ILO, definirata participacijo kot: »različne oblike direktnega vplivanja javnosti, kjer lahko ljudje individualno ali v organiziranih skupinah izmenjujejo informacije, izrazijo mnenja in artikulirajo interese ter imajo možnost vplivanja na odločitve, povezane s specifičnimi gozdarskimi vprašanji ali na njihove posledice«. David Bills (2003: 85) razume participacijo v smislu upravljanja kot: »odločanje, ki se tiče državljanov«. Buchy in Hoverman (2000: 16,18) pa jo definirata na dva načina: kot višek procesa načrtovanja (etični vidik) in kot sredstvo za zaključek tega procesa. Na tej podlagi jo definira tudi Kovač (2004b: 206): »participacija je preprosto cena demokracije«. Beguš (2005: 271) pa jo razume kot: »način, ki poveča moč deležnikov, da vplivajo na stvari (proces odločanja)«.

Definicije posegajo v širše družbeno polje, uveljavile pa so se tudi na področju gozdarstva, posebej na področju gozdnogospodarskega načrtovanja. K razumevanju participacije v gozdarstvu so pripomogle različne znanosti in discipline, kot sta sociologija in prostorsko oziroma regionalno planiranje. Sociologi so tako identificirali dva normativna modela v okviru demokratičnega sistema, kjer se participacija spodbuja. To sta neposredna demokracija in predstavniška demokracija (Sheppard in Achiam, 2004: 1174). Pojavil pa se je tudi nov koncept digitalne demokracije.

- **Model neposredne demokracije.** Tu bi odločala čim širša javnost, ki bi tako predstavljala večino. Ta model ima pomanjkljivosti predvsem v dejstvu, da večina ljudi nima ne časa ne znanja ali interesa, da bi sodelovala pri odločitvah, povezanih z naravnimi viri.
- **Model predstavniške demokracije** predvideva, da se prav zaradi izostanka sodelovanja državljanov v procesih odločanja to nadomesti z oblikovanjem interesnih skupin. Te naj bi v družbi pravično zastopale individualne interese (Sheppard in Achiam, 2004: 1174).
- **Model oziroma koncept digitalne demokracije** pa se pojavlja v zadnjem obdobju. Pojavil se je kot posledica pojava novih tehnologij in možnosti za realizacijo bolj neposrednih oblik demokracije. V vsebinskem smislu se pojem manj nanaša na konceptualne predpostavke o posameznih modelih demokracije, ampak bolj na rabe tehnologij (Oblak, 2003: 39). Konsenz o definiciji koncepta ne obstaja (Podobnik, 2005), zato ga je treba razumeti kot hibridni model demokracije, ki vključuje elemente participativnih in predstavniških oblik demokracije (Hague in Loader, 1999, cit. po Oblak, 2003: 39). Prvenstveno se torej omejuje na prakse in uporabe novih tehnologij (Oblak, 2003: 40). Digitalna demokracija je po Oblakovi (2003) zadnji trend v teoriji, saj jo praksa na tem hitro razvijajočem se področju prehiteva. Navezuje se na pojem elektronske demokracije, ki je mnogo širši pojem, saj zajema različne poskuse približevanja k neki novi vrsti demokracije s pomočjo sodobnih tehnologij. Nanj se navezujejo koncepti teledemokracije, kiberdemokracije in elektronske demokratizacije (Podobnik, 2005).

V gozdnogospodarskem načrtovanju poznamo primere poskusa uporabe koncepta teledemokracije, o katerem v literaturi zasledimo nasprotna mnenja. Tako naj bi po nekaterih navedbah bil le sinonim za e-demokracijo, ki se je v večji meri rabil bolj pred letom 1994. Nasprotna temu pa so mnenja, ki zagovarjajo stališče, da naj bi imel koncept teledemokracije svoje specifične lastnosti, po katerih se razlikuje od koncepta e-demokracije. (Podobnik, 2005; Wikipedia..., 2005; Oblak, 2003: 16). Teledemokracija namreč teži k bolj neposredni demokraciji znotraj političnega sistema, ki bi se vzpostavila

z uporabo novih komunikacijskih tehnologij, ki omogočajo dvosmerno komunikacijo (Podobnik, 2005). Z njimi naj bi se olajšal prenos informacij in mnenj med državljani in javno oblastjo (Arterton, 1987, cit. po Oblak, 2003: 33). Na teh prikazanih teoretskih osnovah je bila uvedena participacija tudi v gozdarstvo.

4.2.2 Participativno načrtovanje

4.2.2.1 Participativno načrtovanje kot sredstvo za zagotavljanje trajnosti gozdov

Trajnost kot eno osnovnih načel gozdarstva v Sloveniji tudi mednarodno pridobiva vse večji pomen. To je v Evropi zaznati iz resolucij, ki so bile sprejete na štirih ministrskih konferencah in vsebujejo obveznosti, povezane s tremi stebri trajnostnega gospodarjenja z gozdovi – ekološkim, ekonomskim in socio-kulturnim (MCPFE..., 2005: 9). Tako aneks k resoluciji 1 četrte ministrske konference na Dunaju določa uvajanje participacije v program razvoja gozdov. Z njim je v Sloveniji določena nacionalna politika sonaravnega gospodarjenja z gozdovi, usmeritve za ohranitev in razvoj gozdov ter pogoji za njihovo izkoriščanje oziroma večnamensko rabo (Program razvoja..., 1997: 5). Participacija v sedanjem programu ni dovolj poudarjena, saj je za gozdnogospodarsko načrtovanje predvideno sodelovanje strokovnjakov in lastnikov (Program razvoja..., 1997: 29). Sodelovanje javnosti je zato omejeno predvsem na ti dve ciljni skupini, v večji meri pa bi v proces odločanja lahko bila vključena tudi širša javnost oziroma ostale javnosti. Tudi zato bo pomemben vsebinski del pri nastajanju novega nacionalnega gozdnega programa vključevanje in sodelovanje javnosti (Lesnik, 2005: 283). Pomembno bo tudi izvajanje usmeritev na nižjih načrtovalnih ravneh in preverjanje trajnosti. Zato je v kvalitativnih indikatorjih predvideno preverjanje ozavešanja javnosti in participacije (MCPFE..., 2005: 52). Za izvajanje je potrebno participativne postopke uvesti v zasnovo gozdnogospodarskega načrtovanja. To je pomembno tudi za nosilca načrtovanja, saj je zaradi spremenjenih razmer na področju javne uprave vedno bolj pomembno sodelovanje tako z različnimi interesnimi skupinami kot tudi sodelovanje znotraj sektorja ter z drugimi institucijami oziroma sektorji (Flies, 2002: 219). Odprtost in sodelovanje gozdarstva postajata ključna za njegovo pomembnost in prepoznavnost, kar vodi tudi k večjim

prilivom sredstev za uresničevanje ciljev, ki jih postavijo državljani (Bills, 2002: 88). Spoznanje o tem raste postopoma in je vidno tudi pri Zavodu za gozdove Slovenije, ki je nosilec načrtovanja v Sloveniji. Tako Veselič (2005: 290) v vključevanju javnosti v odločanje vidi izziv za gozdnogospodarsko načrtovanje ter izpostavi dejstvo, da z osveščenostjo javnosti gozdnogospodarsko načrtovanje v celoti pridobiva večji pomen.

4.2.2.2 Uporabniki načrtov kot ključni deležniki

Participativno načrtovanje Bončina in sod. (2004: 87) pojasnijo kot sodelovanje deležnikov v načrtovalnem procesu, kjer lahko s participativnimi postopki vključimo različne javnosti v proces načrtovanja (odločanja). Ti tako postanejo soudeleženci v procesu načrtovanja. To so lahko posamezniki ali javnosti – skupine, na katere organizacija, v našem primeru nosilec načrtovanja, učinkuje, ter interesne skupine, ki so ožji deli javnosti z okvirno enotnimi interesi (ibid.). Z javnostjo lahko označimo predvsem tisti del celotne (širše) javnosti, ki ima do gozda javne interese, čeprav se tu postavlja vprašanje, ali tudi lastniki gozdov niso ena od javnosti (ibid.). Anko (2003: 195) meni, da so lastniki vse prej kot homogena javnost ter da njihovo ločevanje od drugih javnosti samo odvrča od nekega prihodnjega spoznanja, da je gozd skupna pravica in odgovornost in da sta prav zato lastniška pravica in razpolaganje z njimi omejena že danes. Vendar pa so lastniki eden ključnih uporabnikov načrtov (Bončina in sod., 2004: 74) poleg gozdarskih podjetij, različnih javnosti in Zavoda za gozdove (Bončina, 2003: 259-260). Za slednjega bi participacija morala postati strateški cilj, njene vsebine pa integrirane v programe in delo (Beguš, 2005: 281), čeprav Anko (2003: 196) poudarja, da mu med množico nalog še nismo izrecno poverili, naj v javnem interesu bedi nad interesi, ki jih imajo nad gozdom različne javnosti. Vsekakor pa načrti, ki jih izdeluje nosilec načrtovanja, prinašajo odločitve o gospodarjenju z gozdovi, ki nekoga zadevajo. To so lahko vsaj pasivne javnosti, ki lahko postanejo tudi bolj aktivne, v smislu odnosa - glede na vpletenost, prizadetost in ukrepanje - do nosilca gozdnogospodarskega načrtovanja (Bončina in sod., 2004: 87). Pod te spadajo tudi uporabniki načrtov, ki se jim je načrtovanje do sedaj premalo posvečalo. Predvsem z različnimi javnostmi in lastniki bi bilo potrebno sodelovanje intenzivirati (Bončina, 2003: 260).

4.2.2.3 Širša družbena vloga gozdnogospodarskega načrtovanja in gozdnogospodarskih načrtov

Enega izmed argumentov, zakaj je zasnova participativnega načrtovanja za gozdarje koristna, predstavljata ravno večja prepoznavnost in učinkovitost načrtov med njihovimi uporabniki (Golobič, 2002, cit. po Bončina in sod., 2004: 88) ter večja splošna veljavnost in možnost realizacije oziroma materializacije načrtov (Bončina, 2003: 261; Kovač, 2003: 418). Te so večje pri parcipativno nastalih načrtih, ki odražajo usklajene in dogovorjene interese ter delijo ideje in skupne vrednote (Kovač, 2004b: 210). Takšni načrti so pomembni tudi za obveščanje, saj je vsebina zanimiva za različne javnosti (Bončina, 2004a: 16). Če ravno načrti sami po sebi niso zadostni ali pa vedno primerni za obveščanje javnosti, je zagotavljanje dostopnosti do informacij, ki so pomembne tudi za uporabnike načrtov, ena najpomembnejših nalog načrtovalcev (Bončina, 2004a: 15). Vendar pa je z obstoječim načinom prikaza vsebin načrta to težje doseči.

Gašperšič (1995: 258) sicer opozarja, da bi za načrtovanje, ki je zasnovano na načelih dinamičnega usmerjanja (kontrole) procesov, moralo biti spreminjanje ali prilagajanje načrtov na novo nastale ali novo spoznane razmere nekaj normalnega in znak kvalitete pri gozdnogospodarskem načrtovanju, vendar se komaj z razvojem in dostopnostjo tehnologij pojavljajo večje možnosti za praktično realizacijo tega. Z njihovo pomočjo bi razvojno načrtovanje lahko pravočasno reagiralo s spremembami na novo nastale ali novo spoznane razmere v gozdu in njegovem družbenem okolju in informacije o njih posredovalo v obliki sprememb v načrtih njihovim uporabnikom. Ogris (2002) za lastnike zaradi njihovih potreb po specifičnih in ažurnih informacijah, vezanih na posest, predlaga zaradi varovanja osebnih podatkov omejen dostop do informacij preko spleta. To ne velja za ostalo javnost, ki ji mora biti omogočen prost dostop do vseh dosegljivih javnih podatkov na preprost in informativen način (Golobič, 2004: 24). Informiranje bi tako zares postalo stalen proces (Bončina in sod., 2004: 90), ažurne informacije bi bile bolj zanimive za uporabnike, verjetno pa bi se okrepil dvosmerni pretok informacij v obe smeri. S tem bi lahko dosegli dobro informiranost javnosti, ki je pogoj za kakršnokoli sodelovanje (Bončina, 2003: 261). Ves proces participacije bi se intenziviral, saj so informacije motor, ki ta proces poganja (Bachman, 2002, cit. po Bončina in sod., 2004: 93).

Zagotavljanje informacij in s tem obveščanje je zato nujno skozi ves proces, torej v vseh fazah načrtovanja in tudi v fazi spremljave (Bončina, 2004a: 9). Gozdnogospodarsko načrtovanje bi tako postalo vse bolj posrednik informacij. Te so kritične za sam proces kot tudi širše (Vandiver in sod., 2000). Glasno opozarjanje politike in javnosti na problematiko gospodarjenja, pomen gozda, lesa in rabe obnovljivih gozdnih virov (Bončina, 2004: 74) namreč vodi k razpravam o teh temah in s tem k večji osveščenosti ljudi. Mnogo tem je zajetih že v gozdnogospodarskih načrtih, zato se postavlja vprašanje, kako nanje opozoriti. Winkler (2003: 13) za ta namen predlaga kratke povzetke območnih gozdnogospodarskih načrtov v poljudni obliki ter obveščanje v sredstvih javnega obveščanja na lokalni in državni ravni, vendar je to le ena od možnosti. Potočnik (2004) pri tem opozarja, da je potrebno uporabiti vse marketinške postopke, ki so nam danes na voljo, saj se tako lahko doseže tudi večjo popularizacijo stroke (Ocena dosedanjega..., 2004: 129). To pa že presega klasično pojmovanje gozdarske stroke in kaže na krepitev pomembnosti tretjega, socio-kulturnega stebra za zagotavljanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi (Anko, 2003: 159).

Zaključimo lahko, da je obveščanje za participativno načrtovanje in s tem trajnostno gospodarjenje z gozdovi ključnega pomena. Kako in v kolikšni meri ga bomo uporabili, je odvisno tudi od oblik, metod in orodij, ki jih bomo za participacijo uporabili.

4.2.3 Oblike, metode in orodja za participacijo

V literaturi zasledimo različne delitve in poimenovanja, povezana z oblikami participacije. Nekateri avtorji kot denimo Sheppard in Achiam (2004: 1179) uporabljajo raje izraz participacijske metode in tehnike, medtem ko Hislop in sodelovci (2004: 9) omenjajo orodja za participacijo. Čeprav so ti izrazi lahko pomensko isti, smo v nalogi zaradi razpoznavnosti posameznih pristopov k participaciji ohranili razlike v poimenovanju.

Oblike participacije v načrtovalnem procesu so raznovrstne in se med seboj razlikujejo glede na stopnjo vplivanja na odločitve. Nekatere so bolj pasivne, druge aktivne. Pod prve štejemo predvsem različne oblike informiranja, medtem ko pri aktivnih deležniki aktivno

soodločajo. Primernost posamezne oblike presoja glede na stopnjo participacije in konkretne socialne in družbene razmere (Bončina, 2004a: 11; Bončina in sod., 2004: 89). Kovač (2004: 52) splošne oblike participacije deli glede na izčrpnost informiranja, vključenost zainteresiranih v proces načrtovanja ter z vidika vplivanja na odločitve. Slednje mu predstavlja pogoj za demokratično odločanje, zato ima za najprimernejše internetne predstavitve, ciljne delavnice in neposredno vključevanje zainteresiranih v proces načrtovanja.

Preglednica 4: Prednosti in pomanjkljivosti različnih oblik participacije (prirejeno po Kovač 2004)

Oblika participacije	Stopnja informiranja	Statusna oblika	Prednosti	Pomanjkljivosti
Mediji	nizka, srednja	P	obveščenost množice	neodzivnost množic, majhen vpliv na odločitve
Internetna predstavitev (dvosmerna komunikacija)	visoka	P/A	ciljno informiranje, velika odzivnost javnosti	nedostopnost za ciljne skupine, srednje velik vpliv na odločitve
Ciljno orientirana delavnica (predstavitev problemov, razlaga tem, diskusija)	srednja, visoka	A	ciljno informiranje, pridobivanje novih informacij, srednje velik vpliv na odločitve	omejena udeležba, izgubljanje v detajlih
Javna predstavitev vmesnih rezultatov	srednja, visoka	A	ciljno informiranje, majhen vpliv na odločitve	omejena udeležba
Neposredna vključenost v delo skupin	visoka	A	dobro informiranje, velik vpliv na odločitve	zahtevna organizacija, stroški
Javna razgrnitev načrta pred sprejetjem	srednja	P	izpolnitev zakonskih določil	omejena udeležba, majhen vpliv na odločitve
Statusna oblika	P = pasivna ; A = aktivna			

Vendar pa se ne gre vnaprej omejevati na eno samo obliko participacije, temveč jih izberemo glede na primernost posamezne oblike v dani situaciji (Bončina in sod., 2004: 90).

Preprosto klasifikacijo participativnih metod sta podala Sheppard in Achiam (2004: 1175). Ta temelji na treh tipičnih stopnjah udeležbe, ki so:

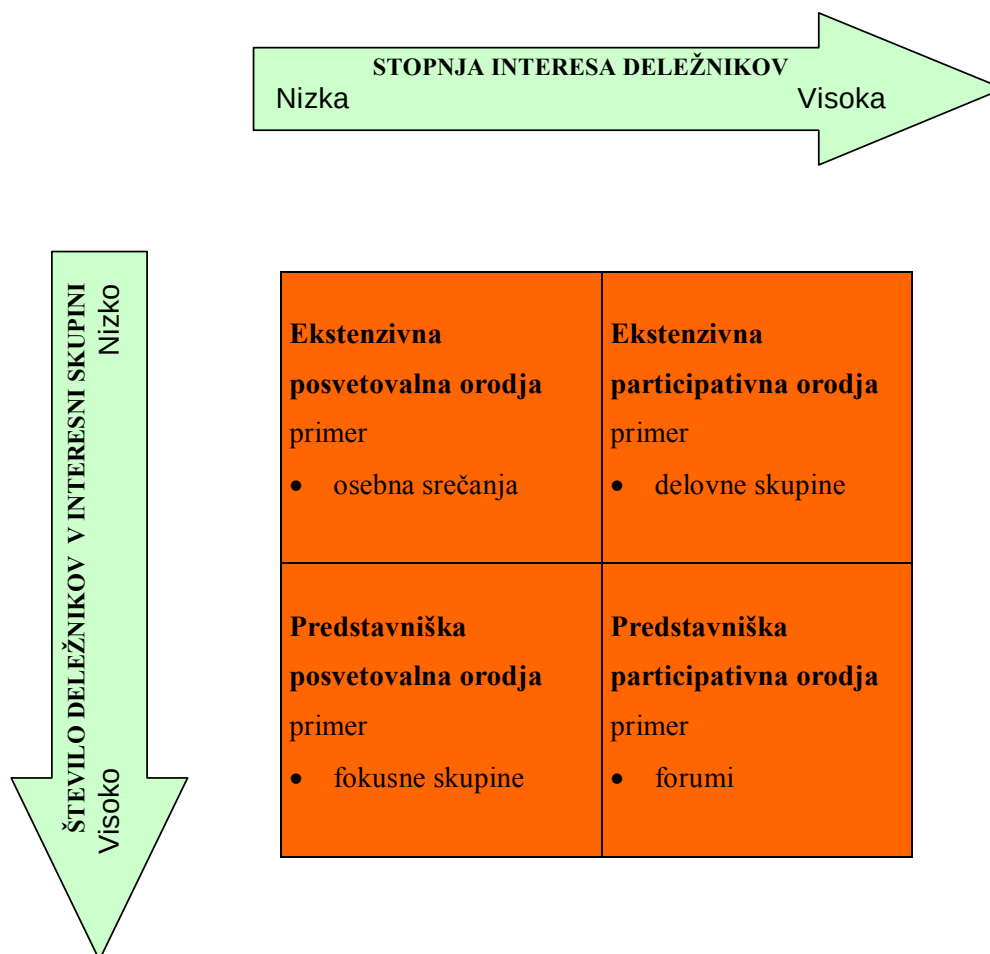
- Izmenjava informacij, kjer poteka večinoma enosmerna komunikacija.
- Posvetovanje, kjer se zbrana mnenja javnosti upoštevajo pri strokovnih odločitvah.
- Sodelovanje, kjer so predstavniki javnosti aktivno udeleženi pri iskanju rešitev in nanje neposredno vplivajo.

K vsaki sta podala participativne tehnike (oblike), ki so uporabne pri posamezni stopnji (glej tabelo 5). Pri tem izpostavimo interaktivne spletne strani, z anketami in možnostjo odgovarjanja z elektronsko pošto. Svetovni splet nam namreč omogoča, da lahko informacije zberemo in posredujemo. Pozitivne lastnosti uporabe spleta so predvsem v omogočanju dialoga ter široke in odprte participacije na lokalni in/ali globalni ravni, v preprostem obnavljanju dokumentov in majhnih stroškov glede na doseg velikega števila ljudi. Slabosti pa so v omejenem sodelovanju deležnikov glede na možnost dostopa do spleta in v možnostih zlorab s strani posameznih interesnih skupin (Sheppard in Achiam, 2004: 1179).

Preglednica 5: Klasifikacija participativnih metod (prirejeno po Sheppard in Achiam 2004)

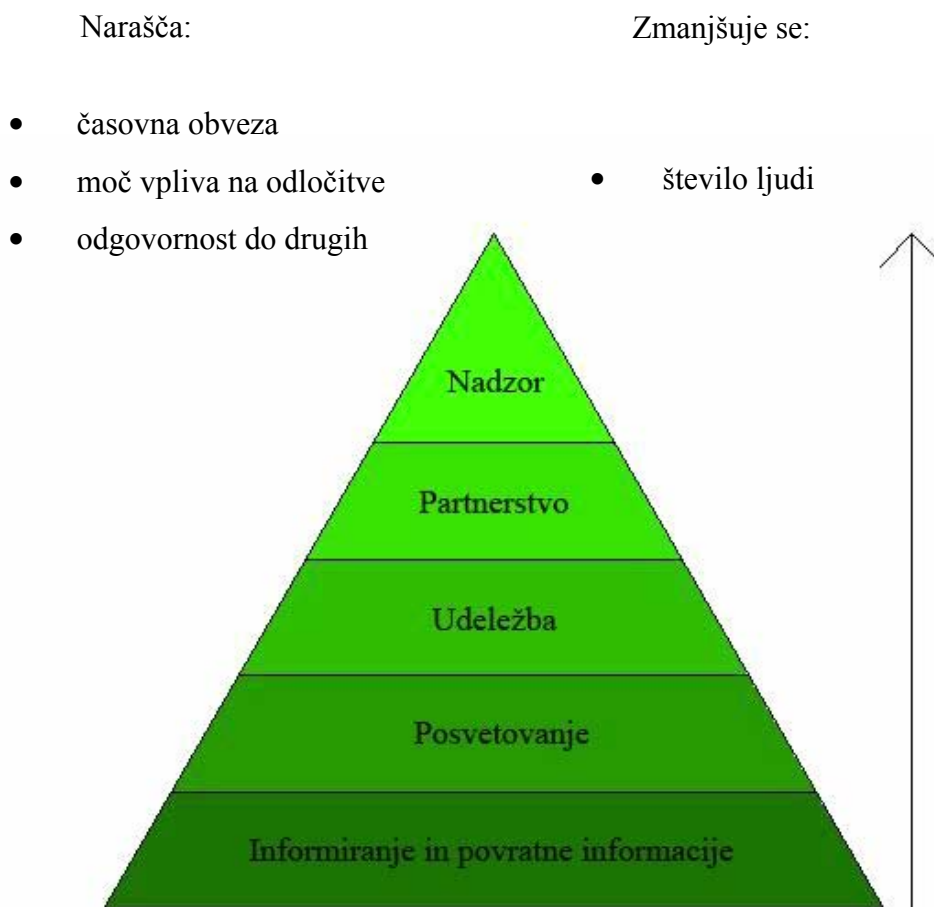
IZMENJAVA INFORMACIJ		POSVETOVANJE			SODELOVANJE	
Informiranje	Zbiranje informacij	Opredelitev problemov	Posvet glede na odziv	Postavitev evaluacijskih kriterijev	Ovrednotenje idej, predlogi	Pogajanja
- Okrožnice - Oglaševanje na javnih medijih - Predstavitve - Članki v časopisih - Obvestila - Informativna spletna stran - Javne predstavitve - Odpрте hiše - Občinska glasila	- Javnomnenjske raziskave - Študije primerov - Interaktivne predstavitve - Informacije, dobljene preko zaposlenih - Anonimne pripombe, zbrane na anketnih listih - Interaktivne spletne strani z anketami in možnostjo pošiljanja in prejemanja pošte - Pošiljanje anket - Intervjuji - Opažanja	- Brainstorming - Vizioniranje - Okrogle mize - Seje mestnega sveta - Poročila svetovalcev - Razpravljalniki članki - Javne seje o prihodnjih usmeritvah	- Delavnice - Interesne skupine - Usmerjevalni odbori - Javne komisije - Fokusne skupine	- Delavnice - Fokusne skupine - Javne komisije - Odpрте hiše z možnostjo komentiranja - Raziskave mnenj preko pisnih intervjujev - Raziskave preko interneta - Opisi stanja - Posveti odborov	- Posebni svetovalni odbori - Usmerjevalni odbori z imenovanimi člani - Testiranje scenarija z ali brez vizualizacije - Glasovanja "Charrettes" - Projektne skupine	- Mediacija - Razsodišče - Soupravljanje - Odbori s predstavnikom i deležnikov in odločevalcev, ki so povezani s specifično problematiko

Pri udeležbi javnosti so glavna vprašanja kdo, kdaj in kako. Če jih prevedemo v gozdarsko načrtovanje, želimo ugotoviti, kateri so glavni deležniki, ki bodo v procesu sodelovali, katera so orodja (oblike) ter kdaj in kako jih lahko uporabimo, da bi dosegli optimalen načrtovalski proces z udeležbo javnosti v danih razmerah. Odvisno od interesa in števila deležnikov ter faze načrtovanja bomo izbrali ustrezna orodja za participacijo. Za to potrebujemo najprej analizo deležnikov, ki jih lahko nato razdelimo v širše kategorije, ki niso ekskluzivne. To pomeni, da lahko deležnik pripada več kategorijam. Glede na rezultate analize spoznamo stopnjo zanimanja deležnikov ter število ljudi v posamezni interesni skupini. Glede na to okvirno določimo orodja za participacijo.

Slika 1: Ustreznost posvetovalnih orodij glede na stopnjo interesa deležnikov in število ljudi v vsaki interesni skupini (prirejeno po Hislop in Twery, 2002: 99)

Ker lahko pri vsaki skupini uporabimo različna orodja, moramo analizirati posamezne skupine, da ocenimo primernost orodij. Katera bomo uporabili v posamezni načrtovalni fazi, pa moramo določiti s posebnim načrtom udeležbe javnosti, ki ga izdelamo v pripravljalni fazi (Hislop in Twery, 2002: 95-101). Pri tem je pomembna stopnja udeležbe, ki je povezana s številom udeležencev na posamezni stopnji, časom, ki je potreben za sodelovanje, in močjo vpliva na odločitev ter odgovornostjo udeležencev. To najlažje prikažemo s piramido udeležbe, kjer se z višjo stopnjo udeležbe manjša število udeležencev v procesu.

Slika 2: Piramida udeležbe (povzeto po Hislop in sod. 2004)

Večina ljudi želi predvsem informacije o samem načrtovalnem procesu in o vsebini odločanja kot tudi povratne informacije o poteku in sprejetih odločitvah. Ta stopnja je pomembna, saj se na podlagi teh informacij odločajo, ali bodo pri procesu načrtovanja sodelovali bolj aktivno. Proces participacije bo potekal bolje, če ne preskočimo kakšne stopnje, temveč začnemo od spodaj, se pravi z informiranjem, in tako poskušamo preiti v višje stopnje, prikazane v piramidi. S takšnim pristopom gradimo na vzajemnem zaupanju, razumevanju in zavezanosti do izvajanja projekta. Ponavadi je zavezanost procesu večja pri osebah, ki jih odločitve zadevajo. Na višjih stopnjah udeležbe se večja odgovornost sodelujočih do ljudi na nižjih stopnjah. Odgovornost tako zajema tudi skrb, da so ljudje o napredovanju načrtovalnega procesa ves čas obveščeni (Hislop in sod., 2004: 1-9). Za

informiranje je najprimernejša uporaba spletnih strani in časopisov (Preglednica 6). Tudi zato se v nalogi omejujemo na uporabo spleta.

Preglednica 6: Primernost posameznih orodij (oblik) za participacijo glede na stopnjo udeležbe (povzeto po Hislop in sod. 2004)

	Informiranje	Posvetovanje	Udeležba	Partnerstvo
Oglaševanje	+			
Svetovalni odbor		○	+	○
Kratke predstavitve	+	○		
Javne komisije		+	●	○
Skupine za občinske zadeve		+	●	
Grajenje konsenza		○	+	●
CVEW - simulacijska igra		○	+	●
Delphska metoda anketiranja			+	○
"Charrette" metoda			●	○
Neposredna opazovanja		○		
Informacijske table	+	○		
E-demokracija	○	+	○	
Prireditve	+	+		
Fokusne skupine		+	○	
Forumi		+	+	
Interaktivne informacijske table	+	○		
Internetne javnomnenjske raziskave		○		
Intervjuji		+		
Prospekti, letaki	+	○		
Množična sredstva obveščanja	+			
Glasilo	●			
Časopisi	+			
Nominalna skupinska tehnika		+	●	○
Osebni kontakt	+	+	○	
Odprte hiše	+	+		
Odprt prostor		+	+	
PA-metodologija		+	●	+
Partnerstvo				●
"Planning for Real" (PfR) metoda	○	●	+	
Predstavitve	+	○		
Javne razprave	+	○		
Javna srečanja	+	○		
Vprašalniki		+		
Odzivne kartice		○		
Sekundarni podatki	○			
So-odločanje				●
Ogledi na terenu	+	●	○	
Majhna neformalna srečanja	+	●	○	
Informacijske table z vodenjem	+	+		
Pogovorne ure	○	+	○	
Raziskave		○		
Projektne skupine		○		
Odprte telefonske linije	○	○		
Telefonske javnomnenjske raziskave		○		
Televizija in radio	+			
Informacijske table	+	○		
Vizioniranje		○	+	●
Spletne strani	●	○		
Delovne skupine		+	●	+
Delavnice		+	●	+

Legenda: ○ primerno; + zelo primerno; ● najbolj primerno

5 MEDIJI IN NOVE KOMUNIKACIJSKE POTI NA PODROČJU GOZDARSTVA

5.1 KOMUNIKACIJSKI PROCES

5.1.1 Teoretične osnove komunikacije

V sodobnih zahodnih družbah področje komunikacije ni novo. Njegova zgodovina izvira iz antične Grčije, kjer je Aristotel (384 - 332) trdil, da sporazumevanje sestavljajo trije elementi (Theaker, 2004: 27):

- Etos – narava lastnosti sporočevalca.
- Logos – narava, struktura in vsebina sporočila.
- Patos – narava, čustva in misli sprejemnika ali občinstva.

Mnogi ga zato pogosto navajajo kot prvega strokovnjaka na področju komuniciranja. Njegova dela o retoriki – umetnosti vplivanja na druge prek govorjene besede – so se razvila skupaj z vzponom demokracije in imajo še vedno velik vpliv (Theaker, 2004: 27). Čeprav se je z razvojem spreminjal tudi koncept demokracije, je osnovna ideja ostala živa. V svojem bistvu je komunikacija univerzalen proces, v katerem sodelujoči ustvarjajo in si izmenjujejo informacije drug z drugim, da bi lahko dosegli medsebojno razumevanje (Theaker, 2004: 25).

Vendar pa so že od Aristotla komunikacijo uporabljali predvsem v smislu vplivanja. Dober pregled nad uporabo različnih modelov odnosov z javnostmi, ki jih uporabljajo organizacije, podajata Grunig in Hunt (1984, cit. po Theaker, 2004: 16). Ti ne odsevajo resničnega sveta, saj organizacije kot strategije za pristop k različnim javnostim uporabljajo različne modele.

Za javne službe je pomemben *javnoinformacijski model*, v okviru katerega se razširjajo javne informacije, točnost le-teh pa je nujna. Pomemben pa je tudi dostop do njih. Ta se je po zaslugi interneta povečal, s tem pa tudi transparentnost organizacij. *Dvosmerni*

asimetrični model je prepričevanje, ki ga uporabljajo tako javni sektor kot podjetja in lahko preide v propagando (kjer prednosti uživa predvsem oglaševalec in ne potrošnik). Za proces odločevanja je pomemben *dvosmerni simetrični model*, kjer komuniciranje dosega stopnjo enakopravnosti, saj sta obe strani pripravljeni spremeniti svoje vedenje in se prilagoditi sogovornikovim potrebam. Ta model za razliko od drugih vključuje pojem dialoga. Komunikacija je pri tem modelu vzajemna in razmerja moči so uravnotežena. Izraza vir in prejemnik za tak komunikacijski proces nista ustrezna, saj je njegov cilj medsebojno razumevanje. Svetovalec je tu bolj posrednik, podobno kot v diplomaciji diplomat. Čeprav se dvosmerni simetrični pristop krepi, se lahko pojavi le tam, kjer imata obe strani enako moč vpliva druga na drugo. To je idealni model, ki pa ni pogost, saj je komunikacija ponavadi asimetrična (Theaker, 2004: 17-23).

Preglednica 7: Značilnosti modelov odnosov z javnostmi (prirejeno po Grunig in Hunt, 1984, cit. po Theaker 2004)

Značilnost modela	Agenturni	Javno informacijski	Dvosmerni asimetrični	Dvosmerni simetrični
Namen	Propaganda	Razširjanje informacij	Znanstveno prepričevanje	Vzajemno razumevanje
Tip komuniciranja	Enosmerno: resnicoljubnost ni pomembna	Enosmerno: resnica je pomembna	Dvosmerno: neuravnoteženi učinki	Dvosmerno: uravnoteženi učinki
Model komunikacije	vir→prejemnik	vir→prejemnik	vir↔prejemnik povratne informacije	skupina↔skupina
Kje se uporablja danes	Promocija izdelkov, šport	Državna uprava, podjetništvo	Kompetitivno podjetništvo, agencije	Regulirano podjetništvo, agencije
Ocenjen % organizacij, ki ga danes uporabljajo	15	50	20	15

Ti modeli temeljijo na procesu komunikacije, zato bomo predstavili osnove procesa. Izvor besede komunikacija prihaja iz latinske besede "communis" – »skupen« oz. »imamo nekaj skupnega«. To lahko dojemamo kot skupno razumevanje, skupne izkušnje med ljudmi.

Komunikacija v ožjem smislu pomeni pretok informacij od oddajnika k sprejemniku (Györkös, 2003). Poznamo več ravni komuniciranja ki so opredeljene kot *znotrajosebno* (misli), *medosebno* (pogovori), *znotrajskupinsko* (na primer predavanje) in *množično* komuniciranje. Pri prvi ravni se pri pogovarjanju s samim seboj kot komunikacijski kanal uporablja nevrološko-kemični aparat možganov. Pri medosebnem komuniciranju gre za vse oblike medosebnega komuniciranja, se pravi verbalno in neverbalno, kjer je sodelujoča stran znana, število sodelujočih pa manjše. Pri množičnem komuniciranju sodeluje veliko število ljudi, za kar se uporabljajo množični mediji (Theaker, 2004: 26).

Za lažje razumevanje procesa komunikacije bomo najprej pojasnili nekatere pojme. Tako je bistven element *namen* – pri čemer se tako vir kot prejemnik zavedata (vesta), da komunikacija poteka. *Pomen* je ključen, saj je brez istega razumevanje pomenov besed in simbolov komunikacija omejena ali pa je sploh ne more biti. *Vir* je tisti, ki sprejema odločitve, katero sporočilo poslati (Györkös, 2005). *Šum* je interferenca med elementi komunikacije in je lahko tehnični (kot statika na zvezi), semantični (kjer je pomen nejasen) ali psihološki (naslovnik je v takšnem psihološkem stanju, da sporočila ne more razumeti) (Theaker, 2004: 26). Lahko bi rekli, da je šum vse, kar je dodano signalu med njegovim oddajanjem in prejemanjem, pa vir tega ni hotel (Györkös, 2005). Pomembne so tudi *povratne informacije*, saj le tako lahko izvemo, da je komunikacija sploh potekala. Upoštevati je potrebno tudi način, kako se komunikacija prenaša, torej *posredovanje*. To je lahko osebno, s kretnjo, jezikom, preko medija, tiska ali oddaje. Poznamo neposredno in posredno komunikacijo. *Neposredna* je vsak dvostranski stik, ki ne poteka preko kanala ali medija, vendar tudi ta med posamezniki vsebuje več spremenljivk, kot so glas, govorica telesa, bližina in izrazi na telesu. *Posredovana komunikacija* pa doda kanal oziroma sredstvo za prenos sporočila.

Internet in svetovni splet ponujata popolnoma novo možnost komuniciranja mnogih z mnogimi. Na internetu tako poznamo dve vrsti komuniciranja – tiste, kjer »vratar« odloča, kaj se posreduje in česa ne, oziroma kjer vsebino nadzoruje vir ali pa nadzora nad tem, kaj se posreduje, ni (Theaker, 2004: 26-27). Slednje se na internetu kaže predvsem z objavo poljubnih informacij in neposrednih povezav do njih s ključnimi javnostmi. Vloga vratarja

se tako zmanjšuje, saj imajo različne vedenjske skupine neposreden dostop do dogodkov v družbi in ne le preko množičnih medijev (Theaker, 2004: 31).

Sporočilo vsebuje nekaj, kar pošiljatelj želi prenesti prejemniku. To so lahko informacije, izražene na različne načine, preko gibov, besed ali kako drugače (Winkler, 1997: 205). Pri matematičnemu modelu komunikacije izbrano sporočilo oddajnik spremeni v signal, ki je preko kanala poslan prejemniku. Pri tem je signal le fizična oblika sporočila in nima nobene povezave s vsebino (Györkös, 2005). Sporočilo mora biti razumljivo, tako da bo prejemnik natančno vedel, kaj mu pošiljatelj želi povedati.

Komunikacijski kanal je pot, po kateri potuje sporočilo od pošiljatelja do prejemnika. Lahko so neposredni stiki, pisma ali razni tehniški posredniki, zlasti telekomunikacijske zveze (Ogris, 2002: 9). Lahko bi rekli, da je kanal mehanizem povezovanja enot, ki sodelujejo v komuniciranju (Györkös, 2005). Zmogljivost vsakega kanala je omejena, vsak kanal ima svojo zmogljivost. Omejuje jo največja količina informacij, ki jo je še mogoče prenesti po komunikacijskem kanalu v določenem času (Ogris, 2002: 10).

Medij pri matematičnem modelu komunikacije pomeni predvsem fizično ali tehnično sredstvo preoblikovanja sporočila v signal, ki se lahko prenaša po kanalu. Značilnosti medijev so določene z naravo kanalov, ki so na razpolago in s tem določajo obseg kodov, ki jih lahko medij oddaja. Zato medije pogosto glede na razlike med njimi delimo na kategorije, na primer na predstavitvene, reprezentacijske in mehanične. Predstavitveni zahtevajo navzočnost sporočevalca, ki je obenem medij, ter prejemnika, da se ustvarijo komunikacijska dejanja. Pri reprezentacijskem modelu prisotnost tvorca ni potrebna. Ustvarjajo se komunikacijska dela kot na primer branje knjig. Mehanični mediji so prenašalci prvih dveh kategorij in za to uporabljajo tehnične kanale (Fiske, 1990, cit. po Györkös, 2005; Theaker, 2004: 26).

Koda je pomenski sistem, skupen pripadnikom določene skupine. Sestavljena je iz znakov in pravil ali konvencij, ki določijo, kako in v kakšnih kontekstih so ti znaki uporabljeni in kako jih lahko kombiniramo (urejamo), da bi oblikovali bolj kompleksna sporočila. Da lahko sporočevalec in prejemnik komunicirata, morata torej imeti kode oziroma sistem

pravil, ki se uporabljajo pri komuniciranju, denimo isti jezik. Fizične značilnosti kanala določijo naravo kode, medtem ko odnos med medijem in kodo ni tako jasen (Györkös, 2005).

Učinkovitost komuniciranja terja, naj komunikacijski kanal v časovni enoti prenese natančno čim večjo količino informacij ob gospodarni porabi sredstev (Ogris, 2002: 10). Za vrednotenje učinkovitosti komunikacijskih kanalov predlaga Györkös (2005) naslednje kriterije:

- *Zanesljivost kanala.* Opazujemo jo s stališča prejemnika oziroma jo interpretiramo kot stopnjo zaupanja.
- *Povratni vpliv v kanalu.* Možnost, da sprejemnik takoj odgovori in vpliva na vir sporočila že med prenosom komunikacije.
- *Stopnja vključevanja, ki jo kanal zahteva ali omogoča.* Podaja potrebo po vključevanju vseh čutil, da bi informacijo razumeli.
- *Dostopnost kanala.* Je obseg možnosti in pogostost uporabe določenega kanala za specifično občinstvo.
- *Efemernost kanala (kratkotrajnost oziroma sposobnost ohranitve sporočila).* Določa obstojnost sporočila v kanalu, denimo radijsko sporočilo izgine, tisk ostaja.
- *Moč množičnega delovanja kanala.* Je lastnost kanala, da hitro in hkrati pokrije široko geografsko območje.
- *Komplementarnost kanala.* Sposobnost kanala, da dopolni komunikacijsko delovanje drugega kanala.

Pomembna je tudi varnost prenosa. V komunikacijskih kanalih nastajajo motnje, ki učinkovitost prenosa zmanjšujejo, ovirajo natančen in hiter prenos sporočila, povečujejo entropijo prenosnega sistema (Ogris, 2002: 10).

Thoreau (1854) je dejal, da sta za govor potrebna dva. Eden, ki govori, in drugi, ki sliši (Theaker, 2004: 24). Poznamo več komunikacijskih modelov, ki poskušajo ta proces razložiti. Preprost *komunikacijski model* vključuje vir ali pošiljatelja, ki izbere informacije

(šifrira), da ustvari sporočilo, ki se bo preko kanala posredovalo prejemniku. Ta iz njega izlušči pomene (ga dešifrira) in se odzove z dejanjem ali nedejanjem (povratno informacijo). Ta je za razumevanje ključna, zato moramo vedeti, ali je bilo sporočilo prejeto, kako je bilo razumljeno in kakšna dejanja so sledila, saj je zaradi šuma poslana informacija redko, če sploh kdaj, enaka kot prejeta. Vendar pa je linearno pojmovanje komunikacije neprimerno za množične medije (Theaker, 2004: 29). Ti imajo danes močan vpliv, vendar pa pri tem ne gre za preprosto vzročno posledično razmerje, prav zaradi kompleksnega značaja povratnih informacij. Teorije o učinkih množičnih medijev še danes niso čisto jasne (Theaker, 2004: 36).

Komunikacijski proces je torej neskončen proces, ljudje pa smo pravzaprav centrale, ki obvladujejo in preusmerjajo neskončen tok informacij (Schramm, 1954, cit. po Theaker, 2004: 29).

Komuniciranje lahko dojemamo tudi kot ustvarjanje pomena. Ta je odvisen od tega, kako prejemnik sporočilo dešifrira. V možganih prejemnika se namreč podobe in besede dešifrira v skladu z osebnimi, kulturnimi ali družbenimi izkušnjami, da dobijo svoj lastni sporočilni pomen. Ljudje tako ustvarjajo svoje lastne različice sporočila. Pri tem nas izvor oziroma sporočevalci ne zanimajo, temveč bolj razkorak med tem, kar je mišljeno – šifrirano - na strani sporočevalca, in razumljeno na strani prejemnika.

Drugačen pristop h komuniciranju podaja teorija uporabe in zadovoljitve. V skladu z njo, ljudje aktivno in premišljeno izbirajo informacije in s tem medije, ker pričakujejo, da jim bo ta medij zadovoljil določeno potrebo ali željo (Theaker, 2004: 32; Györkös, 2005a). To je lahko tudi potreba po informacijah, povezanih z gozdovi oziroma širše okoljem.

5.1.2 Okoljsko in gozdarsko komuniciranje

Okoljsko komuniciranje je dvosmerni proces, ki omogoča ljudem razumevanje okoljskih problemov in hkrati aktivno vključevanje v njihovo reševanje. V Sloveniji temu ni povsem tako, saj prevladuje enosmerni ("top down") način komuniciranja, ki izhaja iz tradicionalnega modela komuniciranja. To pomeni, da se odločitve najprej sprejme v

ožjem krogu ljudi, nato pa se javnosti o njih informira ter se te že sprejete odločitve zagovarja. Vladne in nevladne organizacije posegajo zlasti po *instruktivnem modelu komunikacije*, ki temelji na predpostavki, da ljudje potrebujejo dodatno znanje, na podlagi katerega bodo samodejno spremenili svoje obnašanje. Vendar v praksi temu ni tako, saj ljudje svojega načina življenja ne spreminjajo samo zaradi znanja, temveč morajo za to biti dani tudi drugi pogoji, denimo finančni, ekonomski, tehnološki, ki podpirajo zelene spremembe.

Sodoben komunikacijski pristop je dvosmeren in temelji na aktivnem vključevanju javnosti v procese odločanja. Ta t.i. *konstruktivni model komuniciranja* temelji na obstoječem znanju posameznikov in skupnosti ter izhaja iz ugotavljanja in upoštevanja njihovih potreb (Pregled stanja..., 2002: 201). Pobude, ki temeljijo na tem modelu, prebivalci vzamejo za svoje (pristop "bottom up") in s tem tudi zares zaživijo (Acman, 2004: 43). Odločilno pa je izbrati ustrezne oblike participacije.

Tudi *gozdarstvo* potrebuje za komuniciranje dvosmeren komunikacijski proces in dialog. Le tako bo namreč lahko ponudilo različne rešitve povezane z gozdnogospodarskim načrtovanjem in gozdarstvom kot celoto. V ta namen mora stroka na vseh ravneh omogočiti informiranost javnosti in hkrati omogočiti lastno informiranje, v smislu prejemanja in upoštevanja povratnih informacij. Osnovni namen različnih oblik komunikacij je vzpostaviti zaupanje javnosti do gozdarjev kot skrbnikov gozdov, katerih naloga je, da zagotavljajo različne učinke gozdov. Tako se lahko vzpostavijo tudi dolgoročna partnerstva na različnih ravneh. Zaradi narave gozdarske vloge kot povezovalca (mediatorja) med javnimi in zasebnimi interesi ter gozdom je komunikacija kompleksna naloga. Vzpostaviti jo je potrebno na geografsko širokem območju, z mnogimi različnimi javnostmi, za kar je potrebno izdelati posebne komunikacijske strategije, ki morajo biti jasne in koherentne (Report, 2002: 18). Preko njih poskušamo uspešno komunicirati, s čimer lahko zmanjšujemo konflikte, posledično pa privarčujemo na sredstvih in porabi časa.

Gozdarstvo se v medijih pojavlja največkrat ob specifičnih odmevnih dogodkih, denimo naravnih katastrofah in ga zato javnost na eni strani sprejema kot tisto dejavnost, ki širi

negativne novice, po drugi strani pa si s tem tudi ustvari sliko reševalca problemov (Report, 2002: 15). Za uspešno izvajanje komunikacije na področju gozdarstva mednarodni odbor FAO/ECE/ILO (2002) predlaga pristope, ki naj bodo komplementarni in ki so gozdarstvu na razpolago. Med njimi (Report, 2002: 18):

- Odnose z javnostjo.
- Izobraževanje, povezano z gozdarstvom.
- Participacijo.

Prav *participacija* naj bi omogočala dvosmeren pretok informacij ter s tem hkrati prispevala k boljši obveščenosti javnosti ter večji sprejemljivosti gozdarskih del. Vendar morajo gozdarji za uresničitev tega pridobiti znanja na področju upravljanja komunikacijskih procesov (Zagorac in Breznikar, 2004: 82; Anko, 2003: 198). Na takšni osnovi se lahko postopoma vzpostavijo dolgoročna partnerstva in zavezništva, kar nazadnje vodi do večje politične in finančne podpore gozdarstvu (Report, 2002: 18-19). Za uresničitev takšnih ciljev je potrebno izbrati najbolj primerne medije, torej predvsem tiste, ki omogočajo dvosmerno komunikacijo.

5.2 RAZVOJ KOMUNIKACIJSKIH TEHNOLOGIJ

5.2.1 Internet in svetovni splet

Pojav elektromehanskih računalnikov in nastanek interneta sta povzročila preoblikovanje družbe v informacijsko družbo. S tem je omogočen razmah sodobnih multimedijev in mobilnih komunikacij, ki omogočajo interakcijo in dvosmerno komunikacijo (Györkös, 2005b) ter danes vplivajo na možnosti komuniciranja tudi na področju gozdarstva. Prav pri procesu gozdnogospodarskega načrtovanja je zahteva po dvosmerni komunikaciji vedno večja, hkrati pa je tudi *pravica javnosti do dostopa do informacij javnega značaja* zakonsko urejena. To velja tudi za nosilca načrtovanja, ki je v primeru gozdarstva izvajalec javne službe s področja kmetijstva in gozdarstva in tako zavezanec po Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja. Ta pa za hiter, nenehen in enostaven dostop do informacij

preferira in določa uporabo spleta (Katalog zavezancev..., 2004; Pličančič in sod., 2005: 167,144,145,161).

Nastanek *interneta* je povezan s projektom ARPANET ameriškega ministrstva za obrambo kot povezava več računalnikov v mrežo z namenom zaščite podatkov v primeru njihove okvare. Iz vojaških okvirov, v katerih je to omrežje nastalo, je s sprejetjem standardnih protokolov interneta (TCP/IP) za povezovanje in komunikacijo med računalniki začela mreža delovati zunaj vojaških okvirov kot internet. Danes internet omogoča, da lahko različni računalniki (strežniki in klienti), ki so vpeti v distribuirano komunikacijsko mrežo, med seboj komunicirajo na ravni procesiranja digitalnih signalov. Internet ni enoten komunikacijski medij, temveč metamedij ali integralen komunikacijski medij. Tvori namreč digitalno telekomunikacijsko infrastrukturo, v okviru katere obstaja cela vrsta različnih medijev.

Za nas so pomembne storitve, ki jih za komunikacijo ponuja omrežje. To so različna orodja, ki omogočajo dostop do podatkov vseh vrst in medsebojno komunikacijo po vsem omrežju. Med najpomembnejšimi storitvami so:

- Splet (ang. "world wide web").
- Elektronska pošta.
- Krožki razprav.
- Telnet (priključitev na oddaljeni računalnik).
- Novice – konferenčni sistemi in FTP (storitev za prenos datotek).

Internet je tudi javno predstavitevno mesto, v okviru katerega organizacija predstavi svojo identiteto, podaja temeljne informacije in odpre dvosmerne komunikacijske kanale. S tem se je internet komercializiral, k čemur je veliko prispeval prav *svetovni splet*, saj za njegovo uporabo ni potrebno skoraj nobeno predznanje (Blažič, 1996 cit. po Krajnc, 2003: 7). Kragelj (2003: 131) svetovni splet označuje kot nov medij, edini množični, ki združuje značilnosti in premaguje ovire množične in medosebne komunikacije. Je storitev interneta, ki omogoča dostop do podatkov ali njihovo objavo v obliki hiperbesedil in multimedijskih

dokumentov (Blažič, 1996, cit. po Krajnc, 2003: 7). Združuje različne funkcije, ki jih omogoča internet, in to v enem samem paketu. K tem prištevamo različne načine prenosa informacij, obravnavanje in prikaz različnih tipov podatkov, komunikacijo med posamezniki in druge (Kragelj, 2003: 132). Splet uporablja protokol http ("Hypertekst Transfer Protocol"), to je enega izmed standardnih jezikov, ki jih uporablja internet za izmenjavo podatkov. V njem so napisani dokumenti, ki jih imenujemo spletne strani, ki imajo na svetovnem spletu svoj enoličen (URL) naslov. Ti predstavljajo le del celotne spletne predstavitve, ki je kompleksnejši prikaz podjetja, organizacije ali projekta na svetovnem spletu (Kragelj, 2003: 132). Organizacija tako nastopi kot komunikator, kjer v obliki predstavitvenega mesta na svetovnem spletu razvija svojo virtualno identiteto. Tam se predstavijo, omogočijo dostop do različnih podatkov in omogočijo stik z organizacijo in njenimi člani (Krajnc, 2003: 5-14). Spletne predstavitve danes presegajo le predstavljanje, temveč so potencial za doseganje komunikacijskih ciljev. Pomembna je ustreznost spletnih predstavitev za doseganje natančno določenih ciljev. Kakovost predstavitve je opredeljena tako predvsem glede na izpolnjevanje zastavljenih komunikacijskih ciljev in ne glede na to, kolikšna je njena obiskanost (Kragelj, 2003: 131). Internetna spletna stran kot del spletne predstavitve bi naj v čim večji meri izrabila interaktivne možnosti komuniciranja, se pravi dvosmerno komunikacijo, ki jo omogoča ta medij. To je tudi ena njegovih primerjalnih prednosti pred tradicionalnimi množičnimi mediji, kot so televizija, radio ali tiskovine. Obiskovalci lahko nadzirajo in tudi vplivajo na način uporabe spletne strani. Ker strani nimajo fizične oblike, temveč so virtualne narave, so kot take dosegljive komurkoli na internetu skoraj v trenutku in trajno dosegljive. Internet omogoča hitre spremembe, informacije se lahko nadgrajujejo in razširjajo z relativno nizkimi stroški. Vse to predstavlja internet kot zelo dinamično okolje.

Tako bi v gozdarstvu lahko spletno predstavitev nosilca načrtovanja uporabili za predstavitev gozdnogospodarskih načrtov v obliki samostojne spletne strani, kot to predlaga Bončina (2005: 308). Vendar pa splet omogoča tudi druge možnosti za gozdnogospodarsko načrtovanje, predvsem v smislu dvosmerne komunikacije in participacije in s tem sodelovanja v odločevalskih procesih.

5.2.2 Računalniško posredovana komunikacija

Komuniciranje ljudi preko omrežnega računalnika imenujemo *računalniško posredovana komunikacija*. Posredovana zato, da se poudari, da gre predvsem za komunikacijo med ljudmi, ki je posredovana preko računalnikov, in ne zgolj za interakcijo človeka z računalnikom ali komunikacijo med računalniki. To je proces, kjer ljudje ustvarjajo, si izmenjujejo in razumevajo informacije s pomočjo računalniškega sistema, ki omogoča kodiranje, prenos in dekodiranje sporočil (Kragelj, 2003: 131). Za takšno komunikacijo je potrebna uporaba komunikacijskih orodij (softverske platforme), ki temeljijo na dodatnih standardnih protokolih in določajo specifičen način procesiranja informacij. Da pa lahko uporabnik preko danega orodja komunicira, potrebujemo uporabniške vmesnike (ang. "interface"). Ti določajo, kaj uporabnik na ekranu vidi ali sliši, hkrati pa vsebujejo kontrolne ukaze, preko katerih pri sprejemanju in oddajanju sporočil uporabnik usmerja svojo računalniško posredovano komunikacijo. Zaradi tega obstajajo različni medijski formati, saj različna komunikacijska orodja s svojimi vmesniki za uporabnika različno strukturirajo možen način komuniciranja. Tako so na začetku bili prisotni le medijski formati, ki so omogočali prenos besedila. Danes pa so prisotni še takšni, ki omogočajo prenos slike, zvočnih zapisov in avdiovizualnih prenosov. Multimediji pa so integrirali na enem vmesniku tekst, sliko, zvok in video.

Računalniško posredovana komunikacija poteka predvsem kot medosebno komuniciranje v razmerju eden z enim, skupinsko v razmerju mnogi z mnogimi ter množično, v razmerju eden z mnogimi. Če gledamo na internet kot na celoto, to je distribuirano omrežje, potem ga lahko opredelimo kot model komunikacije mnogi z mnogimi. Pri računalniško posredovanem komuniciranju se med udeleženci praviloma pojavlja prostorska in časovna distanca. Slednjo lahko delimo glede na sočasno prisotnost udeležencev. Če so ti prisotni sočasno, je to sinhroni (npr. IRC-klepet) način komunikacije, ki pa na internetu ne prevladuje. Bolj je prisotna asinhrona komunikacija v obliki elektronske pošte in forumov. Tako je dvosmerno komuniciranje zelo odvisno od uporabljenih orodij in se kaže v možnosti, da se uporabnik na sprejeto sporočilo lahko odzove. Razlikujemo še zasebno in javno računalniško posredovano komunikacijo. Prva je za nepovabljene zaprta, nedostopna in skrita, medtem ko je javna ravno obratno, dostopna vsem. Temu so prilagojena tudi

orodja, saj ena omogočajo le javno komunikacijo (svetovni splet), druga zasebno (npr. elektronska pošta). Pogosta je vrsta pol odprte in pol zaprte računalniško posredovane komunikacije. Te zahtevajo za dostop osebno dovoljenje (npr. geslo ali uvrstitev na seznam za dostop).

Pomembno je tudi omogočanje iskanja informacij. Internet podpira orodja (spletne brskalnike), ki uporabnikom omogočajo takojšen dostop do naslovov in ključnih besed in tako lažje iskanje informacij. Kot multimedij lahko zagotovi slike, tekst in zvok v enem samem paketu in torej združuje nekatere lastnosti drugih medijev. Vsebinsko je torej zelo učinkovit in racionalen medij za dostopanje, organiziranje in upravljanje (vodenje in skladiščenje elektronskih baz podatkov preko računalniškega omrežja) z informacijami. Največji problem je element izbire, saj je ta prepuščena uporabniku, zato ni zagotovila, da bo spletna predstavitev tudi obiskana (Krajnc, 2003: 5-14). To je lahko ključen problem tudi pri sodelovanju ljudi v procesu odločanja, saj morajo biti za obisk strani zainteresirani. Internet torej predstavlja uporaben medij tudi za gozdarstvo, saj združuje nekatere lastnosti drugih tradicionalnih medijev ter omogoča vse predlagane pristope h komunikaciji v gozdarstvu in s tem njeno uspešno izvajanje.

5.3 OD E-DEMOKRACIJE DO E-GOZDARSTVA

5.3.1 E-demokracija in reševanje konfliktov

5.3.1.1 Nove možnosti in omejitve e-demokracije

V Sloveniji in tudi drugod po svetu vlade spodbujajo uveljavljanje informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s tem pogoje za informacijsko družbo. Zaradi razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije so se povečale možnosti za dostop do informacij in za komuniciranje in s tem večje možnosti za sodelovanje pri odločanju. Predvsem internet ponuja za to nove kanale, sredstva in orodja za masovno sodelovanje pri odločanju. S tem se omogoča državljanom, da v večji meri vplivajo na demokratične

proces. Ker pri tem uporabljamo nove tehnologije, govorimo o *e-demokraciji* (Silič in sod., 2004: 152; E-uprava..., 2005).

Bistvo je torej v participaciji državljanov, vendar pa tehnologije omogočajo različne prakse demokracije, vsem pa je skupna lastnost prepričanje, da lahko različne kvalitete novega računalniškega medija; interaktivnost, hitrejši način posredovanja podatkov, možnost množične komunikacije v obe smeri, bogastvo informacij in nove uporabniške možnosti, izdatno pripomorejo k demokratičnosti političnega sistema (Podobnik, 2005). Telekomunikacijske in informacijske tehnologije bi naj torej v prihodnosti širši javnosti omogočile neposredno demokracijo oziroma samoodločanje (Silič in sod., 2004: 153). Vendar Delakorda (2003) opozarja na probleme v sami perspektivi razvoja e-demokracije v Sloveniji, saj v naši državi prevladuje predstavniški model demokracije, ki vpliva na oblikovanje odločevalskih procesov. S tem so omejene e-participativne in e-demokratske uporabniške možnosti, legitimirajo se obstoječa razmerja moči med javno oblastjo in državljani, reproducira se politično pasivne državljane ter še vedno podpira tehnokratska miselnost pri sprejemanju odločitev ter netrajnostnost v smislu reševanja konfliktov v pluralni družbi (Delakorda, 2003).

Prav trajno reševanje konfliktov je tisto, ki vse bolj postaja naloga tudi na področju gozdarstva. Bončina (2005: 308) predvideva, da bo to stalnica gozdnogospodarskega načrtovanja. Zato Kovač (2004: 50) predlaga demokratično reševanje okoljskih problemov, s katerim bi se omilila nasprotja med različnimi interesi in bi se iskale in sprejele kompromisne rešitve. Sheppard in Achiam (2004: 1177) opozarjata, da teh ni mogoče vedno doseči in je zato že dobra seznanitev odločevalcev z zahtevami, ki jo dobijo tekom procesa participacije, lahko zadovoljiva za sprejetje ustrezne rešitve (Sheppard in Achiam, 2004: 1175).

5.3.1.2 Novi pogoji za dostop do informacij in njihovo predstavitev

Možnost sodelovanja v načrtovalskem procesu ali participacija je le eden izmed elementov demokratičnega postopka, ki lahko zagotavlja lažje reševanje sporov. Ta znotraj načrtovalskega procesa temelji na stalnem učenju in seznanjanju s problematiko (Kovač,

2004a: 51), raziskovanje problemskega konteksta pa je ključni del procesa učenja (Golobič, 2004: 24). Pogoji zanj so javnostim dostopni in dosegljivi podatki o problemu. Predstavljeni morajo biti na preprost način, tako da jih udeleženci procesa razumejo (Golobič, 2004: 24; Sheppard in Achiam, 2004: 1179). Golobičeva (2004: 26) pri tem izpostavlja uporabo participativne tehnologije, ki temelji na svetovnem spletu in geoinformacijskih tehnologijah. Ta naj bi omogočala raziskovanje odločitvenega konteksta, analizo podatkov in preizkušanje alternativnih scenarijev ter oblikovanje in izbor rešitve (Carver, 1998, cit. po Golobič, 2004: 24). Učinkovitost tehnologije se kaže predvsem pri ponazarjanju problemskega konteksta, saj deluje kot medij in s tem omogoča komunikacijo in lažje razumevanje problemov. Geoinformacijski sistemi denimo omogočajo prikaz informacij preko tematskih kart, fotografij, videa, avdio posnetkov ter besedil. Uporabniki pa lahko bazo podatkov sami dopolnjujejo in komentirajo (Golobič, 2004: 24). Prav izmenjava informacij med udeleženci je zaradi spremenljive narave vrednostnih sodb, ki se oblikujejo šele v samem procesu, ključnega pomena. Zato je nujno omogočiti stalen pretok povratnih informacij o skupnih vrednotah in konfliktih. To omogoča tehnologija s hitrim prenosom podatkov preko interneta, procesiranjem novih podatkov ter možnostmi predstavitve začasnih izhodnih podatkov.

5.3.2 Integracija znanstvenih dognanj v participativne procese

5.3.2.1 Metode za podporo pri odločanju javnosti

Za trajnostno gospodarjenje z gozdovi je pomembno v odločevalski proces vključiti tudi različne znanstvene modele, strokovne analize in ekspertize. Pojavlja se problem, kako znanost in sodelovanje javnosti pri načrtovanju v participativnem procesu integrirati. Laična javnost težje presoja tehnično–strokovne zahteve, ki jih ne razume (Sheppard, 2005: 1517). Deležniki zato preferirajo metode, ki jih hitro razumejo in so preproste (Sheppard, 2005: 1520). Sofisticirane znanstvene modele zato dojemajo kot črne skrinje, ki imajo na odločitve določen vpliv. Ker te modele izdelujejo strokovnjaki in so jim v pomoč tudi pri pripravi strokovnih podlag za gospodarjenje z gozdom, jih lahko deležniki dojemajo kot pristranske. Nezaupanje v sam proces odločanja se tako lahko veča

(Sheppard, 2005: 1518). Zato potrebujemo metode za podporo odločanju ("decision support methods"), ki bodo uravnavale potrebe praktičnosti in strokovnosti (Sheppard, 2005: 1523). Kot obetavne se kažejo nove hibridne metode, ki kombinirajo značilnosti procesa sodelovanja javnosti in participativnega učenja z razumljivimi večkriterijalnimi metodami, ki so v pomoč odločanju. Predvsem zato, ker omogočajo integracijo novih orodij za analizo in za komunikacijo z javnostjo (Sheppard, 2005: 1524). Med slednja lahko uvrščamo orodja za kartiranje, ortofotoposnetke, realistično vizualizacijo na osnovi modelov ter avtomatične metode zbiranja odzivov. Različna orodja kombiniramo in uporabljamo glede na praktičnost, transparentnost, kompatibilnost in primernost za udeležence v participaciji (Sheppard, 2005: 1524).

Izpostavimo naj uporabo realistične vizualizacije in z njo povezanih vmesnikov, ki so uporabni za predstavitev rezultatov modeliranja in različnih scenarijev javnostim (Sheppard, 2005: 1524). Preko njih lahko jasno in razumljivo predstavimo znanstvene informacije tako, da jih udeleženci lažje razumejo (Sheppard, 2005: 1521). Primerne so predvsem s stališča pojasnitev kompleksnih procesov, ki so prostorsko in časovno pogojeni ter so pomembni za trajnostno gospodarjenje. Tako so zelo učinkovite pri predstavitvi gozdnogospodarskih načrtov in za pridobivanje mnenj - odzivov udeležencev (Sheppard, 2005: 1520), saj lahko časovne spremembe prikažemo kot virtualno realnost. Da slika pove več kot tisoč besed, velja tudi tu, saj si ljudje tako na dojemljiv način predstavljajo kompleksne sisteme in procese. V Kanadi so jih razvili in uporabili v gozdarstvu pri procesu gozdnogospodarskega načrtovanja. V njem so sodelovali tudi staroselci, ki so pozitivno ocenili to metodo. Kot je poudaril eden od udeležencev, morajo načrtovalci za sodelovanje z njimi najprej pokazati, kako prostor, kjer se bo načrtovalo, izgleda, potlej pa naj pokažejo, kaj želijo v resnici narediti. Takšen način so označili za bolj resničen (Sheppard in Lewis, 2002: 307). Vendar pa obstaja nevarnost prevelikega vpliva vizualizacije, saj udeleženci lahko presojujejo model le glede na vizualno podobo gozda (Sheppard, 2005: 1520). V tem primeru takšna presoja za sodobno gospodarjenje ni ustrezna. Bolj je primerna v povezavi s participativno večkriterijalno analizo (PMCA), kjer scenarije lahko predstavimo s prostorskim modeliranjem in vizualizacijo (Sheppard, 2005: 1519). Sheppard (2005) omenja, da je ta metoda, ki predstavlja podporo pri strokovnem odločanju, primerna za postopke, kjer je potrebno vzpostaviti zaupanje deležnikov, če je

bil načrtovalni postopek doslej klasične narave in ni omogočal participacije. Predvsem zato, ker omogoča sodelovanje in kombiniranje strokovnih in javnih mnenj (Sheppard, 2005: 1519). Pri njej je med drugim bistvena uporaba internetnih tehnologij, saj ponujajo dostop do dokumentov ter z njimi povezanih prostorskih podatkov.

5.3.2.2 Internet kot ključni del metod ter njegova primernost

Mnoge možnosti uporabe dostopa do informacij preko interneta omenjajo Vandiver in sod. (2000), ki so jih udeležencem procesa načrtovanja ponudili na enem samem preprostem digitalnem vmesniku. Aplikacija na internetu omogoči spletni dostop do dokumentov, ki so v obliki povezave besedil in dinamičnega kartiranja ("dynamic mapping") in hkrati dostop do orodij, ki omogočajo pripombe, ki so potem tudi prostorsko locirane. Tak način je uporabniku prijazen, saj omogoča pri obnovah gozdnogospodarskih načrtov stalen dostop do vseh podatkov, povezanih s procesom obnove načrta. To je ključnega pomena za participacijo, saj nosilec načrtovanja tako zagotavlja vso tehnologijo in preko nje dokumentacijo, ki je v presoji in jo sproti arhivira z možnostjo vpogleda. Tekstni del je z grafičnim delom povezan s hiperpovezavo, brskalnik pa vrne rezultate iskanja v besedilni obliki, s tem pa hkrati tudi prostorsko lokacijo, na katero se pojem nanaša. Komunikacija preko interneta s tem postane odločilnega pomena, saj omogoča, da se ljudje lahko takoj odzovejo na posodobljene dokumente in podajo pripombe, ki so lahko v digitalni obliki in prostorsko določene. To lahko storijo v digitalni obliki preko interneta ali pisno po drugih ustaljenih poteh. Informiranje postane tako hitrejše in proces komuniciranja dvosmeren, z uporabo drugih orodij pa lahko tudi interaktiven (Vandiver in sod., 2000).

Podoben prilagojen model bi bil lahko zanimiv tudi za Slovenijo, saj bi javnost tako lahko sodelovala pri določanju namembnosti gozdov (Bončina, 2005: 304) tudi preko prostorskega dela načrta. Pri tem Kovač poudarja, da so karte funkcij gozda in funkcije same danes za prostorsko načrtovanje manj uporabne, saj gozdarstvo samo določa tip funkcije in stopnjo njene poudarjenosti. Obstoječ model bi Kovač (2004: 54) uporabil v strokovne namene, za njegovo večjo uporabnost, pa bi ga dopolnil z določanjem vlog v okviru demokratičnega načrtovalskega postopka. Ta bi se lahko delno odvijal tudi na spletu, saj ga v Sloveniji uporablja po zadnjih podatkih že 55% gospodinjstev (Obiskanost spletnih..., 2004), mesečnih uporabnikov je kar 840.000 (Uporabniki interneta..., 2005).

Golobičeva (2004: 25) pri tem opozarja na neenakomerno porazdelitev uporabnikov, saj ta teži k mlajši, bolj izobraženi, bolj preskrbljeni in moški populaciji. Podobno sliko kažejo raziskave udeležencev pri načrtovanju naravnih virov v Ameriki, kjer so tradicionalni partnerji večinoma dobro izobraženi belci srednjih let (Thompson in sod., 2005: 175). Ker v Sloveniji teh raziskav še ni opravljenih, saj je uvajanje participacije dokaj novo, težko sodimo, ali se ti dve skupini uporabnikov prekrivata tudi pri nas. Če bi se, bi verjetno bile zanje med bolj primernimi oblikami participacije prav tiste povezane z uporabo interneta. Vsekakor obstaja velik potencial za odločevalske procese preko spleta (Voinov in Constanza, 1999, cit. po Kangas in Store, 2003: 99), kar potrjujejo tudi optimistične projekcije števila uporabnikov interneta, ki v Sloveniji napovedujejo naraščanje uporabnikov do skoraj 70% vse populacije. Z razvojem mobilnih telekomunikacij in avdiovizualnih tehnologij denimo internet preko televizije in upravljanje računalnikov z govorom (Gates vlaga..., 2005), pa bo dostop do interneta še lažji. Tako sodelovanje ne bo zahtevalo časovnih in prostorskih omejitev, omogočalo bo enakovredno vključevanje vseh skupin in posameznikov. K bolj odkritim odgovorom pripomore občutek večje zasebnosti sodelovanja v spletu, pomembna pa je tudi demistifikacija analitičnih orodij ter širitev njihove uporabe. Slabosti so danes predvsem dosegljivost tehnične opreme, ki še vedno predstavlja velik strošek in pomanjkanje znanja za uporabo programov in strojne opreme (Golobič, 2004: 24). Vendar država preko različnih projektov, kot so infoterminali, multimedijски centri, WLAN vstopne točke (te omogočajo brezžičen dostop do interneta) ter drugih e-točk, financiranih s strani države, omogoča državljanom javen dostop do interneta (Železnik, 2004). Navkljub temu pa bo vedno obstajala skupina informacijsko deprivilegiranih, ki dostopa do teh tehnologij ne bo imela, ali ne bo hotela imeti (Golobič, 2004: 24).

5.3.3 Teledemokracija in novi koncepti

5.3.3.1 Izkušnja teledemokracije v gozdarstvu

Koncept teledemokracije zahteva vključenost vseh. Teledemokracijo kljub različnim mnenjem o njej lahko označimo kot uporabo direktne demokracije preko omrežij, tako da

je komunikacija interaktivna (Keskinen, 1995, cit. po Kangas in Store, 2003: 91). V sedanjih razmerah, ko družba niti razvojno niti tehnološko nanjo še ni pripravljena, pa ta ne more zamenjati ostalih oblik participacije (Kangas in Store, 2003: 89). V večji meri jo lahko dojemamo kot podporo in dopolnilo drugim bolj tradicionalnim oblikam odločanja. Tudi če bi bili vsi pogoji za uporabo izpolnjeni, vsi ljudje ne bi sodelovali pri odločitvah iz čistega veselja. Zato ima uporaba tudi omejitve. Te so poleg pomanjkanja interesa in uveljavljenih značilnosti sedanjih oblik demokracije, kar omenja že Delakorda (2003), med drugim tudi še vedno počasna omrežja (Kangas in Store, 2003: 91). Kljub temu Kangas in Store (2003: 100) menita, da bo pomen informacijskih omrežij v prihodnosti naraščal, s čimer se bo uveljavila nova dimenzija v participativnem gozdnogospodarskem načrtovanju.

O potencialnih prednostih in slabostih, ki so jih spoznali pri praktični vpeljavi teledemokracije v gozdarsko načrtovanje, poročajo Finci. Pri tem naj izpostavimo, da so tudi oni za grafični prikaz uporabili GIS (geografski informacijski sistem) in zbirali mnenja o različnih vlogah in funkcijah gozdov med drugim tudi s pomočjo interaktivnih kart, podrobnejše podatke o nižjih prostorskih enotah pa so predstavili s klikom na želeno enoto, prikazano v grafični obliki. Ker so v Sloveniji podatki v gozdarskem informacijskem sistemu že urejeni po nižjih načrtovalnih enotah, je izdelava tematskih interaktivnih kart za objavo na spletu s tega stališča možna. Vendar Kangas in Store (2003: 99) navajata, da je bila to ena težjih nalog. Spremljalo jo je hitro spreminjanje programske in strojne opreme. Problematična je bila tudi udeležba, saj kljub obveščanju z drugimi mediji ta ni bila zadostna. Izkazalo se je, da so bili aktivni udeleženci lastniki okoliških vikendov, torej ljudje, na katere bi odločitve bolj vplivale, ter strokovnjaki, ki so imeli specifične razloge in so verjetno tematiko bolje poznali. Tu se zastavlja praktično vprašanje velikosti vzorca (količina in kakovost informacij), da bo ustrezal načrtovanju (Kangas in Store, 2003: 99). Pokazalo se je tudi večje zanimanje za ljudem bolj znane in razumljive vsebine, kot so estetska in rekreacijska funkcija ter naravovarstveni aspekti, saj so udeleženci lahko predlagali tudi zavarovanje območij. Slednja, kot se je izkazalo, morda niso bila zares vredna takšnega statusa. Največji interes pa je bil za gozdove ob gozdnem robu, ki so jih udeleženci verjetno bolje poznali, saj so se večinoma nahajali ob poteh ali ob obali (Kangas in Store, 2003: 97). Pomembno je tudi, da so programi za uporabo na internetu

enostavni, saj le tako lahko zagotovimo vsem enake možnosti sodelovanja, metode pa naj podpirajo sprotno učenje. Uporabniški programi predvsem ne smejo delovati tako, da bi uporabnika omejili na uporabniško komponento, temveč mu morajo dati občutek in veljavo aktivnega udeleženca (Kangas in Store, 2003: 98).

5.3.3.2 Digitalno gozdarstvo in prihodnji razvoj

Napovedi Kangasa in Stora (2003), da bodo informacijska omrežja tudi v gozdarstvu vedno bolj pomembna, se kažejo v vse večji povezavi gozdarskih informacij na različnih ravneh, od rastišča do gospodarskega razreda, države in globalne ravni.

Tehnologije v gozdarstvu so vse bolj digitalne. V okviru teh sprememb nastaja nov koncept gozdarstva ali *digitalno gozdarstvo*. Definiran je kot digitalna predstavitev gozdarskih informacij oziroma kot: »znanost, tehnologija in način zbiranja, integriranja, analiziranja in uporabe digitalnih informacij za podporo trajnostnim gozdovom.« Tako naj bi se informacije agregirale od lokalne do globalne ravni (Zhao in sod., 2005: 48). Zato v okviru IUFRO (mednarodna zveza gozdarskih raziskovalnih organizacij) poteka vzpostavitev globalnega gozdarskega informacijskega sistema. Ta bo omogočal raznotere koristi uporabnikom in ponudnikom informacij ter olajšal uporabniku prijazen dostop preko interneta do velike količine z gozdarstvom povezanih informacij (Zhao in sod., 2005: 50).

6 PRISTOP K UPORABI SPLETA V GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTOVANJU

6.1 NAČRTOVANJE KOT INSTRUMENT SODELOVANJA Z JAVNOSTMI

6.1.1 Posebnosti načrtovanja z gozdnimi ekosistemi

Sodelovanje javnosti razumemo kot vključevanje državljanov v procese odločanja z namenom vplivanja na izbiro rešitev ali ukrepov (Sodelovanje..., 2004: 3). Gozdnogospodarsko načrtovanje lahko razumemo kot proces premišljenega odločanja in pripravljanja odločitev za izvedbo. To je zaradi velikega števila dejavnikov, ki vplivajo na razvoj gozdov, kompleksna in težko pregledna naloga (Gašperšič, 1995: 298). Ker cilj pri gozdnogospodarskem načrtovanju ni isti kot pri projektiranju tehničnih sistemov, kjer z materialno realizacijo objekt planiranja dobi končno in zaključeno podobo ter se po zastarelosti zavrže (denimo hiša ali letalo), ima gozdnogospodarsko načrtovanje specifično naravo (Gašperšič, 1995: 162). Pri načrtovanju živih sistemov, kot je gozd, to je kompleksnih samoregulacijskih (Gašperšič, 1995: 69) sistemov, cilji ne predstavljajo nekega zaključenega stanja, tako kot pri projektiranju tehničnih sistemov. Načrtovanje zato bolj dojemamo kot usmerjanje razvoja, katerega predvidevanje se s časovno oddaljenostjo manjša. Ker pa razvojni cikel gozda časovno lahko doseže dobo nekaj človeških generacij, načrtovanje v gozdarstvu zajame dimenzije, ki so v postmoderni družbi hitrih sprememb ljudem težje predstavljive. Zato je za upravljanje z gozdovi potrebno strokovno znanje in izkušnje z delom v gozdovih in ljudmi (Gašperšič, 1995: 180). Javnost bo namreč za sodelovanje pri odločanju v različnih fazah zahtevala in potrebovala različne informacije. Te najlažje zagotovijo prav usposobljeni strokovnjaki, ki poznajo proces načrtovanja ter so na svojem področju avtoritete (Ogorelec, 1995: 37).

6.1.2 Gozdarski strokovnjaki kot osnova za uspešno komuniciranje

Javnostim bodo gozdarski strokovnjaki verodostojen vir informacij, če jim bo ta zaupala, kar pomeni da morajo ohraniti objektivnost, poštenost in odkritost. Pomembna pa je tudi

sproščenost in naravni videz oziroma simpatičnost (Ogorelec, 1995: 37). Vendar večšine komuniciranja z javnostjo niso del znanja, ki bi ga gozdarji pridobili na fakulteti (Sodelovanje..., 2004: 11). Sodelovanje pa zahteva zlasti poznavanje določenih veščin in orodij za kakovostno upravljanje skupinskih procesov (Sodelovanje..., 2004: 16). Tudi zato morda vsi gozdarski strokovnjaki niso primerni za vlogo trenerjev, za katere poteka dodatno izobraževanje na Zavodu za gozdove Slovenije (Beguš, 2005: 282) ali pa se preprosto ne želijo izpostavljati, čeprav koncept sodelovanja javnosti podpirajo. Predstavljajo pa lahko velik človeški potencial za omogočanje drugih oblik komuniciranja, saj lahko imajo lastnosti, ki so prav tako nenadomestljivega pomena za omogočanje izvajanja tega koncepta. To so denimo ljudje, ki se ukvarjajo s tehnologijo, so kreativni in to preko različnih medijev izražajo na drugačne načine (Shindler in sod., 2005: 41).

Ker je danes družba hitrega načina življenja vizualno orientirana, ljudje za informiranje o različnih temah nimajo ne volje ne potrpljenja, da bi v te namene brali denimo raznoliko literaturo (Shindler in sod., 2005: 46), za branje strokovne literature pa niti niso usposobljeni (Sodelovanje..., 2004: 24). Kljub temu jim moramo ciljne informacije podati v različnih oblikah in čim bolj razumljivo, tako da jih lahko uporabijo (Shindler in sod., 2005: 42). Pri tem se moramo zavedati, da ljudje večji del informacij sprejmemo s pomočjo vida in le manjši del preko sluha (Winkler, 1997: 210). Vizualno si zapomnimo kar polovico prejetih informacij, medtem ko z branjem in poslušanjem ponavadi manj, več le z lastno izkušnjo (Veverka, 2005). Zato moramo predvideti takšne načine posredovanja informacij, da bomo lahko izkoristili čim več potencialov za dosego ciljev, tako s strani udeležencev kot nosilca načrtovanja. Tehnologija nam danes omogoča ekstenzivno obveščanje, ki pa ga v našem okolju še nismo vajeni. Tako je za ta namen zelo primerna tudi uporaba interneta kot multimedija (Sodelovanje..., 2004: 24). Uporabimo lahko spletne strani, ki so učinkovito in finančno nezahtevno orodje, e-obvestila, forume, interaktivne vodiče po procesu sprejemanja načrta, arhiv s ključnimi gradivi, povezave, kratke filme, fotografije, grafične prikaze in drugo, ter tako hkrati izrabimo človeške resurse znotraj gozdnogospodarskega načrtovanja, ki jim uporaba in vzpostavljanje takšnih oblik komunikacij predstavlja osebni in strokovni izziv ter zadovoljstvo. Pri tem je potrebno sprostiti kreativni naboj prodornih posameznikov ter hkrati omogočiti timski in interdisciplinarni način dela za spodbujanje ustvarjalnosti (Anko, 2003: 192; Gašperšič,

1995: 261). Ta lahko pripelje do novih in učinkovitejših delovnih metod in prijemov, ki jih je potrebno stalno preverjati v praksi (zadovoljstvo javnosti z opravljenim delom) oziroma razvijati nove (Gašperšič, 1995: 261). Nikakor s tem ne mislimo stihijskega pristopa k sodelovanju z javnostjo, temveč pristop, ki bo načrtovan in usklajen (Winkler, 2003: 13). Zato moramo razviti primerne komunikacijske cilje in strategije. Le tako bo uporaba posameznih medijev in človeških virov racionalna in učinkovita.

Gozdnogospodarsko načrtovanje ima kot dejavnost svojo bazo informacij in strokovnjakov, ki dobro poznajo naravne in družbene razmere lokalnega - regionalnega območja, na katerem so aktivni. Ker so najboljše seznanjeni tudi s samim potekom in značilnostmi načrtovanja, so primerni za izvajanje različnih nalog s področja komuniciranja in izvajanja participativnega načrtovanja.

6.2 OBLIKOVANJE STRATEGIJE ZA SPLETNO KOMUNIKACIJO

6.2.1 Razvijanje strategij v gozdarstvu in komunikacijska strategija

Čeprav je v gozdarstvu razvijanje strategij bistven del gozdnogospodarskega načrtovanja, za področje komunikacije znotraj gozdarstva temu ni tako. Strategije so vezane le na klasična strokovna področja gozdarstva, kot so nega, obnova, varstvo, premena gozdov in druge. V gozdarstvu torej razvijamo te strategije pri dolgoročnem načrtovanju. S strateškimi odločitvami odločamo o temeljnih razvojnih vprašanjih v območnih načrtih oziroma območjih (Gašperšič, 1995: 177). Strategije uporabimo za usmerjanje razvoja gozdov. Ker je proces razvoja gozdov dolg, ga delimo na etape, to je desetletna obdobja veljavnosti gozdnogospodarskih načrtov in zanje izbiramo optimalne strategije (Gašperšič, 1995: 301). Izberemo takšne strategije (temeljne rešitve, politiko), ki znotraj omejitev vodijo k ciljnemu stanju po poti, ki daje največji učinek, hkrati morajo biti strategije med sabo usklajene. Posamezna strategija vsebuje svežnje ukrepov na nekem področju. Strategijo lahko razumemo kot premišljeno ravnanje z gozdovi v območju (Gašperšič, 1995: 302-303). Razvijanje strategij gozdnogospodarskemu načrtovanju torej ni tuje. Vendar pa nosilec načrtovanja, potrebuje tudi strategijo komuniciranja z javnostjo. Za lažjo

predstavo in primerjavo bomo opisali deset krajših *pravil izdelave komunikacijske strategije* (Communications Strategy..., 2005):

1. Preden začnete z razvijanjem strategije, preverite, kako potencialna ciljna javnost dojema vaš program. To vam bo pomagalo razviti komunikacijsko strategijo, ki jo boste lahko verodostojno uporabili.
2. Začnite z izjavo o vaših ciljih komuniciranja, ne samo vaših ciljih organizacije. Cilji naj bodo jasni, preprosti in izmerljivi.
3. Bodite jasni o načelih, na katerih gradite strategijo. Nekatera so lahko samoumevna kot denimo odkrita, jedrnata, verodostojna in učinkovita komunikacija. Premislite pa tudi, kaj ste pripravljeni storiti in česar ne.
4. Razvijte preprosta sporočila in preizkusite, kako bi ta delovala v različnih kontekstih – kot izjava za medije, poročilo, članek, spletna stran. Lahko ste jedrnati, hkrati pa z njimi mnogo sporočite.
5. Imejte jasno sliko o vaši ciljni publiki in uporabniških skupinah. Rangirajte jih glede na pomembnost in vpliv, ki ga imajo na vaše cilje. Ne zanašajte se le na običajne stalne uporabnike.
6. Razmislite, katere kanale vaša ciljna publika uporablja in katere vse bi lahko uporabljala. Vprašajte se, ali načrtujete prave kanale za maksimalen učinek.
7. Vključite vse relevantne komunikacijske aktivnosti in razvijte dober delovni plan s časovnimi roki in jasno določenimi odgovornostmi. Plan naj bo fleksibilen, vendar se izogibajte nedoločnosti.
8. Strategija naj ostane v mejah uporabnosti (ne vključite vseh podrobnosti) in ne podcenjujte časa, ki bo porabljen za komunikacijo. Vključite in določite ključne skrajne roke, mejnike in kritične točke.
9. Ocenite potreben čas in finančna sredstva. Komunikacijo ciljno usmerite, pri tem pa se osredotočite na aktivnosti, ki imajo velik vpliv in nizke stroške. Angažirajte zunanje strokovnjake, kjer je to potrebno.
10. Vgradite preprosta evalvacijska merila že na začetku, da boste lahko vedeli, ali in kako ste uspeli doseči svoje cilje.

Komunikacijska strategija ima torej tipične lastnosti strategij. Pri tem moramo vedeti, kateri so naši cilji in kakšno je stanje. Za doseg te ciljev komunikacijska strategija predvideva uporabo različnih komunikacijskih sredstev.

6.2.2 Spletna komunikacijska strategija

6.2.2.1 Pogoji za učinkovito izrabo spleta za namene komunikacije

Eno od komunikacijskih sredstev za doseg komunikacijskih ciljev je tudi *internet* oziroma uporaba novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, se pravi njihovih aplikacij (WAP, UMTS, SMS, Web TV ...) (Kragelj, 2003: 131). *Splet* je uporaben tudi za ostale aplikacije. Spletna komunikacija je danes nuja javnega sektorja. Vendar pri tem obstaja razlika s podjetji, saj javne službe niso toliko obremenjene z izpolnjevanjem poslovnih ciljev, temveč lahko služijo izključno uporabnikom in njihovim potrebam (Cunliff, 2000, cit. po Kragelj, 2003: 132). Javne službe imajo glede na svoje cilje in delovanje različne možnosti uporabe spleta. Spletne predstavitve tako omogočajo posredovanje in dostop do informacij različnim ciljnim skupinam. Imajo tako velik informacijsko-komunikacijski potencial, da lahko postanejo celo prevladujoč vir posredovanja javnih informacij in omogočanja javnih storitev. Z njihovo uporabo lahko javne službe delujejo hitreje in ceneje. Vendar pa določila, ki so veljala za informiranje javnosti preko tradicionalnih medijev, niso več ustrezna, saj ne upoštevajo potenciala novega medija (Kragelj, 2003: 133). Da bi organizacija kar najbolje izkoristila lastnosti spleta, mora zato že imeti (Willard, 2001):

- Jasno vizijo in cilje.
- Osnovno komunikacijsko strategijo.
- Zaposlene, ki imajo potrebna znanja za komuniciranje.
- Izkušnje z razvijanjem tiskanih publikacij, od izjav za javnost in zgibank do delovnih gradiv, poročil in knjig.
- Jasno definirano proceduro objavljanja, ki jo razumejo in s katero se strinjajo vsi zaposleni.

- Jasno določene postopke pri načrtovanju, izvrševanju in trženju tiskanih in avdiovizualnih produktov.
- Jasno določene postopke pri dajanju odgovorov na prošnje in vprašanja preko telefona, faksa in spletne pošte.
- Izkušnje z ocenjevanjem učinkovitosti komunikacijskih akcij.

Znanja in postopke, ki so razvita z delom z drugimi komunikacijskimi sredstvi, so prenosljiva tudi v spletne komunikacije. Mnogo lažje je namreč integrirati splet v obstoječo prakso objavljanja, kot razviti čisto nove načine posebej za splet. Vendar pa pogosto ravno postavitve spletne predstavitve povzroči razvoj nove obsežne komunikacijske strategije. To lahko vodi do profesionalizacije komuniciranja v organizaciji (Willard, 2001). Če pa za internet razvijemo *posebno komunikacijsko strategijo*, bi ta naj vsebovala naslednje ključne komponente (Hassan, 2001):

1. Poslanstvo

Izjava o poslanstvu naj daje informacije o ozadju poslanstva in razloži, zakaj potrebujemo internetne storitve.

2. Cilji

Zakaj potrebujemo spletno predstavitev in spletne strani? Jasno izražen razlog, zakaj je postavitve spletnih mest ključnega pomena.

Koga želimo preko interneta doseči, kdo je naša ciljna javnost? Čeprav je splet dostopen za vse, je zelo pomembno, da identificiramo ključno ciljno javnost.

Vir vsebine spletnih mest:

Kaj je vir informacij in kakšna so znanja lastnika (avtorja) spletnih mest o objavljenih vsebinah?

Sama vsebina:

Kakšne vrste informacij in kakšno kakovost informacij bi radi vključili? Ali informacije odražajo potrebe predvidene javnosti?

3. Izhodi ("output")

Točnost:

Kako zanesljive so informacije, ki jih bomo objavili?

Avtorstvo:

Je avtor znan, kakšne so njegove kvalifikacije?

Zgradba vsebine:

Splošen izgled, oblikovanje in uporabnost – je spletno mesto jasno oblikovano in preprosto za uporabo? Je spletna stran dinamična?

4. Učinek ("impact")

Kakšen je pričakovan učinek spletnega mesta za pričakovane uporabnike?

5. Področja in pokritost

Ciljna področja, časovni roki, vsebina in podobno naj bodo določeni. Pomembno je tudi, da določite vaše geografske omejitve. Bo stran pokrivala lokalne, regionalne ali globalne informacije?

6. Marketing in informiranje ("dissemination")

Internetna komunikacijska strategija naj vključuje in poda načine, kako bo spletno mesto širilo informacije in tržilo svoje produkte (preko poštinih seznamov, tiskovin, povezav in podobno).

7. Finance in upravljanje

Internetna komunikacijska strategija naj bi jasno identificirala vire financiranja in kako bodo sredstva upravljana.

8. Človeški viri

Strategija naj nakaže tudi upravljanje s spletnim mestom v povezavi s celotnim načrtom upravljanja organizacije in številom uslužbencev, ki jih bomo za izvajanje potrebovali ter hkrati strokovne zahteve za opravljanje tega dela.

Ko imamo določeno strategijo oziroma izdelan strateški dokument, nam ta določa delovanje organizacije na spletu in služi kot osnova za izvedbo spletnih strani, saj naj vsebuje tudi vsebinska, oblikovna, uporabnostna in tehnična navodila. Vsebuje naj tudi vizijo za prihodnost (CATI, 2002: 32,143). Od uresničevanja strategije je posledično odvisno tudi doseganje zastavljenih komunikacijskih ciljev. Ti morajo upoštevati širši potencial novega medija, hkrati pa morajo biti prilagojeni pričakovanjem in sposobnostim njihovih uporabnikov (Kragelj, 2003: 143). Ker ima vsaka vladna služba svoje specifične komunikacijske cilje oziroma potrebe, naj uporablja različne možnosti, ki jih za doseg le-teh ponuja internet (Kragelj, 2003: 132). Kljub temu predlagajo, naj se strateški dokument osredotoči na (Kragelj, 2003: 143):

- Izkoriščanje demokratičnega potenciala.
- Visoko odzivnost.
- Obseg elektronskih storitev.
- Ažurnost informacij.
- Širšo dostopnost.
- Izboljšanje sistema varnosti in zasebnosti.
- Preprostejšo uporabnost.

6.2.3 Spletne strategije in gozdarstvo

6.2.3.1 Stanje in potrebe gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji

Študija slovenskih vladnih strani opozarja, da decentraliziran sistem vladnih spletnih predstavitev za Slovenijo ni primeren, saj so stroški posamezne predstavitve v vsakem primeru nesorazmerni z njihovo majhno obiskanostjo (Kragelj, 2003: 141). Postavlja se vprašanje, ali podobno velja tudi za gozdarstvo, ki je del javnega sektorja in je prav tako decentralizirano urejeno. Tudi komunikacijski cilji, ki so ključnega pomena, v gozdarstvu še niso uradno opredeljeni in izdelani. Vendar se verjetno delno razlikujejo tudi po območjih (lokalno oziroma regionalno), saj imajo ta svoje specifične razvojne zakonitosti in razvojne probleme (Gašperšič, 1995: 37). Še najboljše so *komunikacijski cilji* vidni iz

potreb uporabnikov. Te se kažejo tudi posredno skozi zahteve vodij območnih enot. Ti v ocenah dosedanjega sodelovanja javnosti v gozdarskem načrtovanju po gozdnogospodarskih območjih opozarjajo na ključne probleme, s katerimi se srečujejo v praksi. Prav zato so njihove izjave toliko bolj relevantne. Med drugim omenjajo uporabo spleta v namene gozdnogospodarskega načrtovanja (Preglednica 8).

Preglednica 8: Eksplicitno izražene zahteve po uporabi spleta v gozdnogospodarskem načrtovanju po gozdnogospodarskih območjih (GGO) (izdelano na podlagi Ocena dosedanjega..., 2004: 127-153)

GGO	Predlogi v povezavi z internetom
Tolmin	Javne razgrnitve načrtov bi lahko bile na internetu.
	Informiranje javnosti z medmrežjem.
Bled	Predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletu.
Postojna	Predstavitev javnih razgrnitev na elektronskih medijih.
Maribor	Obveščanje in vabljenje deležnikov na obravnave preko e-pošte.
	Predstavitev načrta GGE na medmrežju.

Murska Sobota, Kočevje, Sežana, Kranj, Ljubljana, Slovenj Gradec, Novo mesto, Nazarje, Brežice, Celje uporabe interneta eksplicitno niso omenjala.

Večinoma omenjajo uporabo interneta z bolj splošno označbo mediji, ki služi kot nadpomenka ali pa lahko iz konteksta razberemo, da gre za takšno uporabo medija, kateri ustreza tudi internet. Vendar nekatera območja to vrsto komuniciranja posebej izpostavljajo (Ocena dosedanjega..., 2004: 127-153). Upravičeno lahko pričakujemo, da se bosta z večjo informatizacijo družbe vloga in potreba po rabi interneta povečevali tudi v gozdarstvu. To velja tudi za glavne interesne skupine s katerimi bo gozdarstvo pri načrtovanju gospodarjenja z gozdovi sodelovalo. Na podlagi izjav lahko domnevamo, da je ena od zahtev javnosti, in s tem komunikacijskih ciljev nosilca načrtovanja, tudi *objava vsebin gozdnogospodarskih načrtov* na spletu v okviru spletne predstavitve. Čeprav trenutno obstaja spletna predstavitev nosilca načrtovanja, je vprašljiva njena kakovost oziroma ustreznost. Oceno in predloge za izboljšavo bi lahko podali na podlagi študije, ki jo je opravila Železnikova (2005) v začetku leta 2005 v sklopu magisterija, kjer je ocenjevala kakovost spletnih strani državne uprave. Žal nosilec načrtovanja na poslan vprašalnik ni odgovoril (Železnik, 2005: 62). To kaže tudi na status dejavnosti

komuniciranja z javnostjo znotraj organizacije, ki verjetno zaradi prenove potrebnih strateških dokumentov še nima prave teže na institucionalni ravni, čeprav se usmeritve gozdarstva, kot smo že predstavili v prejšnjih poglavjih, naglo spreminjajo in prilagajajo novim razmeram. Vsekakor pa se bo potrebno čim prej odzvati na zahteve javnosti in jih tudi strokovno analizirati. Predstavitev načrtov na spletu mora tako biti del širše komunikacijske strategije, s katero bomo dosegali zastavljene komunikacijske cilje celotne organizacije.

6.2.3.2 Uveljavljanje spletne komunikacijske strategije v gozdarstvu

V gozdarskih organizacijah so komunikacijske strategije, med njimi strategije za internet, tako postale ključnega pomena za izvajanje politike organizacij ter za racionalno in uspešno delovanje le-teh. Tudi v Angliji, kjer je *Forestry Commision* razvil svojo *komunikacijsko strategijo za splet*, ki vsebuje naslednja poglavja (Forestry Commission..., 2005):

- Vizija.
- Cilji.
- Oglaševanje in identiteta organizacije.
- Lokalne in bolj uporabnikovim željam prirejene spletne strani.
- Informacijski kanal za izbire.
- Dostopnost.
- Za uporabnika.
- Objavljanje.
- Pomoč.
- Strokovno znanje.
- Preferenčne tehnologije.
- Financiranje.
- Odgovornosti.
- Dokumenti, povezani s strategijo.

Objava vsebin načrtov naj bo torej v sklopu širše komunikacijske strategije za internet, s katero bomo lažje dosegali komunikacijske cilje, med njimi tudi večjo informiranost javnosti o procesu sodelovanja javnosti pri načrtovanju, in tako o samem gozdnogospodarskem načrtovanju in vsebinah načrtov.

6.3 RAZLIČNE FUNKCIJE SPLETA PRI SODELOVANJU JAVNOSTI Z GOZDARSTVOM

6.3.1 Vpliv tehnološkega razvoja na vloge spleta v gozdarstvu

Splet tehnično ponuja različne možnosti za komunikacijo in s tem participacijo državljanov tudi pri upravljanju oziroma načrtovanju z naravnimi viri. V Sloveniji med slednjimi največjo površino pokrivajo gozdovi in nas s 57% gozdnatostjo uvrščajo na četrto mesto v Evropi. Ker Slovenija nima veliko drugih naravnih virov, so zanje gozdovi tudi gospodarsko pomembni. Med drugim kot surovina, predvsem pa posredno kot zaščita, saj zagotavljajo varstvo naselij, tehnične infrastrukture in kmetijskih zemljišč pred naravnimi stihijami (Perko, 2004: 4). Zato je lahko sodelovanje pri odločanju na vseh ravneh tudi odgovornost za posledice odločitev, ki se sprejmejo na takšen način. Te so najbolj vidne na *lokalni ravni*, vendar vplivajo tudi na širše, *globalno* okolje. Zaradi tega je pomembno omogočiti sodelovanje in posvetovanje širše javnosti in različnih deležnikov na vseh ravneh.

To omogoča splet in z njim povezana *komunikacijska infrastruktura*. Skupaj nudita mehanizme za vključevanje ljudi v procese odločanja na različnih ravneh v zgodnjih fazah procesa. Za uspešno vključevanje je potreben *razvoj spletnih orodij*, ki so podpora procesom odločanja ter komunikacijske infrastrukture, ki podpira interakcije med deležniki. Ti poleg informiranja želijo tudi podati mnenja tako, da bi ta vplivala na proces odločanja. Pri tem naj bi različna spletna orodja omogočala razumevanje vseh udeležениh strani o vsebinah odločanja ter gradila razumevanje med deležniki (Towards Electronic..., 2003). Spletna orodja, ki bi lahko izpolnila takšne zahteve, so se razvijala postopoma skupaj s splošnim tehnološkim razvojem na komunikacijsko-informacijskem področju. Ta

je vplival na njihovo dostopnost, funkcionalnost in možnosti uporabe pri participaciji v gozdarstvu. Razvoj je torej narekoval preizkušanje posameznih oblik spletne participacije. Te so v začetku temeljile na bolj pasivnih oblikah participacije, danes pa vse bolj težijo k aktivnim. Različne funkcije spleta pri sodelovanju javnosti z gozdarstvom, tudi tiste, ki so bile nekdanj izključno v domeni drugih načinov komuniciranja, danes dopolnjujejo proces participacije pri načrtovanju. Vendar vse še niso poznane. Hitrost tehnološkega razvoja in velik komunikacijski potencial spleta omogočata namreč stalen razvoj novih. Da bi lažje predstavili nekatere, bomo podali nekaj primerov dosedanje uporabe spleta v gozdnogospodarskem načrtovanju v zahodnem svetu.

6.3.2 Izbrani primeri uporabe spleta v gozdnogospodarskem načrtovanju

Obveščanje preko spletnih mest, objavljane podatkov in dvosmerna komunikacija preko e-pošte so prisotni že dalj časa, medtem ko druge oblike zaradi razvoja tehnologije in njene dostopnosti ljudem vstopajo v gozdarstvo predvsem v zadnjem desetletju.

6.3.2.1 Francija

V Franciji so pri sprejemanju francoske gozdarske strategije uporabili *forum* na spletu. Preko njega so informirali in sprejemali informacije, torej je omogočal interaktivno komunikacijo med deležniki. Čeprav so tako izkoristili možnosti dvosmerne komunikacije, ki jo ponuja internet, ter dosegli potencialno veliko ljudi, se je pokazalo, da so bili najbolj prisotni pripadniki interesnih združenj, med njimi najbolj aktivisti različnih naravovarstvenih organizacij (Public participation..., 2000: 81). To je splošen problem procesa e-participacije, na katerega opozarjata tudi Kangas in Store (2003).

6.3.2.2 Finska

Na Finskem so poskusili še bolj izrabiti lastnosti interneta, saj te ustrezajo zahtevam komunikacijskega kanala za sisteme, ki podpirajo skupinsko odločanje (Kangas in Store, 2003: 89). Tako so poskusili uvesti teledemokratičen način gozdnogospodarskega

načrtovanja, kar pomeni, da je komunikacija pri procesu načrtovanja interaktivna (Kangas in Store, 2003: 90). Pri tem so uporabili vizualne grafične možnosti, ki jih za lažjo predstavo in odločanje ponujajo spletna orodja. Na teh in drugih izkušnjah so Finci razvili prvo programsko opremo, ki temelji na uporabi spleta ter podpira *večkriterijalno odločanje* in uporabo v participativnem okoljskem modeliranju (Mustajoki in sod., 2004). Svetovni splet pri tem ustreza mnogim ciljem procesa sodelovanja javnosti pri odločanju, kot so (Mustajoki in sod., 2005a):

- Odprtost.
- Nepristranskost.
- Razjasnitev dejstev in vrednotenja.
- Priložnost, da vsak lahko poda mnenje, ne samo predstavniki interesnih skupin.
- Omogočanje možnosti aktivne vloge javnosti.

Uporabili so analitični pristop k sistematičnemu strukturiranju in analiziranju kompleksnih problemov pri odločanju oziroma večkriterijalno analizo odločanja (MCDA). Ta pristop je zanimiv tudi za gozdarstvo, kjer imamo mnogo ciljev in raznolike deležnike, ki so ponavadi na geografsko različnih lokacijah (Mustajoki in sod., 2005a). Za participativno odločanje so tako uporabili spletna analitična orodja za odločanje in orodja za participacijo. Vendar pa so se pojavili problemi pri deležnikih, saj ti niso bili pripravljeni aktivno sodelovati (Kangas in Store, 2003: 97; Mustajoki in sod., 2005a). To je bilo razvidno iz le občasnega preverjanja različnih obstoječih predlogov in zato do učenja in razumevanja nasprotnih stališč sploh ni prišlo. Izkazalo se je tudi, da širša javnost ni pripravljena na samostojno učenje o programski opremi in metodah, ki je bilo omogočeno z dodatnim gradivom na spletu. Zato le-te ni razumela toliko, da bi jih lahko uporabljala samostojno. E-participacija se je tako bolj omejila na e-glasovanje (Mustajoki in sod., 2005a).

6.3.2.3 Kanada

V Kanadi so pri pripravi gozdnogospodarskih načrtov v okviru modelnih gozdov razvili zanimiv »pristop McGregor«. Ta temelji na sodelovanju in konsenzu in že v začetku procesa vključi vse deležnike. Temelji na medsebojno povezanih komponentah:

- Participativnem načrtovanju scenarijev z zainteresiranimi stranmi.
- Strateškem in operativnem (izvedbenem) načrtovanju.
- Izboru indikatorjev trajnosti v sodelovanju z vsemi udeleženi v procesu načrtovanja.

Pri tem vključuje računalniško modeliranje in vizualizacijo prihodnjih predvidenih stanj, ki so pričakovana z implementacijo različnih scenarijev. Tako udeleženci vidijo dolgoročne posledice njihovega načrta. Prebivalci na ta način lahko preizkušajo različne pristope h gospodarjenju in njihove pričakovane učinke ter tako izberejo model, ki bo nudil optimalne rešitve (The McGregor ..., 2003: 30). Poleg uporabe spleta v samem procesu in postavitve spletnega mesta McGregorjevega modela gozda pa je zanimiv tudi spremljevalni projekt *e-gozda*. To spletno mesto služi kot odkrivanje trajnostnega gospodarjenja in novih participacijskih pristopov. Na njem so objavljeni in predstavljeni tudi nekateri novi načrti, ki so bili sprejeti po konceptu participativnega načrtovanja. Spletno mesto je bilo postavljeno v sodelovanju z virtualnim muzejem in je prilagojeno seznanjanju širše javnosti (McGregor..., 2005).

6.3.2.4 Združene države Amerike

V Združenih državah Amerike so e-participacijo razširili na e-načrtovanje. Tako je med prvimi leta 1997 Forest Service v sodelovanju z Environmental Systems Research Institute (ESRI) pri obnovi gozdnogospodarskega načrta za Chugach National Forest razvil internetno tehnologijo (ArcIMSa), ki je omogočala inovativne tehnike dostopa do dokumentov in z njimi povezanimi prostorskimi podatki preko preprostega digitalnega vmesnika (Vandiver in sod., 2000).

Načrtovanje se je tako prestavilo na splet. Ta pilotni projekt je bil osnova za nadaljnji korak proti *e-načrtovanju*. S projektom obnove gozdnogospodarskih načrtov v južni Kaliforniji pa so v sodelovanju z BLM (Bureau of Land Management) e-načrtovanje razvili in v novi obliki tudi uspešno uporabili (Using E-Gov for... , 2004).

E-načrtovanje temelji na ArcGIS ("Geographic Information System") tehnologiji, na programu ArcIMS ("Internet Map Server") in ArcSDE ("Spatial Database Engine"). Preko njega bo možno ustvarjati *integrirane dokumente*. V njih bo besedilo povezano z inteligentnimi in interaktivnimi kartami in sloji. S tem se začne novo obdobje v načrtovanju, saj bodo različni geografski podatki dostopni vsakomur z računalnikom in internetno povezavo. Tak način dostopa do informacij postavlja nove mehanizme za participativno načrtovanje, saj omogoča javnostim branje dinamičnih interaktivnih načrtov in kart preko spleta, hkrati pa omogoča zapis komentarjev v interaktivne dokumente. Z njim naj bi se povečala tudi uporaba interneta za objavo in izdelavo dokumentov ter moderniziralo upravljanje s podatki za podporo interaktivnih digitalnih publikacij. Kljub temu pa bodo ohranili tudi tradicionalne, tiskane oblike dokumentov (New Era in Land, 2004, E-Gov for Planning..., 2003).

Proces načrtovanja se bo delno prenesel v domove in knjižnice. Posredovanje komentarjev v za to predvidenem času bo za uporabnika lažje kot kdajkoli prej, saj jih bo lahko podal točno na specifičnem mestu v besedilu ali karti, na katerega se ta nanaša (Wellcome..., 2005). E-načrtovanje bo uporabnikom omogočalo hkratno ustvarjanje in upravljanje osnovnih objavljenih elementov, kot so besedila, grafike, tabele, karte in drugo. Omogočalo bo tudi kombiniranje dokumentov v različnih formatih za različne objave (splet in tisk), povezovanje besedil s prostorskimi podatki in povezovanje pripomb javnosti z besedilom ter prostorskimi podatki (Using E-Gov for..., 2004).

E-načrtovanje označujejo tudi kot način pisanja, izdelave, revizije, objave vseh dokumentov in kart, ki so del gozdnogospodarskega načrta, na spletu. Ko je ta enkrat objavljen na spletni strani, e-načrtovanje omogoča, da javnosti lahko berejo dokumente in pregleduje karte, iščejo po vsebini in pišejo komentarje. Pri tem e-načrtovanje omogoča podporo načrtovalcem pri upravljanju in urejanju prejetih komentarjev. Ti se skupaj z

izdelanim in potrjenim načrtom trajno arhivirajo (Wellcome..., 2005). E-načrtovanje bo v začetku v okviru BLM razširjeno na vse ameriške zvezne države. Za enega od dolgoročnih ciljev imajo združitev vseh agencij, ki pripravljajo načrte, v enem vhodnem portalu, tako da bi uporabniki imeli le eno vstopno točko (Using E-Gov for..., 2004).

6.3.3 Nekatere ovire pri uporabi informacijsko komunikacijskih tehnologij

Pri sodelovanju javnosti z gozdarstvom ima splet različne vloge, ki se širijo, ter so za uspešnost sodelovanja in samega načrtovanja vedno bolj pomembne. Vendar pa moramo opozoriti tudi na nekatere izkazane težave pri uvajanju e-participacije in e-načrtovanja.

Ena od njih je *hitrost razvoja uporabniških programov in strojne opreme*, ki jo je potrebno za vzdrževanje sistema stalno posodabljati (Kangas in Store, 2003: 91). Velik problem predstavlja tudi malo število uporabnikov ter *nezanimanje za sodelovanje* pri e-participaciji (Oblak, 2003: 58). Raziskovalci zato predlagajo postopno uvajanje novih načinov odločanja in participacije, saj uporabniška kultura nastane iz pozitivnih izkušenj. Tako naj bi najprej uvajali preprosta spletna orodja, kot so spletne strani za informiranje, spletne raziskave, uporabo analitičnih in odločitvenih orodij najprej v manjših delovnih skupinah ter izvajanje interaktivne evaluacije odločitvenih modelov s strani deležnikov. Da bo lahko široka javnost samostojno uporabljala novo razvita spletna orodja, pa bo preteklo še mnogo let. Znano je, da inovacije potrebujejo trideset let, da so javno sprejete.

Sama tehnologija ni zadosten pogoj, proces participacije mora zagotavljati sodelovanje in učenje kot način dela ter takšno komunikacijo, ki bo ohranjala *zaupanje* (Mustajoki in sod., 2005a). Potrebno je ustvariti kulturo spletne participacije preko projektov na lokalni ravni. Ti bodo osnova, ki bo omogočala, da bodo deležniki in oblasti lahko sprejeli takšen novi pristop (Mustajoki in sod., 2005). Prav kultura pa je odvisna tudi od *splošnega družbenega razvoja*. Ta zdaj še ni na stopnji, na kateri bi e-participacija lahko zamenjala ostale oblike in kanale za participacijo (Kangas in Store, 2003: 89). Prav tako *razvitost tehnologije* še ni na stopnji, ki bi omogočala takšno sodelovanje, pri katerem posameznik ne bi rabil zaradi prilagoditve načina svojega sodelovanja zanemariti del svojega znanja (Linehan in Gross, 1998, cit. po Golobič, 2004: 25). Abreu (2002: 302) hkrati poudarja, da se tudi

institucionalni okvir, znotraj katerega se sprejemajo odločitve, ni razvijal dovolj hitro, da bi se lahko ustrezno odzval na spremembe, ki so jih prinesle nove tehnologije. Zato institucionalni okvir predstavlja oviro pri doseganju napredka, omogočenega z razvojem novih informacijskih tehnologij in ga bo potrebno prilagoditi novim razmeram. Za uspešno izvajanje e-participacije bo potrebno zmanjšati tudi *digitalni razkorak*. Tega lahko država zmanjšuje predvsem s povečanjem dostopa in uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij, predvsem pa z različnimi ukrepi kot so (Dolničar in sod., 2002):

- Izobraževanja za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij.
- Spodbujanje dostopa do interneta pri skupnostih prebivalcev v ruralnih in manj razvitih območjih.
- Vladni projekti, kot so elektronske vladne storitve.
- Vzpodbujanje razvoja javno dostopnih točk.

Danes se v Sloveniji pojavljajo ovire pri uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij, ki so vezane predvsem na *neznanje in predsodke*. Zato je potrebno državljanе informirati in izobraziti, saj le to vodi k aktivni participaciji in zavedanju o odgovornostih, ki jih imajo do skupnosti. Vloga spleta je zato v prvi vrsti *izobraževanje*. Potrebna je izobrazba za trajnostni razvoj (Abreu, 2002).

7 ŠTUDIJ IZBRANIH PRIMEROV GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV NA SPLETU

7.1 SPLOŠNI DEL - REZULTATI

7.1.1 Splošna ocena in interpretacija razvrstitve kriterijev

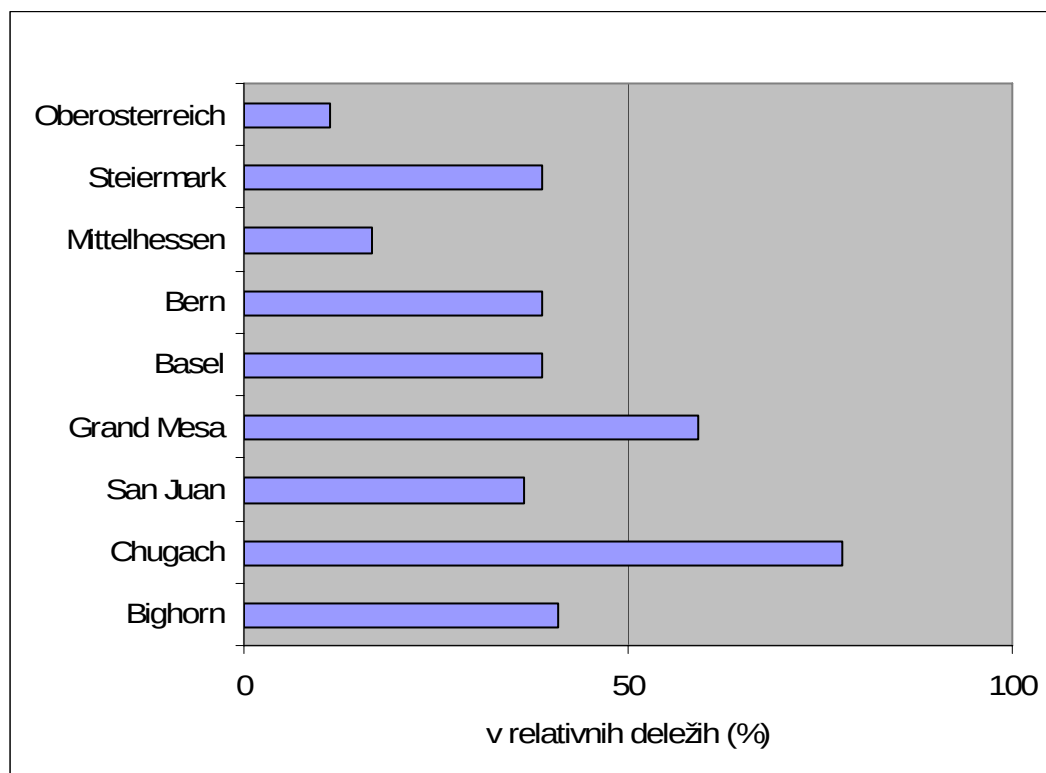
Glede na postavljene kriterije smo izbrali in ocenili predstavitev gozdnogospodarskih načrtov iz štirih držav (Preglednica 9).

Preglednica 9: Izbrane predstavitev gozdnogospodarskih načrtov po državah

Država	Ime načrta:
Združene države Amerike	Chugach National Forest Plan
	Grand Mesa, Uncompahgre and Gunnison National Forest Plan
	Bighorn National Forest Plan
	San Juan National Forest Plan
Švica	Basel Waldentwicklungsplan
	Bern Waldentwicklungsplan
Nemčija	Mittelhessen Forstlicher Rahmenplan
Avstrija	Das Land Steiermark Waldentwicklungsplan
	Land Oberösterreich Waldentwicklungsplan

Predstavitve so v večini izpolnjevale manj kot polovico (Slika 3) zastavljenih kriterijev (glej preglednico 3).

Glede na lestvico informatizacije (Preglednica 2) jih v povprečju lahko umestimo med drugo in tretjo stopnjo. Sodelovanje pri odločanju je ponekod omejeno bolj na medije izven medmrežja ali pa iz spletnih predstavitev ni bilo razvidno, kako so javnosti pri sprejemanju gozdnogospodarskih načrtov sodelovale.

Slika 3: Izpolnjevanje kriterijev po posamezni predstavitvi gozdnogospodarskega načrta

Preglednica 10: Razvrstitev kriterijev (glej preglednico 3) glede na njihovo relativno mero izpolnitve

Rang (1-9)	Kriterij (1-22)
1	1, 4
2	15
3	3, 12, 14, 19
4	5
5	2, 11
6	6, 22
7	7, 8, 9
8	10, 13
9	16, 17, 18, 20, 21

Analiza kriterijev (Preglednica 10) je pokazala, da največ predstavitev omogoča aktivno participacijo, vendar se ta omejuje v večini na pošiljanje e-pošte in večinoma le tako

omogoča dvosmerno komunikacijo. Največji poudarek je torej še vedno na informiranju in spletni reprezentaciji. Pomembno pri komunikaciji se je pokazalo razumevanje vsebine s strani uporabnikov, zato so pogosti tudi terminološki slovarji in krajši povzetki načrtov, ki so širši javnosti bolj razumljivi in zanimivi. Dostop do dokumentov je skoraj povsod olajšan z možnostjo tiskanja in shranjevanja le-teh, vendar pa so dokumenti večinoma v programih za branje besedil, ki so lažje dostopni, ter se lahko brezplačno in relativno hitro naložijo tudi na starejše osebne računalnike (npr. za "Portable Document Format" oziroma PDF-format). Zato je tudi v večji meri prisotna možnost iskanja le v besedilnem delu vsebin dokumenta. Iskanje in poljubno kombiniranje grafičnih vsebin, ki je danes mogoče predvsem z GIS-tehnologijo, je še vedno zelo redko. Vendar pa je opazen trend v to smer, saj nekatere strani že ponujajo shranjevanje metadatoteke in različnih podatkov, vendar pa za uporabnika hkrati ne ponujajo brezplačnih programov za njihovo uporabo. Hkrati nekateri omogočajo delo z njimi preko različnih vmesnikov, prirejenih za uporabo pregledovanja podatkov v grafični obliki na spletu. Ti omogočajo relativno razumljivo in lažje delo z dokumenti v grafični obliki, vendar je delo z njimi odvisno tudi od hitrosti nalaganja podatkov, torej od strojne opreme, ki jo uporabljamo, ali denimo od prenosa podatkov, ki je odvisen tudi od značilnosti omrežja. Načrti so le redko arhivirani, tako da pregledovanje starih načrtov in s tem preteklih ukrepov ni možno. Zelo redko je omogočen prikaz sprememb v načrtu, ki so nastale v času pred obnovo načrta. Tudi ostale strokovne podlage, ki so bile potrebne za izdelavo načrta, so zelo redko urejene in dostopne preko svetovnega spleta. Posebna izhodiščna stran, namenjena le načrtom, je redkost. Na njej pogosto v času pred ali ob obnovi načrta zasledimo povezavo do samostojne spletne strani, namenjene procesu obnove načrta. Povezave iz vsebin načrtov redko vodijo na spletne strani, ki so vsebinsko povezane z določeno tematiko v načrtu. Redko so v času obnove objavljeni in na vpogled dostopni tudi vsi komentarji udeležencev tega procesa. Zelo redko pa je omogočen prikaz ukrepov in stanja po parcelah, tudi ko so te v državnem lastništvu. Čeprav informacijsko-komunikacijska tehnologija danes omogoča možnost uporabe različnih medijev tudi na spletu, se pri predstavitvah gozdnogospodarskih načrtov še ne uporabljajo ali pa zelo redko. Podobno je z uporabo interaktivnih spletnih forumov in povezovanjem grafičnega in besedilnega dela, tako da bi bilo možno neposredno vpisovanje komentarjev pri obnovah tako v besedilni kot v grafični del. Tudi različnih prilagoditev, ki bi omogočile enake možnosti uporabe spleta za namene sodelovanja pri

procesu načrtovanja državljanom s posebnimi potrebami ali omogočile boljše razumevanje vsebin načrtov z objavo načrta ne samo v enem jeziku, ni.

7.1.2 Ocena posameznih predstavitev

Na podlagi opravljene analize smo ocenili posamezne predstavitve (Preglednica 11). Najbolje sta ocenjeni predstavitvi iz Združenih držav Amerike, državne službe Forest Service. Sledijo jima predstavitve iz iste organizacije ter švicarskih in avstrijskih državnih upravnih organizacij, ki pripravljajo načrte. Slabšo oceno pa sta prejeli nemška in avstrijska predstavitvev.

Preglednica 11: Ocena posameznih spletnih predstavitev gozdnogospodarskih načrtov

Predstavljeni načrti	Ocena	
	opisno	numerično
Chugach National Forest Plan	Višja	1
Grand Mesa, Uncompahgre and Gunnison National Forest Plan	Višja	1
Bighorn National Forest Plan	Srednja	2
San Juan National Forest Plan	Srednja	2
Basel Waldentwicklungsplan	Srednja	2
Bern Waldentwicklungsplan	Srednja	2
Das Land Steiermark Waldentwicklungsplan	Srednja	2
Mittelhessen Forstlicher Rahmenplan	Nizka	3
Land Oberösterreich Waldentwicklungsplan	Nizka	3

7.2 POSEBNI DEL – PREDSTAVITEV IZBRANIH PRIMEROV PO DRŽAVAH

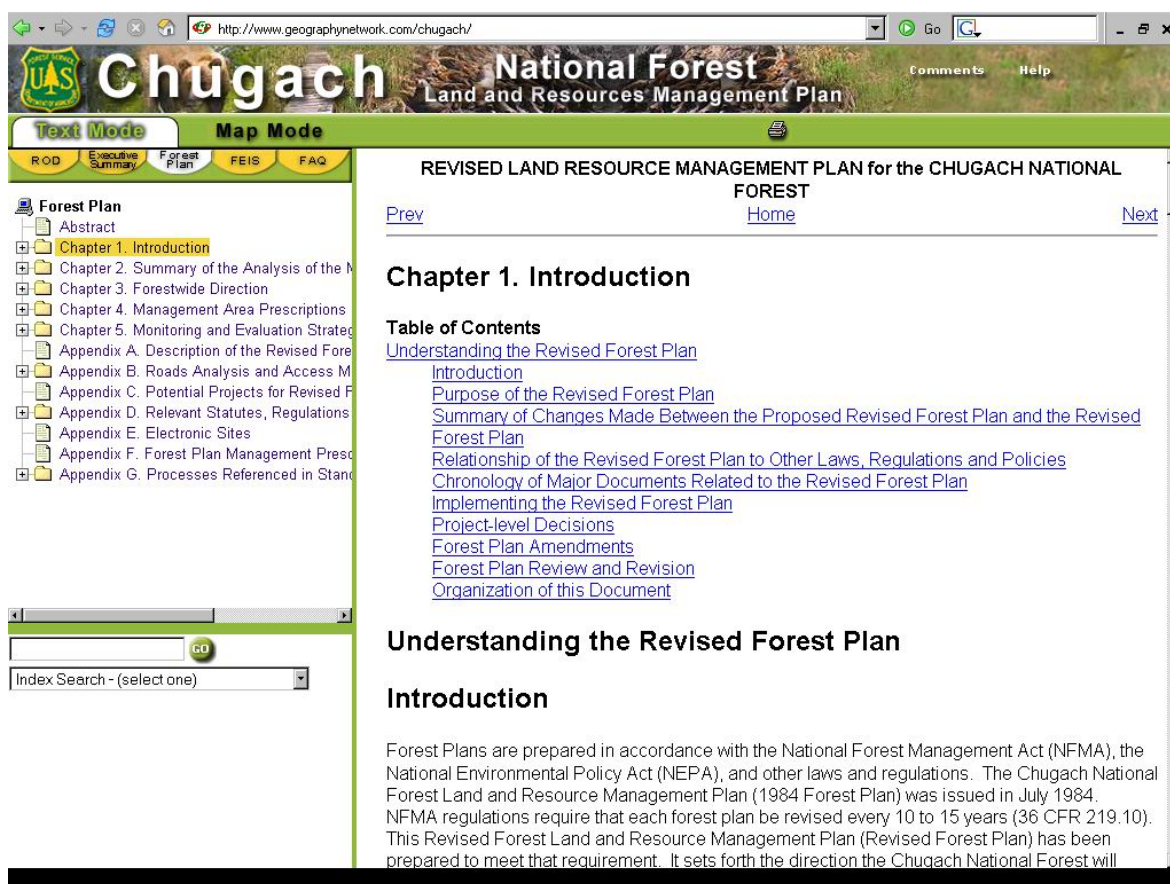
7.2.1 Združene države Amerike

7.2.1.1 Chugach National Forest Plan

Slika 4: Spletna stran Chugach National Forest Plan Revision, stran z dostopnimi arhiviranimi dokumenti (<http://www.fs.fed.us/r10/chugach/revision/> 12.12.2005)

Predstavitev v večji meri ustreza postavljenim kriterijem. Ima urejen arhiv vseh dokumentov (Slika 4), ki so bili uporabljeni pri izdelavi načrta. Omogoča enostavno iskanje po arhivu, obstaja povezava z aktualnim potrjenim načrtom. Iščejo lahko različne karte in besedilne dokumente. Hkrati je arhivska stran prilagojena manj zmogljivim računalnikom, tako da omogoča tudi prikaz brez grafike. Povezave nas vodijo prav tako do spletne strani obstoječega potrjenega načrta in drugih, z načrtom povezanih spletnih strani.

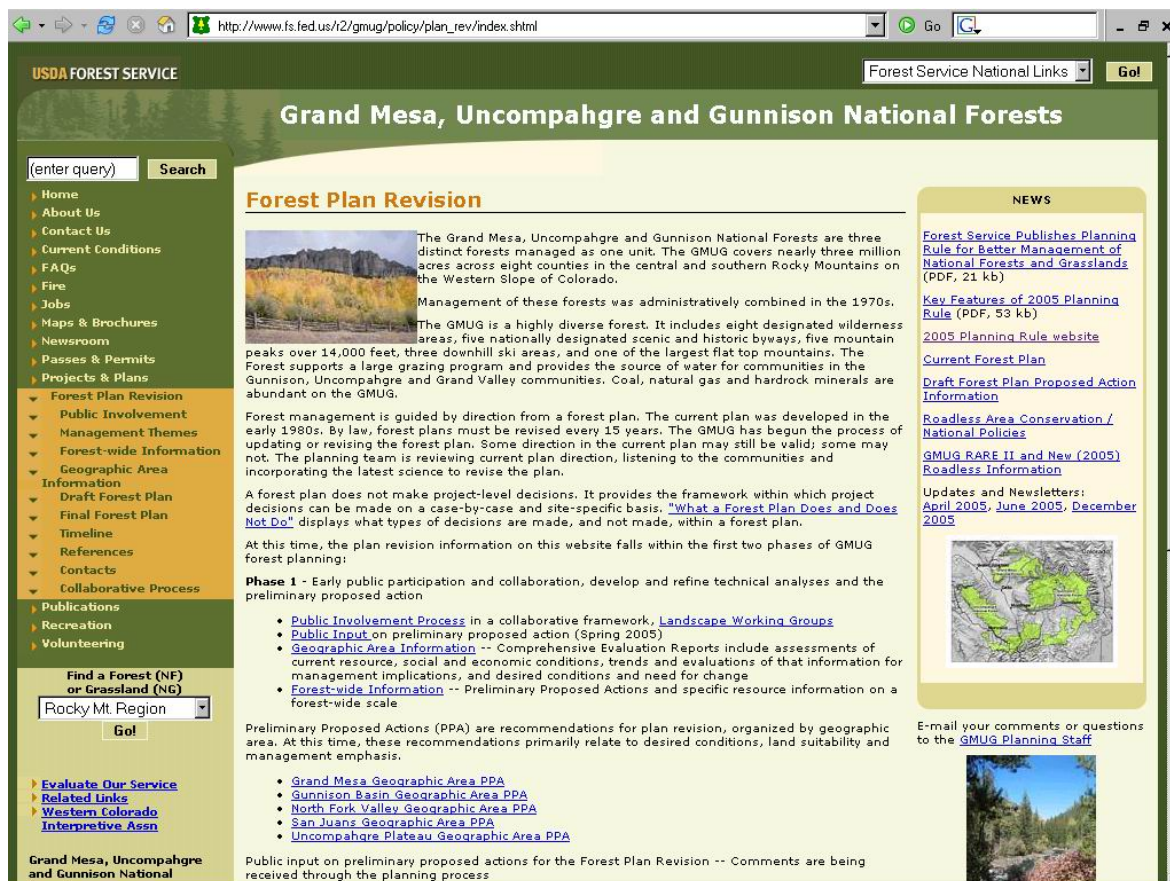

Slika 5: Spletna stran Chugach National Forest Land Resource Management Plan (<http://www.geographynetwork.com/chugach/> 12.12.2005)

Spletna predstavitev načrta ima svojo posebno izhodiščno stran (Slika 5), na katero pridemo lahko tudi s spletne predstavitve Forest Servicea. Slednja je enotna za območje, ki ga pokriva načrt. Za iskanje po vsebini načrta lahko uporabimo tako grafični (karte) kot besedilni del. Iščeemo lahko po poglavjih, indeksu ali pa vpišemo iskan termin v iskalnik po dokumentu. V kazalu ter vsebini besedil se premikamo tudi preko hiperpovezav, ki nas postavijo na želeno vsebino. Prav tako je dobro je vidna povezava do povzetka in odgovorov na pogosto postavljena vprašanja, kot tudi do krajšega pojasnila izbranih odločitev in poteka izdelave načrta. Na spletni strani obstaja povezava do pomoči ter možnost komentiranja izbranega mesta v besedilu ali v grafičnem prikazu. Omogočena naj bi bila tudi povezava besedilnega dela z grafičnim, tako da nas klik z miško v besedilnem delu postavi na specifično mesto na karti, ki mu vsebinsko ustreza. Možno je tudi obratno. Dobro vidna je možnost tiskanja posameznih delov dokumenta. Vendar pa predstavitev ne izrabi vseh možnosti, ki jih za komunikacijo in informiranje ponuja splet. Tako na primer

ni na voljo drugih medijev za predstavitev različnih področij načrtovanja ali denimo razlage načrta.

7.2.1.2 Grand Mesa, Uncompahgre in Gunnison National Forest Plan Revision

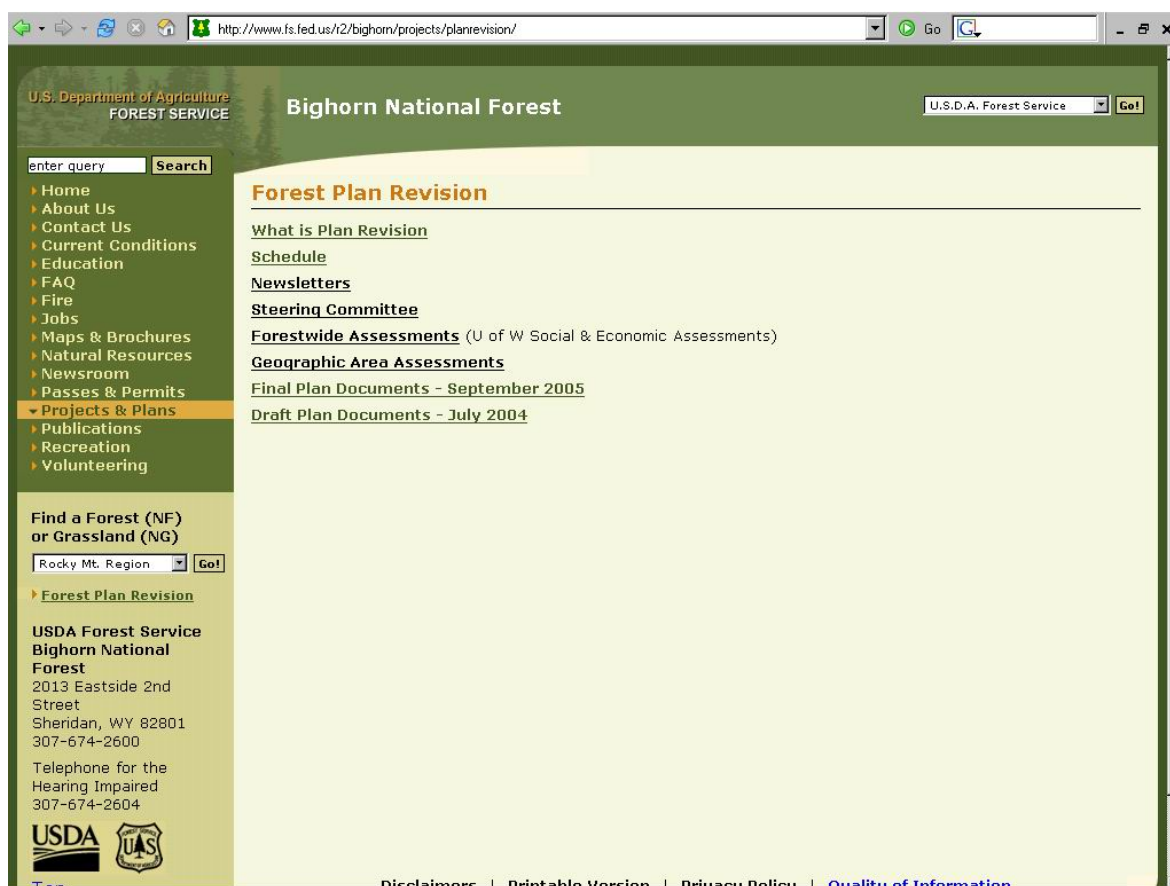
Slika 6: Spletna stran Grand Mesa, Uncompahgre and Gunnison National Forest plan revision (http://www.fs.fed.us/r2/gmug/policy/plan_rev/index.shtml 12.12.2005)

Predstavitvena stran je sicer v sklopu spletne predstavitve Forest Servicea, vendar se že na prvi strani pokaže povezava k projektom in načrtom, poleg tega pa je opazno dodatno opozorilo, da poteka obnova načrta. Že v kazalu (Slika 6) so nakazana poglavja procesa obnove, na prvi strani obnove pa so opisane vse faze, o katerih je podana informacija o tem, katera faza načrtovalnega procesa pravkar poteka. Pri tem je uporaba časovne premice zelo nazorna. Na prvi strani je objavljeno tudi glasilo, namenjeno obveščanju deležnikov o vsebini in samemu procesu obnove načrta. Prisotne so tudi povezave do zunanjih strani,

povezanih z vsebino načrtov. Star načrt je objavljen, vendar le v PDF-formatu ("Portable Document Format"). Objavljena so tudi dopolnila starega načrta. Na kratko je predstavljen pomen načrta za gospodarjenje z gozdovi. Prav tako obstaja posebna spletna stran z vsemi povzetki srečanj, ki služi kot arhiv, s čimer omogoča večjo informiranost deležnikov. Arhivirani in na vpogled so tudi vsi komentarji udeležencev procesa, ki so tematsko urejeni. Zanimive so objave v PPT-formatu ("PowerPoint Format"), torej kot dia oziroma drsne predstavitve. Te so zelo nazorne in uporabniku zanimive, razumljive. Vse podatke lahko uporabniku na njegovo zahtevo pošljejo tudi na zgoščenki. Dvosmerna komunikacija je omogočena predvsem s podanimi e-naslovi odgovornih. Drugih medijev za predstavitev niso uporabili. Iskanje vsebin je omogočeno v besedilnih virih, kartni del pa je predstavljen le v PDF-formatu.

7.2.1.3 Bighorn National Forest Plan

Tudi ta stran ima na prvi strani spletne predstavitve posebno obvestilo o obnovi načrta, poleg povezave iz kazala (Slika 7), vendar je obnova tega načrta že končana. Objavljen je cel načrt po poglavjih in tudi povzetek načrta ter nekateri dokumenti, uporabljeni pri izdelavi načrta in participaciji, urejeni po datumu in kraju nastanka. Glasilo služi obveščanju javnosti o samem procesu obnove. Večina dokumentov je v PDF-formatu, nekatere, predvsem grafične, pa lahko naložimo kot ArcInfo komprimirane datoteke. Na posebni strani, kjer nudijo različne karte, imamo tudi povezavo na stran za programsko opremo, nasvete za delo s FTP ("File Transfer Protocol") ter telefonske številke GIS-specialistov za pomoč pri delu. Čeprav nam omogočajo dostop do strani, kjer ponujajo programe za delo z GIS, ti niso brezplačni. Manjka tudi arhiv, kjer bi lahko pogledali starejše dokumente oziroma načrte. Komunikacija je omejena na e-pošto, prav tako ni uporabe drugih medijev za predstavitev načrta ali določenih tem iz vsebine načrta.

Slika 7: Spletna stran Bighorn National Plan Revision
(<http://www.fs.fed.us/r2/bighorn/projects/planrevision/> 12.12.2005)

7.2.1.4 San Juan National Forest Plan Revision

Tako kot pri že omenjenih primerih, nas na stran, ki je namenjena obnovi načrta, vodi povezava s strani, ki je namenjena načrtom in projektom. Odpre se posebna stran (Slika 8), ki ni v sklopu spletne predstavitve Forest Servicea. Na njej so objavljeni vsi stari in novi dokumenti (tudi analize), povezani s pripravo načrta, vendar stari načrt ni objavljen, čeprav je še veljaven. Razložen je tudi cilj obnove. Omogočeno je nalaganje dokumentov v PDF-formatu in tudi podatkov za uporabo v GIS. Vendar pa ni povezav ali možnosti nalaganja brezplačnih programov, ki bi to omogočali. Komunikacija ni omogočena le preko e-pošte in objavljenih kontaktov, temveč obstaja na strani možnost neposrednega vpisovanja komentarjev. To je omogočeno le s predhodno prijavo, s katero dobimo geslo, ki nam nato omogoči dostop do strani, kjer vpisujemo komentarje. Vendar pa stran ne omogoča interaktivne komunikacije in je zato zelo podobna e-pošti. Tudi tu uporaba drugih medijev

za predstavitev ni prisotna, zanimiva je le pobuda za zbiranje fotografij območij, za katere državljani menijo, da bi morala biti posebej obravnavana.

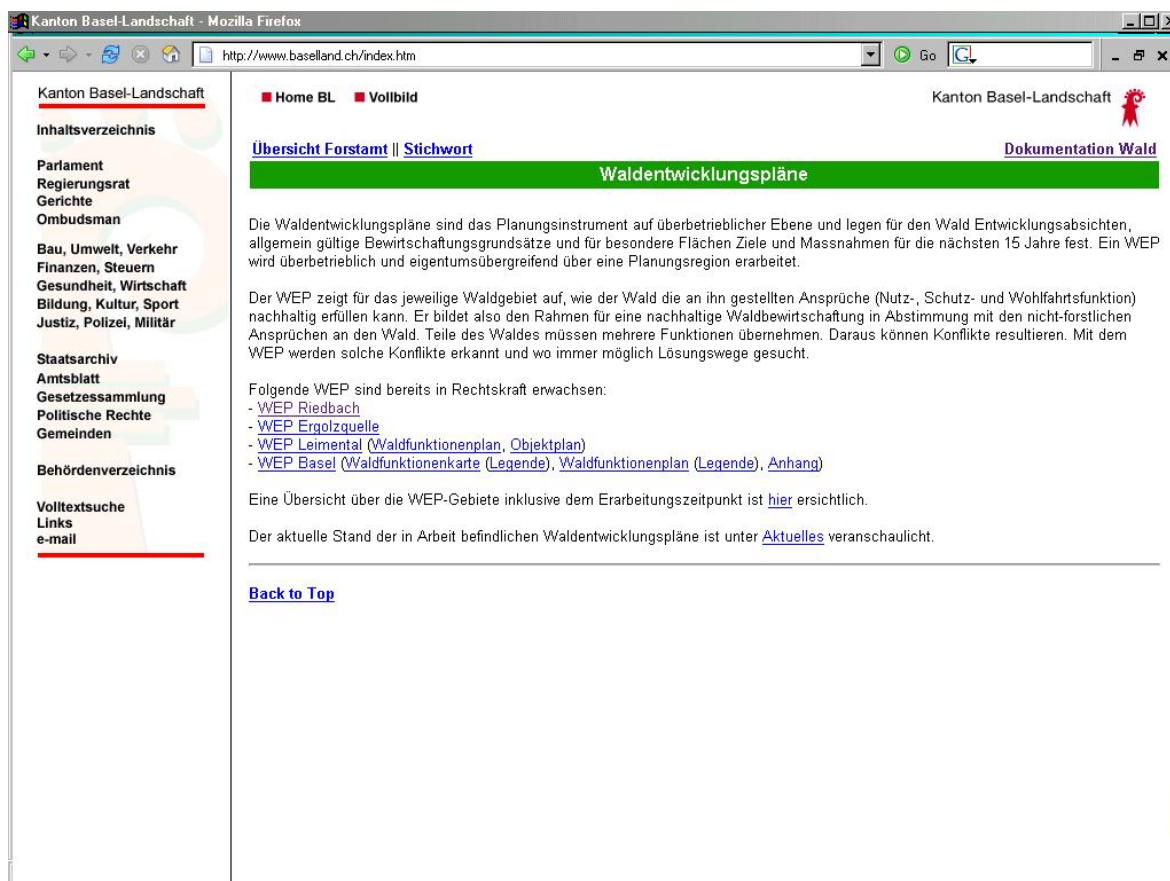
Slika 8: Spletna stran San Juan National Forest Revision Plan (<http://ocs.fortlewis.edu/forestPlan/> 12.12.2005)

7.2.2 Švica

7.2.2.1 Basel

Predstavitev načrta (Slika 9) se nahaja na spletni strani, ki je del spletne predstavitve kantona Basel, v katero je vključena tudi predstavitev gozdne uprave. Povezava do načrtov vodi iz kazala njihove spletne predstavitve, izbrati moramo povezavo na dokumentacijo. Tako pridemo tudi do terminološkega slovarja in drugih povezav, na katere pa s spletne strani načrta nimamo direktnih povezav. Spletna predstavitev vsebuje tudi kontakte

odgovornih po posameznih okrajih in razpredelnico, ki nam pokaže, kateri načrti so ali bodo prešli v proces obnove. Komunikacija je tako omejena le na e-pošto, iskanje pa na besedilni del dokumenta. Za predstavitev niso uporabljeni drugi mediji ali programi. Starejši načrti niso objavljeni.

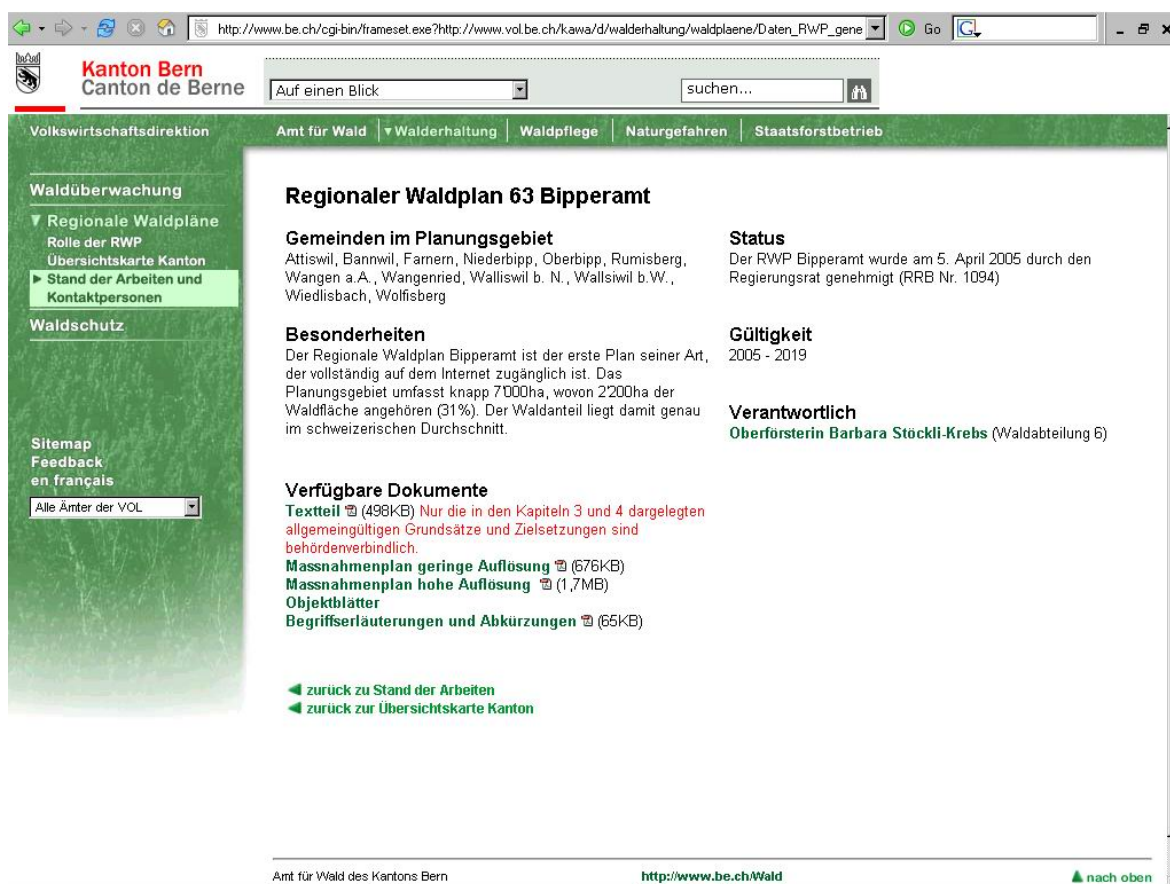

Slika 9: Spletna stran Basel Waldentwicklungsplan (<http://www.baselland.ch/index.htm> 12.12.2005)

7.2.2.2 Bern

Načrt je objavljen na spletni strani Urada za gozd, ki je v sklopu spletne predstavitve kantona Bern. To je prvi načrt (Slika 10), ki je objavljen v celoti na internetu in je v PDF-formatu. Čeprav je v Švici več uradnih jezikov, je načrt objavljen le v nemščini. Stran ima tudi povezavo do posebne strani, kjer lahko vpišemo predloge ali pripombe. S strani, kjer je objavljen načrt, obstaja povezava do strani, kjer so objavljene veljavnosti posameznih načrtov in termini njihove obnove, zraven pa naslovi oseb, ki so odgovorni za obnovo tega

načrta. Drugi mediji za predstavitev niso uporabljeni, komunikacija pa se omeji na pošiljanje e-pošte.

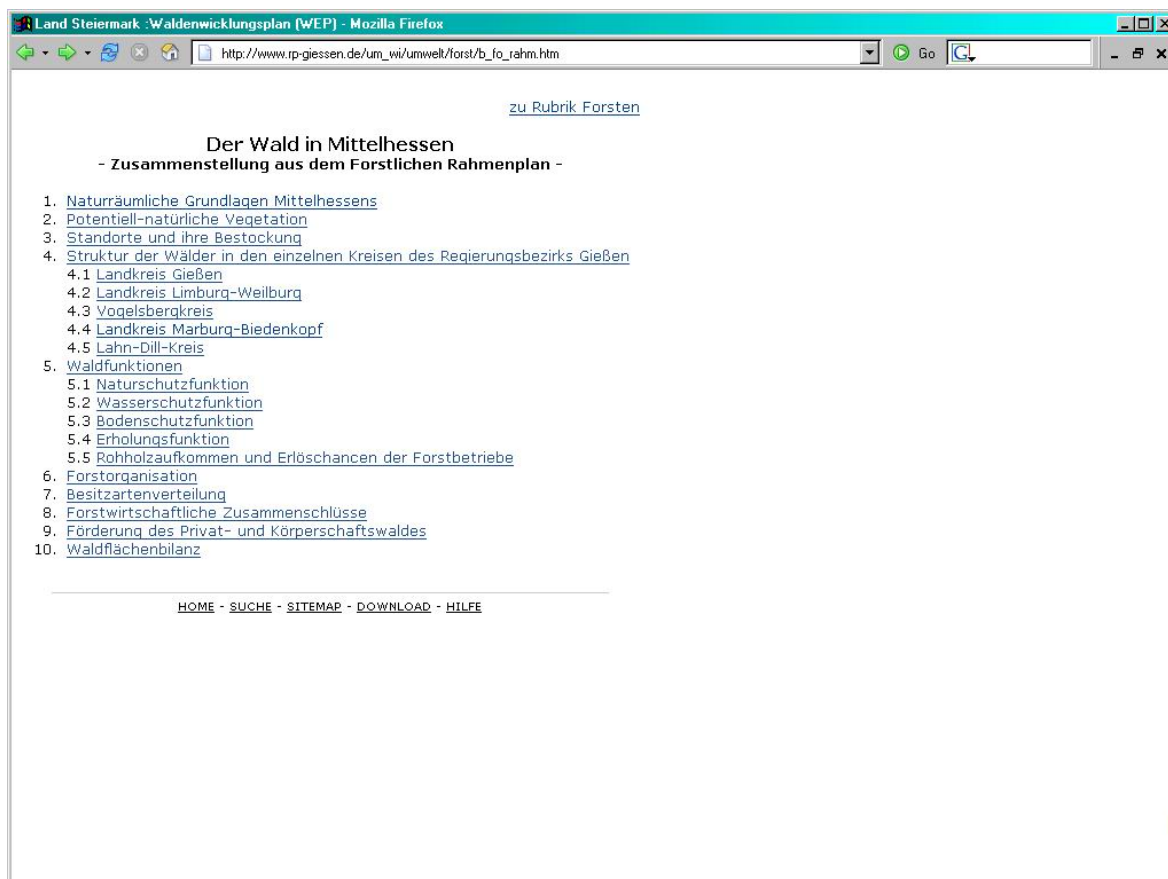
Slika 10: Spletna stran Bern Waldentwicklungsplan (http://www.be.ch/cgi-bin/frameset.exe?http://www.vol.be.ch/kawa/d/walderhaltung/waldplaene/Daten_RWP_genehmigt/RWP_63_Bipperamt/default.htm 12.12.2005)

7.2.3 Nemčija

7.2.3.1 Dežela Hessen

Načrt je objavljen kot povzetek (Slika 11) in je na spletni predstavitvi dežele Hessen v okviru Urada za gozdove in varstvo narave. Hiperpovezave nas iz podnaslovov postavijo v željeno vsebino. Načrt ni objavljen na posebni strani, namenjeni gozdnogospodarskemu načrtovanju, kjer je le-to bežno predstavljeno širši javnosti. Objavljeni so vsi naslovi in

kontaktne informacije gozdarjev po njihovih revirjih, dostopne so tudi njihove fotografije. V posameznih revirjih so ponekod objavljeni tudi fotografija in podatki o lastniku gozda. Načrt v celoti ni objavljen, komunikacija pa je omejena na e-pošto. Uporabe drugih medijev ni. Vsebine grafično niso prikazane, možnosti nalaganja besedila ni.

Slika 11: Spletna stran Mittelhessen Rahmenplan
(http://www.rp-giessen.de/um_wi/umwelt/forst/b_fo_rahm.htm 12.12.2005)

7.2.4 Avstrija

7.2.4.1 Steiermark

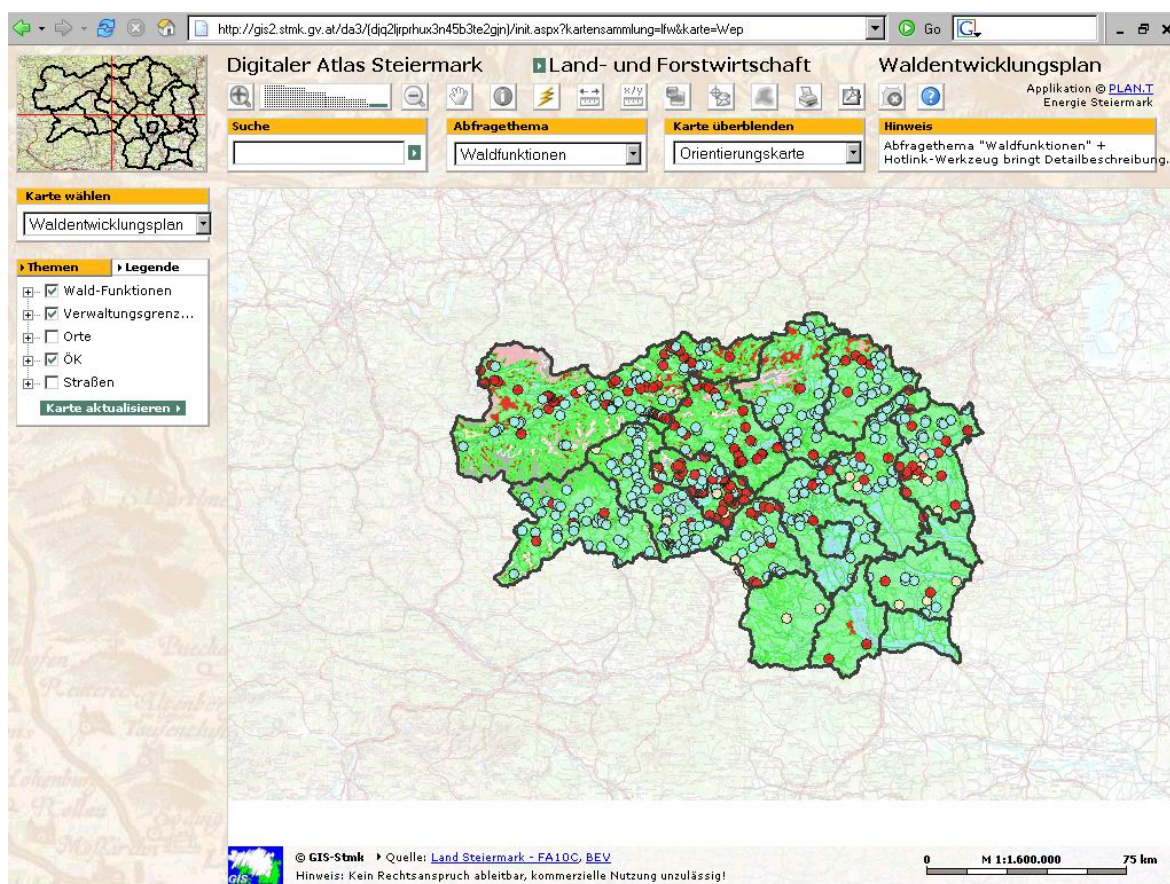
Načrti so predstavljeni na spletni predstavitvi dežele Štajerske in spadajo pod Oddelek za podeželje in gozd, znotraj tega pa pod gozdnogospodarsko načrtovanje. Na tej spletni strani (Slika 12) so na kratko predstavljeni načrti, njihova naloga in uporaba. Obstaja tudi

povezava do posebne strani, na kateri se nahaja možnost komentiranja. Povzetki načrtov so predstavljeni kot glasilo v PDF-formatu in kot drsne predstavitve v PPT-formatu.

Slika 12: Spletna stran za regionalni gozdni načrt Štajerske
(<http://www.verwaltung.steiermark.at/cms/ziel/109745/DE/> 12.12.2005)

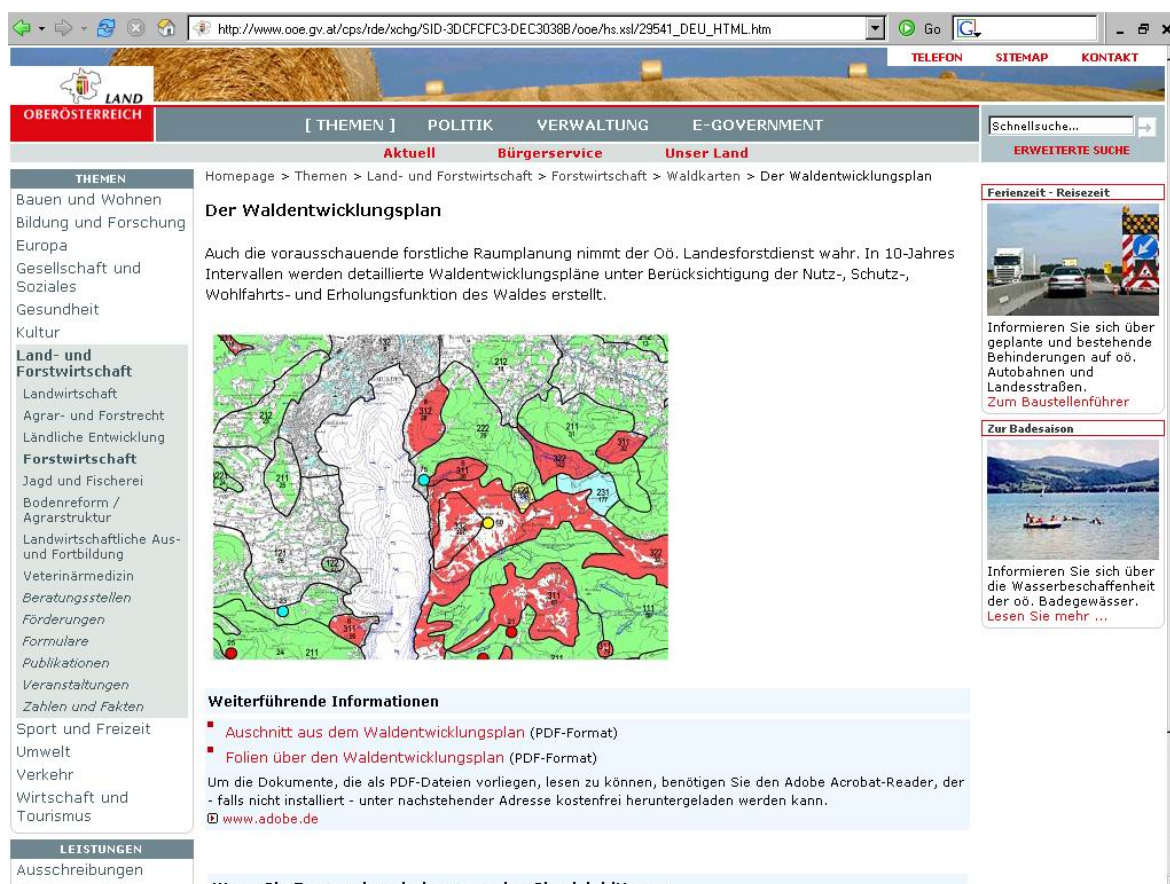
Spletna stran ponuja tudi povezave, in sicer s stranmi, ki so povezane z izdelavo in vsebino načrtov ter na kontaktne informacije odgovornih oseb. Najbolj izstopa povezava do strani Digitalnega atlasa Štajerske (Slika 13), to je GIS-aplikacije, dostopne preko spleta, kjer imamo na razpolago različne podatkovne baze v obliki interaktivnih kart. Te omogočajo različne prikaze po slojih, ki jih izberemo in iskanje različnih informacij v različnih merilih. Omogočeno je tudi tiskanje kart ali izvažanje kart v PDF-formatu. Objave celotnega načrta ni, tako da je omogočeno samo iskanje po grafičnem delu. Prav tako ni arhiva, komunikacija pa je možna le preko e-pošte. Uporabe drugih medijev ni.

Slika 13: Digitalni Atlas Štajerske - GIS spletna aplikacija
(<http://gis2.stmk.gv.at/da3/%28dj2lprhux3n45b3te2gjn%29/init.aspx?kartensammlung=lfw&karte=Wep>
12.12.2005)

7.2.4.2 Zgornja Avstrijska

Načrti so predstavljeni v sklopu spletne predstavitve dežele Zgornje Avstrijske pod temo Podeželje in gozdno gospodarstvo. Vzorčna karta, ki služi le kot zgled (Slika 14) in je dostopna v PDF-formatu, predstavlja del prostorskih vsebin načrta. Povzetki o načrtih so predstavljeni kot dia predstavitve, vendar ne predstavljajo specifične vsebine načrtov, temveč jih predstavijo le splošno. Obstaja tudi GIS-aplikacija preko spleta, vendar do nje ni direktne povezave s strani, kjer so predstavljeni načrti. Na njej lahko izvemo le o pristojnostih gozdarskega osebja po posameznih geografskih območjih. Tako se nam s postavitvijo na karto prikažejo kontaktne informacije odgovornega gozdarja. Načrt ni objavljen niti v besedilni niti v grafični obliki. Za predstavitev niso uporabili nobenih drugih medijev, tiskanje ni omogočeno. Komunikacija je omejena na e-pošto.

Slika 14: Spletna stran za regionalni gozdni načrt Zgornje Avstrije
(http://www.ooe.gv.at/cps/rde/xchg/SID-3DCFCFC3-DEC3038B/ooe/hs.xsl/29541_DEU_HTML.htm
12.12.2005)

7.3 SMERNICE ZA PREDSTAVITVE GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV NA SPLETU

Možnosti za predstavitev načrtov na spletu je mnogo. Oblikovati jih moramo tako, da bomo čim bolj racionalno dosegli naš komunikacijski cilj in izkoristili vse potenciale, ki jih za to imamo. Pri tem moramo upoštevati tudi omejitve, kot so finančne, kadrovske in druge. Ker je uspeh predstavitev odvisen predvsem od zadovoljstva uporabnikov, moramo predstavitve prilagoditi posameznim posebnostim lokalnega okolja, katerim so namenjene, ter jih s pomočjo uporabnikov tudi evaluirati. Najboljše rezultate lahko dosežemo prav s sodelovanjem strokovnjakov, ki poznajo posebnosti določenega območja in so v vsakodnevnem stiku s prebivalci tega območja ter uporabniki načrtov. Tako so uporabniki seznanjeni z možnostmi, ki jih nudijo novi načini predstavitev in lahko aktivno sodelujejo

tudi pri predlogih za njihovo izboljšanje ali pa opozarjajo na pomanjkljivosti predstavitev. S tem stremimo k vzajemnemu sodelovanju in dialogu med stroko in javnostmi.

Glede na opravljen pregled literature in analize primerov izpostavljam naslednje smernice za predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletu:

1. Diferenciran pristop

K načrtom moramo v okviru širše javnosti pritegniti predvsem lokalno, ki jo načrti neposredno zadevajo. Vsebinsko enotno predstavljanje načrtov za celo Slovenijo zato ni najbolj primerno. Ob razpoznavni identiteti nosilca načrtovanja in skupnih osnovah, oblikovanih za vse predstavitve, naj se zato pri izdelavi predstavitev upoštevajo hkrati tudi lokalne razmere, potrebe in želje.

2. Postopnost uvajanja spletne participacije

Tuje izkušnje kažejo, da je ljudi potrebno na uporabo spleta privaditi postopno, v začetku predvsem z informiranjem preko spletnih strani (Mustajoki in sod., 2005). Hkrati moramo omogočiti tudi možnosti za nadaljnje uvajanje zahtevnejših konceptov spletne participacije.

3. Dostop do vsebin

Vsem ljudem naj bo v okviru obstoječih tehnoloških možnosti omogočen enakovreden dostop do vsebin načrtov. Ta naj bo hiter, odprt in kjer to določa zakon, tudi brezplačen. Za lažji dostop so lahko večje datoteke, denimo različni dokumenti in načrt, razdeljene po poglavjih na več manjših datotek, ki so bolj primerne za nalaganje na osebni računalnik, vendar pa moramo omogočiti kopiranje in tiskanje celotnega načrta in ostalih dokumentov. Ker se nekatere vsebine različnih resorjev delno prekrivajo, bi lahko določene podatke tudi zaradi racionalnosti nalagali kar iz obstoječih baz podatkov preko FTP ("File Transfer Protocol").

4. Oblika predstavitve

Predstavitev naj bo glavnim interesnim skupinam čim bolj uporabniško prijazna, enostavna in atraktivna, tako da bo uporabnike postopoma privajala na računalniško posredovano komunikacijo. Temu morajo ustrezati tudi različne uporabniške aplikacije, ki jih vključimo v predstavitev. Te naj prav tako izpolnjujejo pravila oziroma standarde za enostavno uporabo in delo z njimi.

5. Izbor posamezne oblike predstavitve

Pri izboru moramo upoštevati koristi posameznih oblik predstavitve, ki morajo biti večje od stroškov zanjo. Učinkovitost, racionalnost ter ustrežanje zakonskim predpisom določajo osnovne pogoje za izbor posamezne oblike predstavitve, ostali pogoji pa so odvisni tudi od gozdarske politike in potreb družbe v nekem okolju. Izmed ustreznih predlaganih oblik zato izberimo tisto, ki zagotavlja največjo učinkovitost ob najmanjših stroških, pri čemer upoštevamo daljše časovno obdobje.

6. Vsebina predstavitve

Vsebina je v načrtih predstavljena v splošnem in prostorskem delu (zakon o gozdovih, 1993). Za predstavitev vsebin na spletu bi glede na tuje izkušnje poudarek moral biti predvsem na grafičnem prikazu. Branje strokovnih vsebin v izvorni obliki, ki so lahko tudi dokaj obsežne, za laične javnosti ni najbolj primerno. Mnogo lažje javnostim vsebine predstavimo preko vizualne predstavitve (Veverka, 2005). Za to lahko uporabimo različne uporabniške aplikacije. Ker je danes mnogo podatkov že shranjenih v digitalni obliki, je njihova uporaba smotrna v toliko, v kolikor koristi presegajo stroške takšne rabe podatkov. Tako imamo za geografske baze podatkov spletne aplikacije, ki uporabnikom omogočajo poljubno izbiro zelenih atributov in njihovo kombiniranje ter grafični prikaz.

7. Aktualnost

Sistem naj bo zasnovan tako, da bo omogočal sprotno aktualiziranje podatkov in s tem omogočal aktualne prikaze. Spremembe naj bodo posebej označene in časovno opredeljene.

8. Preglednost

Vsebina mora biti v izvirnem dokumentu predstavljena pregledno. Preglednost lahko dosežemo s prostorsko natančnim prikazom nekaterih vsebin. Te so denimo zapisane usmeritve v načrtu. (Možno bi jih bilo prostorsko natančno prikazati kot načrtovane in izvedene ukrepe hkrati s kontaktnimi informacijami odgovornih oseb). To je pomembno predvsem na lokalni ravni, saj lahko pripomore k večji transparentnosti delovanja organizacije, kot tudi k aktivnejšem sodelovanju državljanov in s tem večji izvedljivosti načrtov. Za majhne lastnike, ki z gozdom ne gospodarijo ali z njim nimajo stika, je lahko zanimiv tudi prikaz po parcelah. Tako jim omogočimo, da sami poiščejo svoje parcele in že s tem postanejo bolj aktivni in zainteresirani za svojo lastnino. Pri tem je skladno z zakonodajo potrebno upoštevati varovanje osebnih podatkov.

9. Razumevanje vsebin

Načrt laičnim javnostim lažje predstavimo tudi s kratkim povzetkom načrta. V njem izpostavimo in razložimo poglobitnejše vsebinske tematike ter omogočimo povezave do teh vsebin v izvirnem načrtu. Zanimivo uvodno predstavitev lahko pripravimo tudi z objavljeno drsno predstavitevijo.

Za lažje razumevanje vsebine moramo omogočiti tudi razlago strokovnih terminov. Za to lahko imamo posebej objavljen terminološki slovar ali pa uporabimo opisna okenca, ki se prikažejo s postavitvijo na izbrano besedo v besedilu.

Načrt lahko predstavimo tudi z drugimi mediji. Tako je želena osebna uvodna video predstavitev s strani odgovorne osebe, kratki dokumentarni filmi na določeno temo, objavljena glasila, fotografije in podobno.

Za lažje razumevanje je pomembna tudi možnost tiskanja in shranjevanja celega načrta v obliki, primerni za uporabnika.

Pomembna je prirejena razlaga ali program za otroke, saj tako njih in starše navajamo na uporabo spleta v namene sodelovanja pri odločanju o gospodarjenju z gozdovi in s tem posredno na odgovornost za sprejete odločitve. Ker se otroci danes mnogo hitreje seznani z računalniki in spletom, naj bo predstavitev zanje v obliki poučne in hkrati zanimive igre.

10. E-participacija

Da so uporabniki oziroma deležniki informirani o veljavnosti načrtov, moramo omogočiti pregled nad stanjem vseh načrtov v enoti, območju ali širše. Pomembno je tudi iskanje po vsebini dokumenta z iskalniki in pa možna povezanost grafičnega (prostorskega) in besedilnega (splošnega) dela dokumenta. To so t.i. integrirani dokumenti, kjer je besedilo povezano z inteligentnimi in interaktivnimi kartami in sloji. Ti ob obnovah načrtov lahko omogočajo tudi e-participacijo z direktnim vpisovanjem komentarjev v osnutke načrtov in drugo gradivo.

11. Arhiv

Za sodelovanje je pomemben tudi arhiv vseh starih načrtov ter dokumentov, uporabljenih pri izdelavi ali obnovi načrta.

12. Komuniciranje

Da izrabimo možnosti dvosmerne komunikacije, ki jo ponuja svetovni splet, lahko objavimo e-naslove revirnih gozdarjev in gozdarskih specialistov.

Za sinhrono komunikacijo lahko uvedemo spletni forum (kot so to storili na spletni strani ministrstva za kmetijstvo) oziroma klepetalnico ter določimo termine, v katerih specialisti za določeno področje v živo (avdio, video možnosti) odgovarjajo na vprašanja v zvezi z načrtom in gospodarjenjem z gozdovi v določenem območju ali enoti. Da uporabniki lahko uporabljajo te storitve, moramo zanje omogočiti brezplačno programje ali pa povezave do njega.

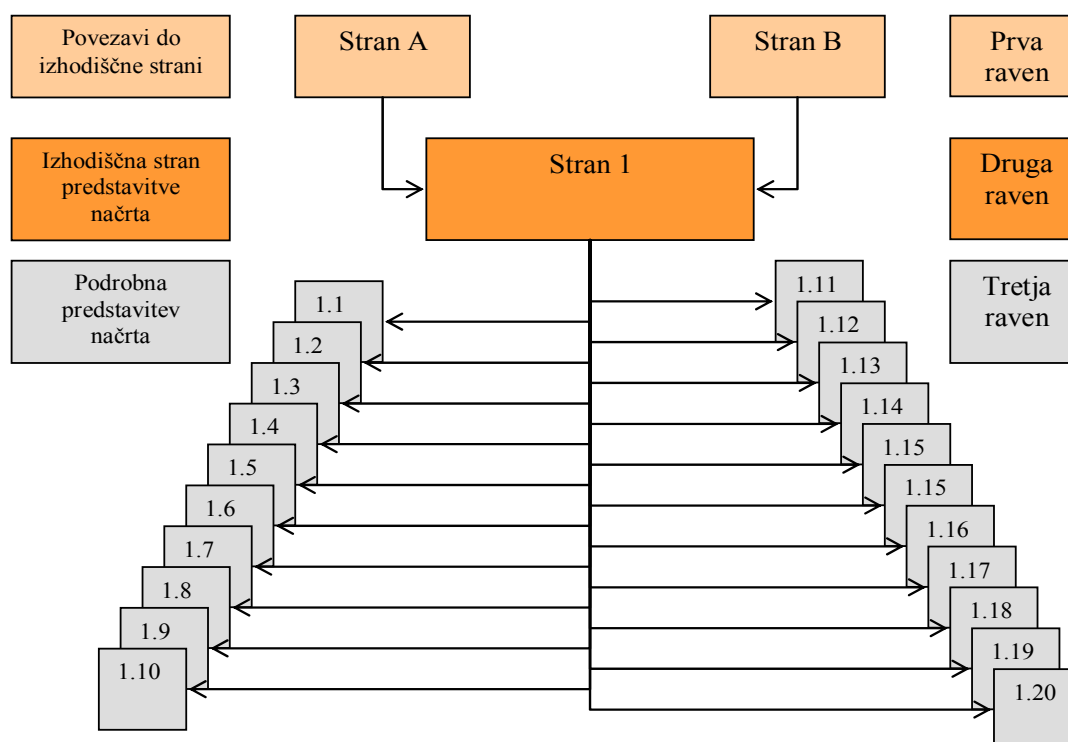
Komentiranje je lahko omogočeno tudi na posebni spletni strani, kjer uporabnik vpiše svoje osebne podatke in komentar v zvezi z načrtom.

8 PREDLOG ZA PREDSTAVITEV GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTA ENOTE NA SPLETU

Predlog smo oblikovali kot shematski prikaz vsebin spletnih strani, ki so vključene v predstavitev gozdnogospodarskega načrta enote na spletu. Predpostavljali smo, da je spletna predstavitev načrtov del spletne predstavitve celotne organizacije, ki je nosilec načrtovanja. V Sloveniji je to Zavod za gozdove Slovenije.

V prikazu smo se zato omejili na tri glavne ravni, na katerih se spletne strani glede na arhitekturo oziroma organiziranost vsebin nahajajo. Na prvi smo pokazali možnosti za izbiro določenega gozdnogospodarskega načrta enote. Na drugi ravni se nahaja izhodiščna spletna stran izbranega gozdnogospodarskega načrta enote. Na njej so glavne povezave do vsebin, povezanih z gozdnogospodarskim načrtom izbrane enote. Na tretji ravni smo vsebine podrobneje predstavili po posameznih spletnih straneh. Tako smo predvideli, da spletna predstavitev načrta enote zajema triindvajset posameznih spletnih strani.

Spletne strani si sledijo od prve do tretje ravni:

Slika 15: Prikaz organiziranosti spletne predstavitve po ravneh

Prva raven:

Spletna stran A	
ZGS-Povezava na glavno stran.	
Pregledna karta Slovenije, razdeljena po gozdnogospodarskih območjih (GGO). S postavitvijo in klikom na posamezno območje nas povezava postavi na novo stran, ki vsebuje karto izbranega območja s podanimi gozdnogospodarskimi enotami (GGE).	
Izberi enoto.	Iskanje po imenu enote.
Povezava na stran, kjer je prikazana veljavnost načrtov enot.	Iskanje po območju.
	Ime območja. Ime pripadajoče GGE.

Spletna stran B	
ZGS	
Položaj GGE znotraj Slovenije. Pregledna karta gozdnogospodarskega območja (GGO), razdeljena na oštevilčene gozdnogospodarske enote. S postavitvijo in klikom na zeleno enoto nas povezava postavi na predstavitevno stran načrta posamezne enote.	
Možnost izbire enote brez grafične podlage.	Imena enot. Z izbiro imena nas povezava postavi na predstavitevno stran načrta izbrane enote.

Druga raven:

Spletna stran 1			
ZGS			
→ → → načrt GGE Natisni Samo besedilo A/a Išči po ZGS			
Ime enote in veljavnost načrta			Nazaj na izbor enote.
Možnost prikaza enote znotraj GGO.	Pregledna karta izbrane gozdnogospodarske enote (GGE), ki jo lahko zamenjamo z izbrano karto na levi strani.	Povezave na: GIS-aplikacije. Nalaganje kart v PDF-formatu. Nalaganje podatkovnih baz.	Obvestila
Izbor karte: Ime karte			Sprememba načrta. Trenutno izvajanje del. Vaš gozdar. Dokumenti,povezani z načrtom. Drugi projekti.
Teme: • Vsebina načrta. • Stanje. • Razvojne spremembe. • Problemi. • Usmeritve. • Kontrola.		Slika vodje KE in kratek nagovor. Kratka predstavitev GGN Kontaktne osebe. Pogosta vprašanja Za lastnike gozdov.	
Arhiv Slovar Povezave Programi Naloži načrt Naroči CD Vpis za obveščanje Komentar Arhitektura strani			
Datum zadnje posodobitve strani ter spletni naslov vzdrževalca spletne predstavitve.			

Tretja raven:

Spletna stran 1.1
ZGS Sprememba načrta Trenutno ni sprememb.

Spletna stran 1.2
ZGS Trenutno izvajanje Karta gozdnogospodarske enote z označenimi območji izvajanja ukrepov ZGS. Koledar aktivnosti. Opozorilo. Nasveti. Veljavnost karte od - do

Spletna stran 1.3

ZGS

Vaš gozdar

Predstavitev namena te strani.

Specialisti odgovarjajo na vaša vprašanja v zvezo z načrtom v živo preko spleta.

Spored.

Posnetki in zapiski prejšnjih tematskih pogovorov oziroma konferenc.

Zahtevana programska oprema za sodelovanje.

Forum.

Spletna stran 1.4

ZGS

Drugi projekti povezani z načrtom

- Presoje vplivov na okolje.
- Natura 2000.
- Life projekti.
- Raziskovalni projekti.

Spletna stran 1.5		
ZGS		
Kratka predstavitev načrta		
Predstavitve v PPT-formatu.	Video oziroma dokumentarni kratki filmi.	Fotografije, povezane z vsebino načrtov.
Možnost pošiljanja fotografij uporabnikov, če menijo, da bodo uporabne pri obnovi načrta. Objavljen naslov, kam naj fotografije pošljejo. Zahtevani standardi za poslano fotografijo.		

Spletna stran 1.6
ZGS
Kontaktne osebe
Karta krajevne enote, razdeljena po revirjih. S klikom na izbran revir nas povezuje na kontaktne informacije gozdarja, odgovornega za ta revir.
Seznam revirnih gozdarjev s kontaktnimi informacijami in njihovo sliko.
Seznam specialistov, njihovo področje ter kontaktne informacije z njihovo fotografijo.
Seznam odgovornih za izdelavo načrta in kontaktne informacije.
Informacije o dostopnosti načrtov v tiskani verziji.

Spletna stran 1.7
ZGS Pogosto postavljena vprašanja z odgovori Urejena in pregledno postavljena pogosto postavljena vprašanja in odgovori.

Spletna stran 1.8
ZGS Za lastnike gozdov Povezave na strani z različno tematiko, pomembno za lastnike gozdov, na primer: • Načrt za posest. • GERK. • Sofinanciranja in subvencije. • Projekti.

Spletna stran 1.9				
ZGS				
Arhiv				
Išči po:	vsebovani besedi v dokumentu	in/ali	letu objave dokumenta	
	vpiši besedo		vpiši leto	najdi
Leto 2006	Dokumenti pripadajočega leta.			
Leto 2005	Dokumenti pripadajočega leta.			

Spletna stran 1.10
ZGS
Slovar
Izbrana začetnica nas postavi na seznam vseh pojmov, ki se začenjajo s to črko: A B C D E F G H I J K L M N O P R S Š T U V Z Ž Y Q X
A
Vsi pomembnejši pojmi z začetnico A. Klik na njih nas poveže do vsebin, kjer so pomensko razloženi.
B

Spletna stran 1.11

ZGS

Povezave

- Pravne podlage in dokumenti.
- Institucije, povezane z načrtom (ZVN ...).
- Občine.
- Dostop do informacij javnega značaja.
- Mednarodne povezave.
- Drugo.

Spletna stran 1.12

ZGS

Programi za uporabnike

Povezave do programov, ki jih uporabniki potrebujejo za uporabo.

Na primer:

- PDF viewer.
- PPT viewer.
- PDF konverter v html in doc format.
- Real player.
- ACDSee viewer.
- WinRAR.
- Drugo.

Spletna stran 1.13

ZGS

Naroči CD z načrtom

V elektronskem vpisnem obrazcu uporabniki lahko naročijo CD ali DVD z načrtom in podatki ter ga prejmejo po pošti.

Vpisni obrazec.

Cena storitve in pogoji plačil.

Spletna stran 1.14

ZGS

Vpis za obveščanje

Obrazec za vpis podatkov, potrebnih za obveščanje uporabnika o dopolnitvah in spremembah načrta, ter njegovo strinjanje s pogoji in možnostmi obveščanja.

Spletna stran 1.15		
ZGS		
Naloži načrt		
Celoten načrt:	Po poglavjih	Format, velikost:
Različni formati: • PDF format. • RTF format. • Itd.	0 Uvod. 1 Splošni opis gozdnogospodarske enote. 2 Prikaz funkcij. 3 Opis stanja gozdov. 4 Analiza preteklega gospodarjenja z gozdovi. 5 Oris zakonitosti razvoja gozdov. 6 Cilji, usmeritve in ukrepi. 7 Usmeritve za gospodarjenje s posameznim gozdnim drevjem in ... 8 Ekonomska presoja gospodarjenja z gozdovi gozdnogospodarske enote. 9 Gospodarski razredi. 10 Literatura. 11 Načrt so izdelali. 12 Priloge.	

Spletna stran 1.16
ZGS
Dokumenti, povezani z načrtom
• Drugi sektorski načrti. • Poročila. • Drugi dokumenti.

Spletna stran 1.17

ZGS

Arhitektura spletne predstavitve načrta gozdnogospodarske enote

Arhitektura spletne predstavitve načrta ali celotne spletne predstavitve nosilca načrtovanja, iz katere je razviden položaj izbrane spletne strani druge ravni.

Spletna stran 1.18

ZGS

Komentar

Omogočimo komentiranje po pošti in preko spletne strani.
Za komentiranje po pošti objavimo naslovnika (ZGS) ter zahtevan pripis ali druge zahteve, ki so potrebne, da bo pismo odgovorjeno.

Spletno komentiranje naj omogoča posebej komentiranje vsebin povezanih z načrtom ali komentiranje same spletne predstavitve.

Komentirajte:

- vsebino načrta.

- spletno predstavitev.

Povezava na stran ZGS, namenjena komentarjem, ki se nanašajo na delo te organizacije.

Spletna stran 1.19

ZGS

Tema:

Vsebina načrta

Teme naj postavijo strokovnjaki, ki so sodelovali pri izdelavi načrtov oziroma zelo dobro poznajo posebnosti in vsebinske poudarke posamezne enote.

Pod vsako temo naj bodo podane le najbolj bistvene informacije.

Za vsako temo naj bodo navedena tudi poglavja načrta, na katera se tema nanaša.

Za bolj podrobne informacije o vsebini načrta naj obstaja povezava do strani, kjer lahko uporabniki celoten načrt naložijo na svoj računalnik.

Spletna stran 1.20

ZGS

Tema:

Kontrola

Leto	Načrtovani ukrepi	Izvedba	Uresničeno
2006			
2007			
2008			
Itd.			

Prikazana preglednica omogoča vpogled v uresničevanje načrtov.

Kratko strokovno pojasnilo o uresničevanju načrtov v tekočem letu.

9 RAZPRAVA IN SKLEPI

Gozdnogospodarsko načrtovanje v Sloveniji se mora spreminjati in odzivati na procese v družbi. Ti so povezani s kompleksnimi problemi, ki jih ni več mogoče reševati le z ustaljenimi načini preko institucij in klasičnega načina odločanja. Proces odločanja se zato odpirajo. Državljanom bo potrebno omogočiti večje možnosti vplivanja pri sprejemanju odločitev. To pomeni tudi večjo odgovornost posameznikov za njihove sprejete odločitve (Lukšič, 2001). S tem se povečuje potreba po informiranosti javnosti ter komunikaciji med udeleženci v procesih sprejemanja odločitev. Proces v družbi postajajo vse bolj povezani z informacijami. Za ustrezno informiranje sta vse bolj pomembna dostop do informacij in možnosti njihove uporabe.

V informacijski družbi prihaja v ospredje uporaba interneta in ožje spleta, ki je za informiranje primerno in učinkovito sredstvo (Hislop in sod., 2004; Pogačnik, 2000). Omogoča računalniško posredovano komunikacijo in hkrati odpira možnosti, da ljudje neposredno vplivajo na odločitve (Kranjc, 2003). Zato je internet uporabno orodje za participacijo deležnikov v procesu gozdnogospodarskega načrtovanja.

Analiza spletnih predstavitev gozdnogospodarskih načrtov je pokazala, da je le v redkih primerih omogočeno neposredno vplivanje na odločitve. V večini primerov je uporaba spleta omejena le na informiranje in dvosmerno komunikacijo preko spletne pošte; v ospredju je torej spletna predstavitev. Možnosti glede uporabe interneta ali ožje spleta za neposredno vplivanje na odločitve so zaenkrat še nezadostno izrabljene. Tehnologije v tem primeru služijo predvsem kot orodje za dostop do virov informacij. To ugotavlja tudi Oblakova (2003: 117,123), ki internetu pripisuje značaj množičnega medija, saj je informiranje postalo njegova osnovna funkcija.

Informiranje predstavlja osnovo za vse višje stopnje participacije, torej tudi za bolj aktivne oblike participacije (Hislop in sod., 2004). Predlog predstavitve gozdnogospodarskih načrtov za Slovenijo je zato oblikovan tako, da omogoča ustrezno informiranje uporabnikov o gozdnogospodarskih načrtih. Predlog upošteva nekatere tuje izkušnje na tem področju, ki nakazujejo, da je potrebno uporabnike postopno privajati na nove oblike

komunikacije (Mustajoki in sod., 2005a). Zato smo se na začetni stopnji omejili na utečene načine komuniciranja ter dodali nekatere nove. K slednjim štejemo klepetalnice, forume, video in avdio predstavitve in ostale, ki lahko uporabnike spodbudijo k aktivnejšim oblikam participacije. Te je potrebno uvajati postopno ter z njimi dopolnjevati obstoječe oblike.

Za postopno privajanje uporabnikov na uporabo spletnih aplikacij smo med drugim predvideli povezave do aplikacij za uporabo prostorskih podatkov ter uporabo geo-knjige ("Geobook"). Ta aplikacija, ki jo je razvila U.S. EPA ("United States Environmental Protection Agency"), predstavlja zanimivo rešitev za predstavljanje gozdnogospodarskih načrtov. Uporabnik prenese aplikacijo skupaj z načrtom na svoj računalnik, uporaba je enostavna ter ustreza zahtevam za učinkovito informiranje uporabnikov načrtov (Science inventory..., 2006; Geobook..., 2006; White mountain..., 2006). Če bi želeli uporabiti takšen pristop tudi v Sloveniji, bi morali prilagoditi sedanjo zasnovo dokumentov oziroma načrtov. S takšnimi aplikacijami bi uporabnike pripravljali tudi na uvedbo zahtevnejših oblik participacije, povezanih z uporabo spleta.

V po-industrijskih državah, in torej tudi Sloveniji, lahko zaznamo trend k e-demokraciji, ki povečuje pomen novih tehnologij in s tem tudi interneta za demokratično odločanje (Delakorda, 2003). V prihodnosti lahko pričakujemo povečan vpliv e-demokracije na področju upravljanja z naravnimi viri (Kangas, 2003). Zato bi bilo smiselno predvideti postopno nadgrajevanje spletnih predstavitev načrtov z aplikacijami za e-načrtovanje, ki vključujejo različne oblike sodelovanja deležnikov.

Nadgrajevanje spletne predstavitve in spreminjanje njene vloge bi moralo potekati načrtno. Za učinkovito doseganje zastavljenih komunikacijskih ciljev bi morali upoštevati smernice posebne komunikacijske strategije za splet (Forestry Commision..., 2005). Ta bi morala biti del splošne komunikacijske strategije organizacije, ki je nosilec gozdarskega načrtovanja. S pripravljeno strategijo, ki bi temeljila na analizah ciljnih interesnih skupin, bi lažje predvideli njihove zahteve. Na takšni podlagi bi določili različne ukrepe za doseg opredeljenih komunikacijskih ciljev.

Komunikacijska strategija, in s tem tudi spletna komunikacijska strategija, za nosilca načrtovanja še ni razvita, zato je v posredovanem predlogu predstavitev gozdnogospodarskih načrtov na spletu nismo mogli upoštevati. Izhajali smo predvsem iz nekaterih tujih izkušenj ter osnovnega cilja po bolj učinkovitem komuniciranju z javnostmi. Poskušali smo izkoristiti nekatere prednosti spleta, kot denimo omogočanje dvosmerne, sinhrono in asinhrono komunikacije (Kragelj, 2003; Kranjc 2003). Ker pa analiza ciljnih javnosti še ni bila izdelana, smo v predlogu posebej upoštevali le nekatere skupine, kot denimo lastnike gozdov. Zato menimo, da bi morali predlog predstavitev gozdnogospodarskih načrtov dopolniti glede na rezultate analiz in glede na smernice spletne komunikacijske strategije.

Na uspešnost in učinkovitost spletnih predstavitev vplivajo različni dejavniki. Med njimi tudi geografske omejitve (Hassan, 2001). Ker gozdnogospodarski načrti enot pokrivajo manjša geografska območja, menimo da bodo spletne predstavitve posameznega gozdnogospodarskega načrta imele bolj lokalni značaj uporabe. Za učinkovitost predstavitev bo zato pomembno prepoznati posebne zahteve in potrebe, povezane s posameznim območjem oziroma ožje gozdnogospodarsko enoto (Thompson, 2005). Zato pri uvajanju in postavitvi tehnoloških novosti, povezanih z načrti, predlagamo intenziviranje sodelovanja z lokalnimi uporabniki le-teh. To lahko storimo na različne načine. Eden boljših je gotovo osebni kontakt z gozdarjem (Ogris, 2002).

Z vzpostavitvijo zaupanja med uporabniki načrtov in gozdarskimi strokovnjaki se bo povečalo tudi zaupanje v ostale oblike komuniciranja. S povečano uporabo spletne komunikacije in s tem boljše informiranimi uporabniki pa se lahko poveča zanimanje za aktivno participacijo.

Internet in ožje splet imata torej v participativnem gozdnogospodarskem načrtovanju različne možnosti uporabe. Predstavitev načrtov na spletu predstavlja le osnovo za nadaljnji razvoj participacije, povezane z uporabo interneta. Ta bo med drugim odvisen tudi od hitrosti tehnološkega in družbenega razvoja, dojemljivosti ljudi in potreb po takšnih oblikah participacije. Za gozdarske načrtovalce predstavlja to zanimiv izziv. Upamo, da

bomo z diplomskim delom prispevali k posodabljanju gozdnogospodarskega načrtovanja in uveljavljanju participativnih postopkov.

10 POVZETEK

Okvirni pogoji gozdnogospodarskega načrtovanja se spreminjajo. V postmoderni družbi, kjer so potrebe in zahteve do gozdov raznolike, načrtovanje rabe naravnih virov postaja vse bolj kompleksna naloga. Z večjo udeležbo javnosti v procesih odločanja postaja gozdnogospodarsko načrtovanje eno izmed orodij za reševanje konfliktov. Rešitve, ki so rezultat načrtovalnega procesa, so zapisane v sprejetih gozdnogospodarskih načrtih, katerih značaj je javen.

Z zasnovo in uvajanjem participativnega gozdnogospodarskega načrtovanja se pomen načrtov povečuje. Slednji so za zagotavljanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi odločilnega pomena. Pomembni sta uporabnost in izvedljivost načrtov, ki ju lahko povečujemo z intenziviranjem pasivnih oblik participacije, se pravi z informiranjem in seznanjanjem javnosti o vsebini načrtov.

S tem se gozdarstvu kot stroki ponuja priložnost za izboljšanje komunikacije z uporabniki načrtov. Takšna komunikacija temelji na dialogu in drugih oblikah dvosmerne komunikacije, ki jih omogoča internet oziroma z njim povezane nove informacijsko-komunikacijske tehnologije, med katerimi najprimernejši je svetovni splet.

Na njem so med drugim na različne načine predstavljene vsebine gozdnogospodarskih načrtov nekaterih držav. Ker je uporaba spleta za namene gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji še neizkoriščena, nas je zanimalo, kako bi ob upoštevanju specifičnih razmer, značilnih za Slovenijo, predstavili vsebine gozdnogospodarskih načrtov na spletu na najbolj primeren način. Zato smo predstavili in ovrednotili tuje predstavitve načrtov na spletu in na tej podlagi pripravili predlog za slovenski prostor.

Opravili smo analizo devetih tujih spletnih predstavitev. Predstavitve smo izbrali po kriterijih, ki smo jih oblikovali tako, da smo lahko izsledke analize uporabili za

oblikovanje predloga. Najvišjo oceno sta prejeli predstavitvi načrtov iz Združenih držav Amerike, Chugach National Forest Plan in Grand Mesa, Uncompahgre and Gunnison National Forest Plan. Analiza je pokazala, da v večini primerov splet služi le za informiranje javnosti. Možnosti, ki jih nudi splet za dvosmerno računalniško posredovano komunikacijo, niso izkoriščene. Vendar pa se prav na primeru Združenih držav Amerike kaže trend k participativnemu gozdnogospodarskemu načrtovanju s pomočjo uporabe svetovnega spleta in izrabe možnosti za dvosmerno komunikacijo ter direktnega vplivanja na odločitve.

Na podlagi opravljene analize in opisa značilnosti izbranih primerov po državah smo izoblikovali smernice za predstavitve gozdnogospodarskih načrtov na spletu. Izpostavili smo diferenciran pristop, postopnost uvajanja spletne participacije, dostop do vsebin, obliko predstavitve, izbor posamezne oblike predstavitve, vsebino predstavitve, aktualnost, preglednost, razumevanje vsebin, e-participacijo, arhiv in komuniciranje. Smernice smo upoštevali pri pripravi predloga za Slovenijo.

Predlog, ki smo ga oblikovali za načrte gozdnogospodarskih enot, smo zasnovali shematsko. Njegov vsebinski poudarek je na informiranju javnosti o vsebinah načrta, predvideli pa smo tudi uporabo spletnih aplikacij za dvosmerno in asinhrono komunikacijo. Predstavitev smo zasnovali na način, da bo mogoč prehod na višje stopnje participacije oziroma e-načrtovanje ter da bo uporabnike hkrati privajal na računalniško posredovano komunikacijo. Ta postaja danes nuja tudi v gozdnogospodarskem načrtovanju in gozdarstvu nasploh, saj se uporabniki načrtov in njihova pričakovanja razlikujejo glede na interese, ki jih imajo do gozda. Slednji postajajo vse bolj raznoliki, saj niso več povezani zgolj z lesnoproizvodno vlogo gozdov. Z upadom gospodarske vloge gozdarstva in večjim pomenom socialnih in okoljskih vlog gozdov se gozdarstvo postavlja tudi v vlogo zagovornika javnega interesa nad gozdovi. Komuniciranje in sodelovanje z javnostmi postaja strateškega pomena, saj osnovo pri vzpostavljanju zaupanja med stroko in javnostmi predstavlja ravno informiranje. S primerno predstavitvijo gozdnogospodarskih načrtov na spletu lahko javnost seznanjamo in informiramo o načrtovanju, hkrati pa jo spodbudimo k bolj aktivnemu sodelovanju pri procesu gozdnogospodarskega načrtovanja.

11 VIRI

Abreu P.F. 2002. New information technologies in public participation: a challenge to old decision-making institutional frameworks: Doktorsko delo. Massachusetts Institute of Technology.
<http://www.citidep.pt/act/teseabstr.html> (26.12.2005)

Acman T. 2004. Sodelovanje javnosti na področju ohranjanja narave - stanje in perspektive. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 39-48

Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije: nalitično poročilo. 2002a. Ljubljana, Urad vlade za informiranje RS, Ministrstvo za informacijsko družbo: 171 str.
[http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KA521547066FD9FEC1256C8D00389027/\\$file/Analitico_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KA521547066FD9FEC1256C8D00389027/$file/Analitico_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf) (16.12.05)

Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije: poročilo. 2002b. Ljubljana, Urad vlade za informiranje RS, Ministrstvo za informacijsko družbo.
[http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/\\$file/Koncno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/$file/Koncno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf) (16.12.2005)

Anderlič N. 2001. V: Posvet. Z Aarhuško konvencijo do lažje in dostopnosti in učinkovitejšega sodelovanja javnosti. Poročevalec DZ, št.6, 14.9.2001., št. 73/2001.
http://www.ds-rs.si/2MO/dejavnost/posveti/besedila_pos/aarhuska_konvencija.htm (16.12.2005)

Anko B. 2003. Interes javnosti v razvojnih perspektivah slovenskega gozdarstva. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva. Bončina A. (ur.). Zbornik referatov, XXI gozdarski študijski dnevi, 27-28 marec 2003. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 187-198

Beguš J. 2005. Uvajanje participacijskih pristopov pri delu Zavoda za gozdove Slovenije z zasebnimi lastniki gozdov. V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. 2005. Winkler I. (ur.). (Strokovna in znanstvena dela št. 123). Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 269-284

Bills D. 2002. Delivering public benefits: multifunctional forestry in the United Kingdom. V: Partnership in Forestry, Seminar proceedings. Brussels, 2-6 June 2002. Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training: 83-89

Bončina A. 2003. Nekatere aktualne naloge v razvoju urejanja gozdov v Sloveniji. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva. Bončina A. (ur.). Zbornik referatov, XXI gozdarski študijski dnevi, 27-28 marec 2003. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 257-270

Bončina A. 2004. Urejanje gozdov in izvajanje načrtovanih del. Gozdarski vestnik, 62, 2: 67-75

Bončina A. 2004a. Participacija v gozdarskem načrtovanju. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 7-18

Bončina A. 2005. Nekateri vidiki načrtovanja mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 299-312

Bončina A., Ficko A., Kotnik T. 2004. Zasnova participativnega načrtovanja. Gozdarski Vestnik, 62, 2: 85-95

Buchy M., Hoverman S. 2000. Understanding public participation in forest planning: a review. Forest policy and economics, 1: 15-25

Communications Strategy: Top Ten Tips. Communications Toolkit, Award Holder Support. 2005. Economic and Social Research Council (ESRC).
http://www.esrc.ac.uk/ESRCInfoCentre/Support/Communications_Toolkit/media_relations/top_ten_tips/ (15.11.2005)

Danev G. 2005. Slovensko gozdarstvo v Evropski uniji: diplomsko delo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire) Ljubljana, samozal.: 77 str.
http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_danev_gregor.pdf (16.12.2005)

Delakorda S. 2003. Elektronska demokracija v praksi: primeri izbranih aplikacij. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Seminar pri predmetu: Spremljanje informacijske družbe.
http://backup.ris.org/sid/docs/e_demokracija_v_praksi.ppt (10.12.2005)

Dolničar V., Vukčević K., Kronegger L., Vehovar V. 2002. Digitalni razkorak v Sloveniji. Družboslovne razprave 18, 40: 83-106
<http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr40DolnicarVukcevic.PDF> (27.12.2005)

E-Gov for Planning. and NEPA: Pilot Project Completed. 2003. Environmental Systems Research Institute (ESRI).
<http://www.esri.com/news/arcnews/fall03articles/egov-planning.html> (22.12.2005)

EU. Spremljanje odločanja med institucijami. 2005. Evropska komisija, Generalni sekretariat Komisije. COM (2003) 624.
http://www.europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sl&DosID=186297#356926 (16.12.2005)

E-uprava. Kaj je E-demokracija. 2005.
<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/edemokracijaStran.euprava?pageid=508> (26.12.2005)

Flies R. 2002. Forestry and rural development at the EU level. V: Partnership in Forestry, Seminar proceedings. Brussels, 2-6 June 2002. Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training: 215-219

Forestry Commission Web Strategy. Draft FC web strategy. 2005. Forestry Commission.
[http://www.forestry.gov.uk/pdf/draftwebstrategyoct04.doc/\\$FILE/draftwebstrategyoct04.doc](http://www.forestry.gov.uk/pdf/draftwebstrategyoct04.doc/$FILE/draftwebstrategyoct04.doc) (26.12.2005)

Gantar P. 2004. Prehod v informacijsko družbo in trajnostni razvoj. V: Sonaravno uravnoteženi razvoj Slovenije. 2004. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 34-37.

Gašperšič F. 1995. Gozdnogospodarsko načrtovanje v sonaravnem ravnanju z gozdovi. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo: 403 str.

Gates vlaga v Indiji. 2005. Delo, sobota, 10.12.2005.
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=66dabf0d48ff84b5c127d02c93d2339604&source=Delo (28.12.2005)

Geobook. Total geographic solutions. Sanborn. 2006.
<http://www.sanborn.com/products/geobook.htm> (25.1.2006)

Golobič M. 2004. Participativni postopki v prostorskem načrtovanju. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. 2004. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 19-28

Gschwandtl I. 2002. Professional communication at local, national and international level - an integral part of sustainable forest management. V: Forestry meets the public. 2002. Buchel M. (ur.). Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL): 77-81

Gulič J., Škvarč A. 2005. Searching for a balance between forestry and nature conservation in Slovenia. V: IUFRO RG 6.13.00. 7th international Symposium on Legal Aspects of European Forests Sustainable Development. May 11-15, 2005. Zlatibor Mt., Serbia (v tisku).

Györkös J. 2003. Metode komuniciranja. Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
http://lisa.uni-mb.si/~polancic/si/pedagoskoDelo/2002_03/metodeKomuniciranjaIZR/predavanja/MK-P-2003-01.PDF (26.12.2005)

Györkös J. 2005. Komunikacijska teorija (I. del). Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
[http://lisa.uni-mb.si/student/predmeti/mkUNI/KOM03a%20Komunikacijska%20teorija%20\(I.%20del\).pdf](http://lisa.uni-mb.si/student/predmeti/mkUNI/KOM03a%20Komunikacijska%20teorija%20(I.%20del).pdf) (25.12.2005)

Györkös J. 2005a. Kaj je komuniciranje? Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
<http://lisa.uni-mb.si/student/predmeti/mkUNI/KOM01%20Kaj%20je%20komuniciranje.pdf> (25.12.2005)

Györkös J. 2005b. Komuniciranje skozi zgodovino. Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
<http://lisa.uni-mb.si/student/predmeti/mkUNI/KOM02%20Komuniciranje%20skozi%20zgodovino.pdf> (25.12.2005)

Hassan A. 2001. Components of an Internet Communications Strategy. Economic and Social Research Foundation (ESRF). Sustainable Development Communications Network.
<http://www.sdcn.org/webworks/strategies/components.htm> (26.12.2005)

Hislop M., Twery M. 2002. Public forests - public planning: helping foresters to involve people in forest planning. V: Trees are company. Social Science Research into Woodlands and the Natural Environment. O'Brien L., Claridge J. (ur.). Proceedings of the Forestry Research Co-ordination Committee Conference convened by ForestResearch on 19-20 June 2001 at Glamorgan Building, Cardiff University, Cardiff: 93-103
[http://www.forestresearch.gov.uk/pdf/treesarecompany.pdf/\\$FILE/treesarecompany.pdf](http://www.forestresearch.gov.uk/pdf/treesarecompany.pdf/$FILE/treesarecompany.pdf) (22.12.2005)

Hislop M., Twery M., Vihemmaki H. 2004. Involving People in Forestry: a toolbox for public involvement in forest and woodland planning. Edinburgh, Forestry Commission.
<http://www.forestresearch.gov.uk/forestry/infd-5xmf8l> (22.12.2005)

Kangas J., Store R. 2003. Internet and teledemocracy in participatory planning of natural resources management. Landscape and Urban Planning 62: 89-101

Katalog organov zavezancev po ZDIJZ (Uradni list RS 24/03). 2004.
[http://www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/K38E462DFD1E328C4C1256E8D0075471B/\\$file/Katalog_organov_ZDIJZ.html#TIP_52](http://www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/K38E462DFD1E328C4C1256E8D0075471B/$file/Katalog_organov_ZDIJZ.html#TIP_52) (29.12.2005)

Klemenc L. 2002. Prostorski razvoj Ljubljane in internet-poskus lokalne virtualne demokracije: diplomsko delo (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede) Ljubljana, samozal.: 76 str.
<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Klemenc-Luka.PDF> (16.12.2005)

Kovač M. 2003. Velikoprostorsko strateško načrtovanje za trajnostni razvoj gozdov (1.del). Gozdarski vestnik, 61, 10: 403-421

Kovač M. 2004. Velikoprostorsko načrtovanje za trajnostni razvoj gozdov (2. del). Gozdarski vestnik, 62, 2: 96-112

Kovač M. 2004a. Oblika in pomen participacije na različnih načrtovalskih ravneh. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 49-58

Kovač M. 2004b. Velikoprostorsko strateško načrtovanje za trajnostni razvoj (4.del). Gozdarski vestnik, 62, 4: 201-210

Kragelj B. 2003. Ovrednotenje spletnih predstavitev Vlade Republike Slovenije. V: S poti v digitalno demokracijo. Lukšič A., Oblak T. (ur.). Ljubljana, Fakulteta za družbene vede: 130-146

Krajčič D., Tomažič M. 2005. Mesto gozdarskega načrtovanja v okviru prostorskih in naravovarstvenih direktiv EU. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 291-298

Krajnc M. 2003. Funkcije predstavitvene strani na internetu: diplomsko delo (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede) Ljubljana, samozal.: 74 str.
<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Krajnc-Mateja.PDF> (25.12.2005)

Kučan M. 2001. Pogled na Slovenijo danes. Ljubljana, Urad predsednika RS.
http://www.nekdanji-pr.gov.si/slovenija_danes.htm (16.12.2005)

Lammertz M. 2002. First German forest summit - a social contract for sustainable forest management and use of wood in Germany. V: Partnership in Forestry, Seminar proceedings. Brussels, 2-6 June 2002. Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training: 102-112

Lesnik T. 2005. Teden gozdov 2005. Gozdarski vestnik, 63, 5/6: 281-283

Lukšič A. 2001. V: Posvet. Z Aarhuško konvencijo do lažje in dostopnosti in učinkovitejšega sodelovanja javnosti. Poročevalec DZ, št.6, 14.9.2001., št. 73/2001.
http://www.ds-rs.si/2MO/dejavnost/posveti/besedila_pos/aarhuska_konvencija.htm(16.12.2005)

Matijašič D. 2005. Gozdnogospodarsko načrtovanje na Zavodu za Gozdove Slovenije-prehojena pot in prihodnje naloge. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 329-335

The McGregor approach: morice and lakes. Innovative Forest Practices Agreement. 2003. V: Advancing Sustainable forest management from the ground up. Natural Resources Canada, Canadian Forest Service, Model Forest: 30-31

McGregor Model Forest. The electronic forest. 2005. The Exploration place, science centre and museum, Living Landscapes Royal British Columbia Museum.
<http://www.theexplorationplace.com/eforest/index.html> (27.12.2005)

MCPFE Work Programme 2005. Pan-European Follow-up of the Fourth Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe 28-30 April 2003, Vienna, Austria. Adopted at the MCPFE Expert Level Meeting on 17-17 October 2003, Vienna, Austria. Updated at the MCPFE Expert Level Meeting on 14-15 October 2004, Warsaw, Poland: 53 str.

Mlinšek D. 2004. Spoznanja o gozdu in gozdarjenju. V: Sonaravno uravnoteženi razvoj Slovenije. 2004. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 103-104

Mori J. 2004. Lastniki gozdov in gozdarsko načrtovanje-tihi nasprotniki ali dejavni partnerji. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 95-104

Mustajoki J., Hamalainen R.P., Marttunen M. 2005. We have the tools - how to attract the people? Creating a culture of Web-based participation in environmental decision making. TED workshop:e-Participation in Environmental Decision Making. May 19-22, 2005, Helsinki and Conference Ship, Finland.
http://www.ted.tkk.fi/Abstract_Mustajoki_Hamalainen_Marttunen.rtf (27.12.2005)

Mustajoki J., Hamalainen R.P., Marttunen M. 2005a. We have the tools - how to attract the people? Creating a culture of Web-based participation in environmental decision making. TED workshop:e-Participation in

Environmental Decision Making. May 19-22, 2005, Helsinki and Conference Ship, Finland. Helsinki University of Technology, Systems Analysis Laboratory.
http://www.ted.tkk.fi/presentations/Mustajoki_etal-TED_WeHaveTheTools.ppt (27.12.2005)

Mustajoki J., Hamalainen R.P., Marttunen M. 2004. Participatory multicriteria decision analysis with Web-Hipre: A case of lake regulation policy. Environmental Modelling & Software, 19, 6: 537-547
<http://www.sal.hut.fi/Abstracts/pm04.html> (28.12.2005)

New era in land use planning. 2004. Environmental Systems Research Institute (ESRI).
<http://www.esri.com/news/arcuser/0404/eplanning.html> (26.12.2005)

Obiskanost spletnih strani: najbolj obiskane spletne strani med mesečnimi uporabniki interneta v Sloveniji 2004. V: Raba interneta v Sloveniji (RIS). Ljubljana, Center za metodologijo in informatiko, Fakultete za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
<http://www.ris.org/content.php?id=706> (26.12.2005)

Oblak T. 2003. Izzivi e-demokracije. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, knjižna zbirka Javnost: 159 str.

Ocena dosedanjega sodelovanja javnosti v gozdarskem načrtovanju po gozdnogospodarskih območjih. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 127-153

Ogorelec B. 1995. Komuniciranje z javnostjo, priročnik za urbaniste. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije: 61 str.

Ogris N. 2002. Viri in pomen informacij za gozdne posestnike pri gospodarjenju z gozdom na območju Solčave: diplomsko delo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire) Ljubljana, samozal.: 50 str.

Papler-Lampe V., Ficko A., Poljanec A., Jerovšek K., Čadež P. 2004. Načrt za gozdno posest-možnost participacije gozdnih posestnikov. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 105-118

Perko F. 2004. Gozd in gozdarstvo Slovenije. Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, Zavod za gozdove Slovenije: 39 str.

Pličančič S., Perenič G., Prepeluh U., Bugarič B., Musar-Pirc N., Pucelj-Vidovič T., Vazzaz V.J. 2005. Komentar Zakona o dostopu do informacij javnega značaja. 2005. Pličančič (ur.). Ljubljana, Inštitut za javno upravo pri Pravni Fakulteti: 365 str.

Podgrajski M. 2005. Primerjalna analiza spletnih strani italijanskih bank: diplomsko delo (Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta) Koper, samozal.: 54 str.
<http://www.epf.uni-mb.si/ediplome/pdfs/podgajski-mojca.pdf> (16.12.2005)

Podobnik U. 2005. Digitalna demokracija in civilna družba. Indikatorji družbenega raziskovanja. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
<http://193.77.126.192/~piggy/fdvidr/html/upodo/index.html> (18.12.2005)

Pogačnik N. 2000. Kaj prinaša globalizacija gozdarstva? Gozdarski vestnik, 58, 2: 85-93

Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji. 2002. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, Agencija RS za okolje: 219 str.

Program razvoja gozdov. 1997. Ljubljana, Gozdarska založba: 58 str.

Public participation in Forestry in Europe and North America. 2000. Geneva, Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training: 137 str.

Report. 2002. V: Forestry meets the public. Buchel M. (ur.). Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL): 13-22

Russel D.J.Jr., Stain S. 2002. Planning for forest stewardship: a desk guide. USDA Forest Service: 34 str.
<http://www.fs.fed.us/spf/coop/library/Forest%20Stewardship%20deskguide.pdf> (16.12.2005)

SAEFL. 2002. Report.V: Forestry meets the public. Buchel M. (ur.). Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL): 13-22

Science inventory. Geobook. U.S. Environmental Protection Agency EPA. 2006. Stran zadnjič obnovljena 5.1.2006.
http://cfpub.epa.gov/si/osp_sciencedisplay.cfm?dirEntryID=72582&ActType=project&keywords=

Sheppard S.R.J. 2005. Participatory decision support for sustainable forest management: a framework for planning with local communities at the landscape level in Canada. Canadian Journal of Forestry Research, 35: 1515-1526

Sheppard S.R.J., Lewis J.L. 2002. Democratising the SFM planning process: the potential of landscape visualization as a community involvement tool for First Nations. University of British Columbia, Dept. of Forest Resources Management / Centre for Landscape Research, Collaborative for Advanced Landscape Planning (CALP). Sustainable Forest Management Network Conference "Advances in Forest Management: From Knowledge to Practice", 13-15 November, 2002, Shaw Conference Centre, Edmonton, Alberta: 304-309

Sheppard S.R.J., Achiam, C.M. 2004. Public participation in forest decision making. V: Encyclopedia of forest science. Burley J. (ur.). Oxford, San Diego, Elsevier: 1173-1182

Shindler B., Hino J., Gordon R. 2005. Digital Video in the Classroom: Communication Skills for Future Resource Professionals. Journal of Forestry, 103, 1: 41-46

Silič M., Colnar M., Krisper M., Goerkoes J. 2004. E-poslovanje v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004. (Spt. 2004). Ljubljana, Center Vlade RS za Informatiko: 170 str.
<http://e-uprava.gov.si/eud/e-uprava/SEP-dv.pdf> (25.12.2005)

Sodelovanje javnosti. Priročnik za načrtovanje, vodenje in vrednotenje procesov sodelovanja javnosti v okviru Ministrstva za okolje, prostor in energijo. 2004. Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo: 41 str.
<http://www.modra.si/workshop/NPVO-prirocnik.pdf> (26.12.2005)

Taylor M. 2005. Public Involvement in Environmental Decision-Making. V: EU Environmental Policy Handbook. A Critical Analysis of EU Environmental Legislation: 160-170
http://www.eeb.org/publication/chapter-5_2.pdf (16.12.2005)

Theaker A. 2004. Priročnik za odnose z javnostmi. Ljubljana, GV Založba: 384 str.

Thompson J.R., Elmendorf W.F., McDonough M.H., Burbank L.L. 2005. Participation and Conflict: Lessons Learned From Community Forestry. Journal of Forestry, 103, 4: 174-178

Towards Electronic Democracy: Internet-based Complex Decision Support (TED). 2003. European Science Foundation.
<http://www.esf.org/articles/245/tedbrochure.pdf> (16.12.2005)

Uporabniki interneta: oktober 2005.(28.10). 2005. V: Raba interneta v Sloveniji (RIS). Ljubljana, Center za metodologijo in informatiko, Fakultete za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
<http://www.ris.org/main/novice/readnews.php?sid=319> (26.12.2005)

Using E-Gov for Planning and NEPA. U.S. Forest Service and BLM Collaborate in Land Management. 2004. Environmental Systems Research Institute (ESRI).

<http://www.esri.com/news/arcnews/summer04articles/usfs-blm.html> (26.12.2005)

Vandiver A., Stroud J., Neufeld D., Sherman G., Preston K. 2000. The Chugach National Forest Plan Revision Process and New GIS Technologies to Support Collaborative Planning. ESRI.

<http://gis.esri.com/library/userconf/proc00/professional/papers/PAP524/p524.htm> (16.12.2005)

Veselič Ž. 2005. Gozdnogospodarsko načrtovanje pred novimi izzivi. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 290

Veverka J. 2005. Interpretacija narave in turizem. Seminar. Ljubljana, 26. september 2005. (jvainterp@aol.com)(neobjavljeno)

http://www.gov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorvarstvonarave/uvn_za_mop/slo/podrocja/narava/interpretacija_narave/arhiv/seminar_interpretacija_turizem_gradiva.htm (27.12.2005)

Wellcome to e-planning. 2005. Bureau of Land Management, U.S. Department of Interior.

<http://www.blm.gov/eplanning/> (26.12.2005)

White mountain national forest. Downloading and Using 2005 Forest Plan Documents. Geobooks. 2006. USDA Forest Service.

http://www.fs.fed.us/r9/forests/white_mountain/projects/forest_plan_revision/Downloads.php (5.2.2006)

Wikipedia. 2005. E-democracy. Wikipedia, the free encyclopedia.

<http://en.wikipedia.org/wiki/E-democracy> (19.12.2005)

Willard T. 2001. Developing Web-Empowered Communications Strategies. Sustainable Development Communications Network.

<http://www.sdcn.org/webworks/strategies/> (26.12.2005)

Winkler I. 1997. Organizacija gozdarskih del. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 255 str.

Winkler I. 2003. Družbeni in gospodarski pogoji za uspešno uresničevanje ciljev, načrtanih v območnih gozdnogospodarskih načrtih. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva. Bončina A. (ur.). Zbornik referatov, XXI gozdarski študijski dnevi, 27-28 marec 2003. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 7-16

Winterman P., Debevc B., Stocker C. 2002. Various techniques and instruments to meet the public - Open your mind, be creative! V: Forestry meets the public. Buchel M.(ur.). Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL): 169-171

Zagorac N., Breznikar A. 2004. Presoja možnosti razvoja participativnega gozdarskega načrtovanja na primeru območne enote Maribor. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 75-82

Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. 2004. Uradni list RS, št. 62/2004.

<http://www.uradni-list.si/1/online.jsp?urlid=200462&dhid=70179> (16.12.2005)

Zakon o gozdovih, Ur.l. RS št. 30-1299/93

Zhao G., Shao G., Reynolds K.M., Wimberly M.C., Warner T., Moser J.V., Rennolls K., Magnussen S., Kohl M., Anderson H., Mendoza G.A., Dai L., Huth A., Zhang L., Brey L., Sun Y., Ye R., Martin B.A., Li F. 2005. Digital Forestry: A White Paper. Journal of Forestry, 103, 1: 47-50

Železnik M. 2004. MID v sodelovanju s ponudniki prenovil spletišče E-točke. Objavljeno 03.06.2004.

<http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/f1?OpenFrameSet&Frame=main&Src=/mid/mid.nsf/0/C17BF223C7153D3DC1256EA800435D36?OpenDocument> (27.12.2005)

Železnik M. 2005. Kakovost spletnih strani državne uprave Republike Slovenije: magistrsko delo (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede) Ljubljana, samozal.: 118 str.

<http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/zeleznik542.pdf> (27.12.2005)

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, prof. dr. Andreju Bončini, za vso strokovno pomoč in prijateljski odnos, s katerim je spodbujal mojo motiviranost k čim prejšnjemu in uspešnemu zaključku študija.

Za recenzijo diplomske naloge se zahvaljujem doc. dr. Janezu Krču.

Primožu Maroltu, Ljubanu Cenčiču, Draganu Matijašiću in Katarini Celič, hvala za njihov čas in strokovno pomoč pri izdelavi naloge.

Največjo zahvalo prejmejo moji najbližji, predvsem moja mama, ki me je na moji študijski poti vztrajno podpirala in verjela vame.

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE
VIRE

Klemen Risto Bizjak

**UPORABA INTERNETA V PARTICIPATIVNEM
GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTOVANJU**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2006